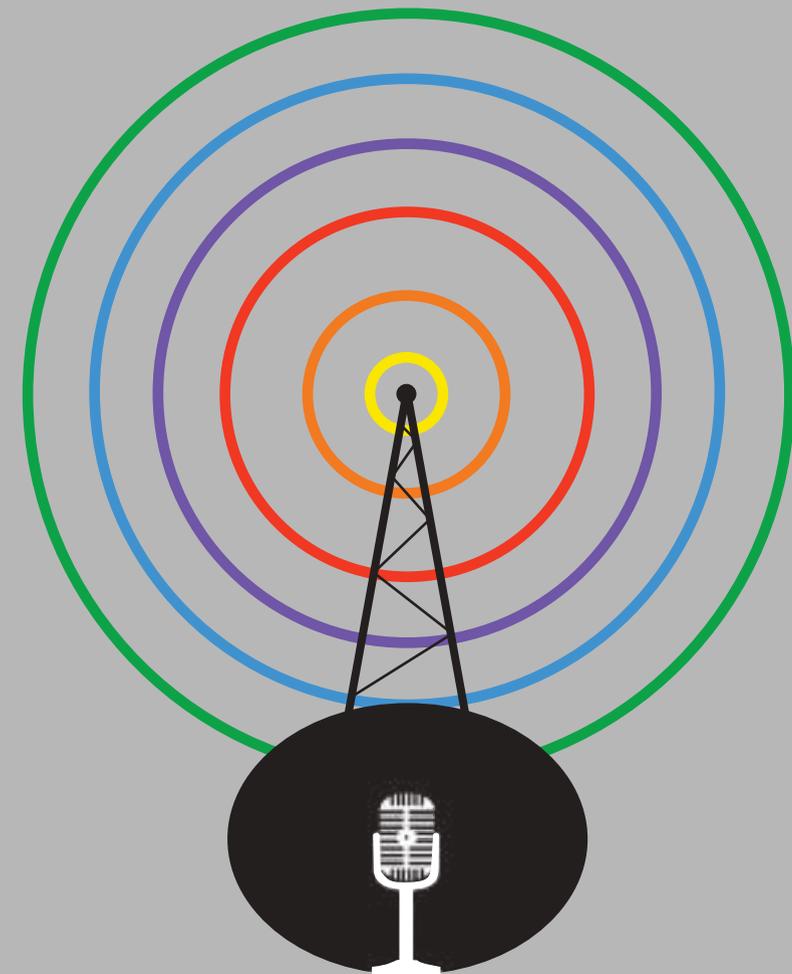


Група авторох

70

ГЛАСИ И ЧАСИ

роки Рускей редакції Радио Нового Саду



Новинарска асоціяция Руснацох-НАР
Нови Сад 2019.

ГЛАСИ И ЧАСИ 70 РОКИ РУСКЕЙ РЕДАКЦІЇ РАДИО НОВОГО САДУ



ISBN 978-86-88983-60-0

Група авторох

ГЛАСИ И ЧАСИ

70 роки Рускей редакциї Радио Нового Саду

Новинарска асоцияция Руснацох-НАР
Нови Сад 2019.

Видаватель:

Новинарска асоцияция Руснацох - НАР

Проект потримали:

Радио Телевизия Войводини, Национални совет русской национальной меншины, Завод за культуру войволянских Руснацох

За видавателя:

Мартица Тамаш

Редакция:

Ирина Гарди Ковачевич

Дюра Латяк

Златица Няради

Редакторка видання:

Ирина Гарди Ковачевич

Рецензентка:

Єлена Перкович

Група авторох:

Мария Тот, Дюра Латяк, Мирон Жирош, Штефан Гудак,
Агнета Тимко Мудри, Василь Дацешин

Лекторка:

Мр Гелена Медеши

Резиме:

Мария Тот

Преклад на английски:

Нада Загорянски

Преклад на сербски:

Мария Тот

Преклад на украински:

Василь Дацешин

Фотографії обробел:

Желимир Тот

Компютерски обробок и рамки:

Максимаграф Петроварадин

Предслово

Иницијативу за писане кніжки же би остал писани шлїд о 70 рокох Рускей редакції Радио Нового Саду дал Штефан Гудак, новинар, писатель и публициста у писме, хторе послане до Рускей редакції Радио Нового Саду 24. януара 2005. року. На порядней роботней схадзки новинарох Редакції иницијатива розпатрена и о виробку монографії бешедоване начално. Як потенциални сотрудніки спомнути: Янко Хома, Михайло Биндас, Мария Гудак Тот, Владимир Римар, Агнета Бучко Папгаргаї, а од старших новинарох, окрем Гудака хтори понукнул свойо доприношенє, цо ше обчековало, спомнути и Дюра Латяк, Мария Горняк Пушкаш, Мирон Жирош...

Иницијатива не зажила, але є ані не забута. Гледало ше способ як финансовац таку кніжку, а як перша нагода ше указала потримовка проєкту у новоформованим Заводзе за културу войводянских Руснацох, на початку 2009. року (Записнік зоз схадзки Редакції 24.01.2005). Ані тота иницијатива не реализована.

У медзичаше ше у жеми, у Радио-Телевизиї Войводини и у Радио Новим Садзе, як и у самей Рускей редакції случели велї прѣменки, та аж по иницијативи НАР (Новинарскей асицијациї Руснацох) здобути условия за обявйованє першей публикації о руским радио-новинарстве.

Дзекуєм колегом и членом їх фамелийох хтори нашли часу, мали дзеку и помогли зоз своїма здогадованяма, информацияма и документацию за тоту публикацию.

Мария Тот

Уводни текст

Руску националну заедніцу на самим початку формовали групи преселених Руснацох зоз сиверних крайох Австроугорскей монархії до Панонскей ровніни, коло Кули у нешкайшей Войводини, хтори ше на тот простор спуцели после 1746. року. Плодни, але скоро пусти території после австрийско-турских войнох 1739. требало претвориц до нових колонийох, цо у сотрудніцтве зоз другима приселенима народами з Европи през вецей як два и пол века и поробене.

Руснаци спочатку организовали свой живот и заедніцу так як ше теди могло: физично ше отримац, але не занедбац ані свідомоц о значеню образования и информования. Уж 1751. року у Руским Керестуре справели перше церкву, а такой о два роки при ней и школу, поручовали кніжки и публикації по паноцох и учительох, познейше и по пошти зоз крайох одкадз пришли. То бул фундамент очуваня заедніци, языка, традиції, култури и вкупног паметаня.

Зоз Керестура и Коцура Руснаци ше ширели на Нови Сад, Шид, Беркасов, Петровци, Миклошевци, Вербас, Дюрдьов, Господінци, Бачинци, Бикич Дол... Вшадзи формовани валал по матрици: хижа, церква, школа... Руска заедніца непрерывно росла, та на попису 1848. року уж мала 8 500 особи. По попису Кральовини СГС зоз 1921. року Руснацох було 20 383, а у Социалистичней Федеративней Републики Югославії 1971. року Руснацох було 24 640. Вони зачували свою народну бешеду, з яку ше приселели на панонски простори. Тоту бешеду 1904. року зазначел Габор Костелник Гомзов у ділу Идилски венец з мойого валала, а зоз Граматику бачванско-рускей бешеди, хтору зложел 1923. року, тудейши руски язык и кодификовал.

Кед 1918. року Войводина присоединена гу Кральовини Сербії, Руснаци уж 1919. року у Новим Садзе зволали свою першу Народну скупштину на хторей основали Руске народне просвитне дружтво – *Просвита*. То початок културного прогресу заедніци, хтори оможливел же би Руснаци достали перши *Руски календар* (1921), новини (*Руски новини*, 1924), а дзеци свой часопис (*Наша заградка*, 1937). На бокох тих виданьох вирасала нова генерация рускей интелігенції, перши руски писателє, новинаре...

Чудо техніки - Радио

Перши радия у Керестуре и Петровцох ше слухало 1926. року, кед ше на Балкане зявело тото нове чудо техніки – радио. О тим Мирон Жирош пише у рукопису хтори приложел за тоту кніжку:

“Перша радио-станіца у Югославії и источаїне на Балкане почала з роботу 15. мая 1926 року. Бул то Радио Загреб. Радио Београд почал емитовац 1929 року. Руснаци у Керестуре и Петровцох уж 1926. маю „радио-примачи”. У Руским Керестуре ище кед ше радио не оглашовал на сербскогорватским язикау и кед ище у валале не було ані струї, радио грал и бешедовал у „Паньскей карчми”.

Перша емисия по руски преїг Радио-станіци Београд емитована 1940 року.

О перших радио-примачох медзи Руснацами писане теди у *Руских новинох*, число 69:

“Попри радия, уж 1926. року у Керестуре ест и кино, а уведзена уж и автобусна линия до Кули и Вербасу. Радио 'нам дава красни ужитки'. Надалей маме и кино, „на кед ше сцеме дакус отресец бригох и думкох, маме згоду пойсц ше позабавяц”.

„Радио – „шкатулка хтора бешедує” – виволат вельке интересованє при Керестурцох. У „Паньскей карчми” ані не було места за шицких заинтересованих. Микола Павлович, власнік, перше запалел агрегат же би створел струю и вец уключовал радио. Людзе слухали гранє и шпиванє, а бешеду людзом пояшньовал сам Микола Павлович и пропатовал свойо идеї о социјалней правди.”

О радию у Петровцох тиж дознаваме з *Руских новинох*. Випатра же тот радио купени концом 1926. року, бо о нїм вистка обявена на початку януара 1927. року, констатує у своїх текстах Мирон Жирош.

Вон гвари же ше число радио-апаратох медзи Руснацами помали звекшовало, же их куповали качмарє, тарговци, чиновніки и маєтнейши земледїлци, же радио-апарати було аж и по салашох. Концом трецей децениї 20. столїтия у Руским Керестуре було уж 70 радио-апарати. У чаше медзи двома войнами по руских валалох у читальных Руского народного просвитного дружтва тиж було радио-апарати.

Зоз ширеньом радия, у валале росла и народна свідомосц: *“Нажаль, пришли часи кед ридко мож чуц нашу бешеду на радию, а так*

и нашо писні, а тварда у нас вира же то так длуго не будзе тирвац: учуеме заш и нашу бешеду и у нашим духу на радио“, коментар у Руских новиных, септембра 1939. року.

Радио ше ширел и у других местох, бо 1939/40. року Руснаци маю уж коло 300 радио-примачи. У Руских новиных число 6 обявена вистка зоз привредного, политичного и культурного живота у Коцуре. Анонимни дописователь, подписани зоз псевдонимом „Коцурец“, о радио пише:

„З найвекшим задовольством би ше могол хваліц зоз своїм успехом и слухачами друштвени радио. Його музику, шпиване, гумор, а особено новосци зоз цалого швета числени дружтвени члени зоз особену сладосицу слухаю не ритко и до пол ноци“.

Радио-Београд, хтори од 1929. року порядне емитовал свою програму, нащивели представителе Руского народного просвитного дружтва (РНПД) з иницијативу же би емитовал и руску музику. Мирон Жирош гвари:

“... и согласносц посцигнута. Так 8. априла 1940. року на 14 годзин пополадню емитована перша програма нашей музыки котра тирвала 25 минути...”.

После осем мешацох од першей авдициї, Радио Београд емитовал и другу авдицию – емисию. *„То будзе наш концерт, а зложени понайвечей з наших народных писньох и од писньох зоз нашей народной музичней драми ‘Суд правди’ од пана Михайла Ковача, а музику, як уж познате, написал Онуфрий Тимко. Вшадзи дзе ше давала тота музична драма, наша публика указала зрозумене, любов и радосц гу свойому, та тим баржей з векшим зацикавеньом може очековац тоту авдицию.*



Будинок Радио Нового Саду

Так и по других валадох интересоване було вельке, а кажде ипак пошол зоз єдним жаданьом од апарату, кед уцихнул остатні акорд, зоз жаданьом да ше им да прилика да чую вецей, ширше, богатше и длуше, а праве прето же и шицко цо чули було красне и миле“, стої у уж спомнутим Жирошовим рукопису.

У Войводини 29. новембра 1949. почал з роботу Радио Нови Сад.

“Одлука о снованю Радио Нового Саду принешена 31. марца 1949. року на схадзки Главного одбору Народней скупштини Автономней Покраїни Войводини, а на основи тей одлуки Секретарият Главного вивершиного одбору НСАП Войводини (число 7402 од 31. марца 1949. року) принесол Ришене, на бази Основного закона о державних привредних подприємствох” (чл. 4. и 5. 1949. року).

У тим ришеню у седем точкох поведзене же ше снуе державне-привредне подприємство Радио Нови Сад, наведзена його полна назва и же ма покраїнску значносц, яки основни и обрацаючи средства ма, цо його предмет ділованя, як ше одлучуе о його организованосци и же такой ступи на моц...

Поволуюци ше на писане новинох *Слободна Войводина*, Дьордіе Попович у своєї монографії *Радио у Войводини* наводзи медзи иншим же:

„Радио Нови Сад будзе давац кажди дзень емисиї на пейцох языкох: сербскогорватским, мадярским, словацким, румунским и руским же би трудбеніки Войводини, особліво жителе по валадох, були правилно и на час поинформовани о резултатох и успихох посцигнутих у социялистичней вибудови жеми”.

Тиж так наведзене и же у своїх емисийох будзе популаризовац успихи шицких националних меншинох, а *”окремну увагу пошвечи литературним прилогом младих, талантованих писательох националних меншинох, особліво тих цо у своїх роботох обрабяю теми з обласци социялистичней вибудови нашеї жеми”*, а же у музичней часци програми радио-станїца будзе *„особліво пестовац народну музику и писню шицких националних меншинох...”*.

Шветочне отверане Радио Нового Саду було на Дзень Републики, 29. новембра 1949. року. *“После интонованя державней гимни и привитного слова Луки Мркишча, тедишнього председателя Главного вивершиного одбору АПВ, Радио Нови Сад почал емитовац свою*

регулярну програму. У рамикох тей програми за тот шветочни дзень, на 16,40 годзин, после емитованя маршоох, було отверане на руским языку, а вец на 16,45 емитовани руски народни писні, хтори шпивал руски хор зоз Дюрдьова. На 17,10 годзин першираз емитовани висти на руским языку“ . (Дюра Латяк)



Фотография Дюрдьовского хору. На ней пише:“ Сликвана на радио- станіци зоз панучительом Олеар Якимом 1956“ (фото Пащан Н. Сад, З. Й. уліца ч. 20) (власніца фотографіи Мелана Сабадош Кухар зоз Дюрдьова, народжена 1942.року). На фотографіи вона чишлі тоти особи: Сена Молнар/... Провчи, Фебронка Катринова, Марча Прегун, (два непознати), Гелена Каниух, Фебронка Надь, Фебронка Дротар, Ганча Саламун, (непозната), Микловиш Хаим Юста/ Меланка, Веруна Лікар, Меланка Чизмар, (непозната), Лела Буила, Лела Михальовски, Амалка Сегеди, Мелания Сабадош, Мелана Балог, (непозната), Хромшиш Ганя/ Хромшиш Иринка/ Шанта Амалка, андя Люба,/ Молнар Марча, Меланка Микловиш, Левонка Надьпопов, Рагаї Маря, Роман Фемка

Дюра Латяк надпомина же и Руске слово наявело початок емитованя радио-станіци Нови Сад. При тей наяви обявена и двотижньова програма емитованя емисийох на руским языку. Информация о шветочности з нагоди отвераня радио-станіци обявена у Руским слове число 49 од 9. децембра 1949. року (бок 3). Спомина ше лем же пополадню 29. новембра у емисии участвовал хор КПД „Тарас Шевченко” зоз Дюрдьова, под диригентску руку учителя Якима Олеяра, а же соло

писні шпивали Амала Уйфалушова, одата Паланчанин, и Любица Хомова, школярка Музичней школи у Новим Садзе.

Дюра Латяк ше ище вше здогадує тей події, гоч од теди прешло 70 роки:

“Думам же ше не спрведам же у рамикох предполадньовой часци шветочного преносу шпивала и Ганча Медєшова, одата Рац, з Руско-го Керестура.”

У програми на руским язике емисия вистох не була предвидзена, а анї други емисії ище не мали стаємни термин:

“За пририхтованє осем бешедних емисийох у тирваню од 2 годзини и 20 минути ведно у єдним тижню було потребне обезпечиц и одвитујуци новинарски кадер, а то не було теди легко”, предлужує Латяк.

Перши (и єдини) руски радио-новинар од початку емитованя емисийох по руски у Радио Новим Садзе бул Дюра Сопка, а дактилографка була Мария Цапова. Вони двойо не старчели пририхтац кажди дзень потребни материял за емитованє, та уж о два тижні пришло до ревизії програмней шеми: место 8, у другей половки децембра 1949. року емитовани лєм 6 емисії по руски. Престало ше емитовац емисию Културна хроника (цо тирвала 15,00 минути) и Преподаванє (котра тирвала 20,00 минути), але источашне звекшане тирване Емисії за валал (зоз 30,00 на 45,00 минути), Вонкашньополитични коментар (зоз 15,00 на 20,00 минути), а Емисия за младеж хтора тирвала 15,00 минути, емитована каждой другей суботи!”

Жирош доклада же найдлугша програма була по сербскогорватски, а найкратша на нашим – руским язике, и же сигнал (моц) Радио Нового Саду бул за нашо нешкайши поняца барз слаби – лєм єден киловат, як и же ше, и попри велїх чежкосцох, Радио Нови Сад швидко розвивал: вибудовани моцнейши давачи и звекшана слуханосц, преширени програми народох и народносцох, звекшане число радио-предплатнікох. Уж концом 1951. року вкупна радио- програма по руски тирвала 12 годзини, а 1954. року 16 годзини тижньово.

Початки Рускей редакції Радио Нового Саду

Реконструовац кадрови состав Рускей редакції Радио Нового Саду од конца 1949. та по 1951. пробовали вецей авторе и своєю резултати у рижних нагодах обявйовали у руских радио-емисийох або у друкованих публикацийох. Публициста и новинар Мирон Жирош уложил найвецей труду утвердзиц мена перших особох занятих у Рускей редакції Радио Нового Саду, але ше му не удало документовац констатациї. Вон у своєї статї наведол же перши окончователь длужносци одвичательного редактора бул дружтвено-политични роботнік зоз Шиду Яким Рагаї, але не наведол жридли зоз хторого того дознал.

На тоту тему Дюра Латяк коментарує:

«Особи котри я консултовал, виражели сумню же би спомнути Рагаї наисце тоту длужносц окончовал, бо вон ше зоз Шиду преселел до Сримскей Митровици и там окончовал рижни политични функції».

Мария Горнякова, една спомедзи перших руских новинарках у Рускей редакції Радио Нового Саду, у своєї статї у часопису *Шветлосц* под насловом *Трицец роки Радио Нового Саду*, Якима Рагая спомина перше лем як члена Редакції (попри Евґенія Джунї), а вец, начишлюючи редакторох у Рускей редакції, наводзи и Якима Рагая.

Тоту загадку розришели матични кнїжки РТВНС, дзе ясно зазначене же спомнутому човекови мена Еуген Рагаї, од оца Дюри, народзени 9.09.1922. року у Шидзе, хтори пришол 30.01.1950. року до РНС робиц як новинар-сотруднік.

За першу спикерку ше гвари же була Леона Венчельовски – Царин, апатикарка по професії, гоч у матичних кнїжках пише же була дипломована учителька и же вона тоту длужносц гонорарно окончовала. Але, Леона була заш лем урядово занята у РНС, бо є уписана у матичних кнїжках, а почала робиц 24. 11.1949. року.

Дюра Латяк ше здогадує: *“Кус познейше ту нїм пришол и Евґеній Джуня (дотедишні наставнік у керестурскей гимназії) и бул професийно заняти у Редакції як спикер, але по потреби окончовал и лекторски (з часу на час и редакторски) роботи. Пошвидко ше ту нїм приключела и Мария Горняк, хтора 1950. року праве закончела штредню економску школу у Новим Садзе, а пред тим була и школярка керестурскей гимназії. Пошвидко до Редакції на професийну*

роботу прийати Янко Рац и Микола Скубан, тиж дакедишні школяре керестурскей гимназиї.“

По матичних кніжкох после Джуні до Редакції приходзи Мария Цап, 10.01.1950. року, а после ней споминани Еуген Рагаї. Пол рока потим до Редакції приходза Йован (Янко) Рац, Никола Скубан и Мария Горняк. У 1951. року заняти Дюра Латяк, а у 1952. року Силвестер Костелник, Феброн Балїнт, Мирон Ковач и Иван Бесермині.

Дюра Латяк у чаше першого явяня Радио Нового Саду 29. новембра 1949. бул заняти у Редакції новинох Руске слово у Руским Керестуре. Вон памета:

“Точно на поладне почал директни радио-пренос шветочносци з нагоди офіційного отвераня Радио-станіци Нови Сад. Од самого початку ше знало же ше бешедни емисії будзе емитовац и на языкох народох и националних менишинох котри жию у Автономней Покраїни Войводини. У Редакції „Руского слова” зме мали радио „Космай”, котри ше теди могло куповац лем на специялни дознаки, а першенство мали лем културни и политични институції и окреме заслужни граждане. Коло того радио-апарата зме ше зишли не лем тоти цо зме робели у Редакції и администрації новинох, але и значне число заинтересованих приятельох и сотруднікох.

Запаметал сом же уж у першей офіційней наяви на сербскогорватским языку направени и перши спикерски лапус! Женски глас ше озвал так: „Овде Радио Нови Сад, раадио-станица Аутономне Покравине Войводине...” и предлужена дальша длушка наява, без виправки! На щесце, такого лапуса у наяви по руски, а озда ані на других языкох, не було.”

У складзе з кадровим змоцненьом Редакції усоглашована и бешедна програма на руским языку. Дюра Латяк памета:

“Так у 1950. року уведзена раз на тидзень емисия Висти (внєдзелю), а од 1951. по 2. октобер 1955. року тоту емисию ше емитовало кажди дзень у тижню, окрем недзелі.

Кед 1951. року окончена реорганизация у менишинских редакційох и сновало ше їх окреми підприємства, источашне окончоване и административне розпоредзоване кадрох, та я по директиви Агитпропа (сектор за агитацию и пропаганду) Покраїнского комитета Комунистичней партії Сербії за Войводину премесцени на роботу до Рускей

редакції Радио Нового Саду 18. фебруара 1951. Теди у Редакції сом застал таки состав:

Дюра Сопка, редактор и руководитель Редакції, Евгений Джу-ня, спикер, лектор и заменїк редактора, Любица Яник (Олеярова), гонорарна спикерка, Янко Рац, новинар (задлужени за Емисию за валал), Мария Горнякова, новинарка (задлужена за дзевински и музични емисии), Микола Скубан, новинар (задлужени за Культурну хроніку), Мария Цап (познейше Кочишова), дактилографка. У тедишні час ше програмна шема досц часто меняла. Даєдни емисии ше преставаало емитовац, а уводзело ше даєдни нови. Радио Нови Сад каждеи два тижні у окремей публикации кишенкового формату обявйовал свою пейцязичну програму и у ей рамикох були назначени и шицки емисии за Руснацох, зоз часом їх емитованя. Нажаль, я не зачувал ані єдну таку програмку, але паметам же скоро у каждеи була обявена и даєдна слика нашого тедишнього радио-шпивача або шпивачки зоз їх кратку биографию. А було их досц. Попри уж спомнутих Ганчи Медешовей, Амалії Уйфалушовой и Любици Хомовой, паметам же теди шпивали и Дюра Варга, Дюра Биндас, Дюра Латяк (старши), Яким Венчельовски, Драген Колесар, Любица Олеяр-Яник, Веруна Олеяр, Ирина Бенья, Любица Гарди, Веруна Колошняйова, Ирина Давосир, Витомир Бодянец, дуєт Олена Ковач – Олга Обровски и ище дзевеєдни.

За музични емисии була задлужена Мария Горнякова. Вона ше старала же би шпиваче на час сцигли на проби, котри ше отримовало безпоштрєдно пред початком емитованя 'на живо'. Тамбурови оркестер теди водзел Славко Суботин (у Радию го скоро шицки волали 'Чика Славко'). Нотного материялу теди не було. Репертоар виберали шпиваче, ведно зоз М. Горнякову (котра ше старала же би ше не шпивало вше исти шпиванки) и з 'Чика Славком', хтори пред початком проби записал ноти каждеи мелодии цо му интерпретаторе одшпивали соло 'на ухо'. Вон по тих нотох под час емисии грал на приму, а шицки други гудаци го провадзели по слуху. Розуми ше, квалитет такого виводзєня 'на живо' не вше бул на жєаданим уровню... Аж кед до Радио Нового Саду за диригента тамбурового оркестра пришол Александар Аранїцки (думам же то було уж у половки 195.), почало ше писац и аранжмани за нашо писни. Таку праксу после Аранїцкого предлужел и популярни диригент Славко Вукосавлев, потим Ярослав

Войтєховски, Бранко Ченяц и други. Од теди уметніцки уровень интерпретованя наших писньох бул значно висши, особлїво после того як набавени магнетофони и кед ше писні почало знімац на магнетофонску пантліку. Тоти знімки и нешка з часу на час мож чуц преїт габох Радио Нового Саду у руских музичних емисийох.“

Спочатку, як шведочи и Дюра Латяк, Руска редакция робела у єдней векшей просторїї, ведно зоз членами Словацкей редакції.

“На чолє єї бул редактор Ян Грня... Робели зме теди по системи новинарского 'деску' (и новинаре и редакторе у єдней просторїї) и не завадзало нам же ше материяли за емитованє пририхтує на двох языкох. Цо вецей, нам словацки, а колетом наш язык поставали више блізиши... После роботи зме ше и дружели у новинарским клубе на найвисшим поверху редакційного будинку... Єдна з главних рекреацийох нам бул шах и карти, окреме, 'таблич', а за старших 'реми-бридж'. Млади скоро шицки були подквартильоше, та приємнейше було у Клубе, дзе зме ше дружели и зоз колегами з румунскей, мадярскей и сербскей редакції. Новинарски клуб бул організовани на принципе самообслуги. Не було ані шанкера, ані келнера. Рижни напої (окрем кафи и чаю, хтори теди там не було) були доступни каждому. Кажде хто сцел – послужиовал ше сам. На пулту стала єдна шкатула зоз пенєжом и служела як каса, а при нєй стал виписани ценовнїк... По трох мешацох ше указало же шкатула више 'празнейша', а тиж и фляши и не мож було отримач ані 'просту репродукцию' асортиману напойох. Прето ше єдного дня за шанком зявел келнер.“

Уж 1951. року состав Рускей редакції ше дакус звекшал, у складзе зоз звекшаньом числа и тирваня бешедних емисийох. На роботу после Дюри Латяка прияти: Фебронка Балїнтова (учителька), Мирон Ковач (Чорбов) и Иван Бесерминї. Мария Цапова, дактилографка, одала ше за нашого теди учителя Миколу Кочиша, познейше познатого лингвисту и писателя, а на єї место пришла Иринка Вадаскова. Редактор Дюра Сопка ше похорел и пошол на вецейрочне хорованє, а на його место поставени Силвестер Костелник, котри до теди робел у фабрици „Албус“ як секретар, а бул и активни дружтвено-политични роботнїк у городзе.

О нїм Дюра Латяк ище доклада:

“Вон и до теди досц помагал нашу редакцию з винаходзеньом

спонзорах. Мал вельки организаторски схопносци, цо нам, новинаром, у велім олегчовало роботу. Таки человек би, по моім прешвеченню, не пристал на утаргованє руских бешедних емисийох на радио, особлїво у чаше кед и сам там витворйовал свою плацу. Було теди и єдна файта цензури (гоч ше то не так волало). Скорей як цо ше их дошлебодзело емитовац, шицки нашо оригинални написи зме ношели шефови бешедней програми на одобрене. А понеже шефка програми теди Магда Бошан – Симин не знала по руски, мушели зме ходзиц гу ней до окремней канцеларїї и 'ад гок' ей прекладац змист написох. Вона то слухала и вец нам давала инструкторїї же цо треба скрациц, цо прешириц, а цо вируциц як неважне, або политично недоцильне. Дараз приходзело и до конфликтох, та зме небарз любели ношиц своєю статї гу ней. Волели зме их однесц тедишньому директорови Димитрийови Дивлякови, бо вон бул вельо толерантнейши и не вимагал же би ше му наглас прекладало з руского на сербски язык. “



Дюра Сопка

У повоинних часох транспортни вязи були барз слаби. Чежко нешка и задумац як ше путовало на терени по материяли за радио-емисїї. Дюра Латяк описує тоти путованя:

“Автобуси було мало. Путованя тирвали найменей по три днї. Єден дзень ше путовало до одредзеного места, єден дзень ше робело на терене (у задруги, културним дружстве чи школи, або у даєдней дружтвеной або дружтвено-политичней організації...), а єден дзень бул плановани за врацане.

Так зме, наприклад, до Дюрдьова путовали перше на гайзибане до Жаблю або до Шайкашу, а вец отамаль до Дюрдьова даяки 5-6 километри, пешо! Ридко ше случело же наишол даяки коч.

Не паметам же би теди даяки камион превожел путнікох з Бачкей Тополї до Нового Орахова, бо зме анї там, анї назад до Топо-



Силвестер Костелник

лі на нім нігда не путовали. Врацане дакеди було легчейше, бо нас Ораховчане дакому припитали на коч, або ше управитель задруги змиловал и дошлебодзел же би ше нас на задружним фиякеру (теди путніцки авта ище не було), одвезло на гайзибанску станіцу у Бачкей Тополі. На подобни способ ше путовало и до Коцура и до Руского Керестура – по три дні найменей, а до Сриму и по вецей дні, особліво до Петровцох и Миклошевцох, бо зме мушели прешедац з гайзибану до другого гайзибану, а вец ище и досц пешо исц! Окреме чежско було вжме, бо драги були завяти (а не було их зоз чим розчисциц), та зме мушели тажиц по шнігу дакеди аж и понад колена! Треба спомнуц вельку госцолубивосц и розумене домашніх у каждим валале, котри нас примали до своїх обисцох преноцовац, а при тим нас ище и вигосцели, гоч нам не шицки були родзини. Ище нам и 'торбичку' давали на драгу!“

Силвестер Костелник ше окреме здогадавал на путованя, кед обили шицки нашо места у Бачкей, познейше у Сриме и Босней, же би там нашли сотруднікох, шпивачох, же би чули чи людзе слушаю нашо емисії, цо думая о програми, цо би жадали слушац... Тоту драгу крашне описал Михайло Ковач у кніжки *Дияспора*, а тот цо у ней описани же ані минутку не може стац на єдним месце, то Силвий...

“Не мали зме теди даяку техніку, авто зме мушели сами обезпечиц. Ходзели зме на бициглох... Паметам же зме раз ишли до др Сидора у Сримских Карловцох на бициглох и же зме през драгу не стретли ані єден камион, а дзе ище даяки луксузни авто. Були зме теди наисце худобни, але якошк теди бул векши ентузиязем як нешка. Були зме задовольни и з малима стварами...”

Проблеми у роботы на каждим початку чежки кед слово о руским языку вец тоты проблеми специфични як гвари Латяк:

“Єден з найглавнейших проблемоих у роботы бул у нашим языку: нерозвити терминологийни словнік. По ошлебодзеню добешеди вошли велі нови дружтвенно-политични термини, за хтори не було еквиваленти у нашим языку. Знаходзели зме ше так як зме знали, спатраюци ше найчастейше на 'Руске слово', але и там було сербизми кельо сцеш. У чаше кед я робел у 'Руским слове', теди тексти ище лекторвал професор Гавриїл Надь. Аж кед за одвичательного редактора новиных меновани Дюра Варга, почало ше и на язык давац одвитууюц

увагу. З часу на час зме отримовали совитованя зоз членами Редакції 'Руского слова' у Руским Керестуре. На тих совитованьох зме утвердзовали значне число терминох хтори зме хасновали у каждодньовой роботі. Ми у Рускей редакції жили як єдна фамелия! Помогали зме єдно другому у пририхтованю емисийох, а после роботи зме вєдно ходзели до 'Матки', тє. до Културно-просвитного дружства 'Максим Горки', дзе зме, вєдно з Драгеном Колесаром, а кус познейше и Витомиром Бодянцом, були главни аниматоре културного живота Руснацох у Новим Садзе." (Дюра Латяк)

Уж на початку 1955. року ше поступне почали гашиц бешедни емисії на нашим языку. Крем емисії вистох, емитованей през тидзень (крем недзелі), на програми РНС ше на руским языку затримали лем два емисії: Емисия за валал (недзелями) и Емисия за дзеци (пятками), але и то лем по 2. октобер 1955. Од теди ше предлужело емитовац лем музични емисії.

Дзекуюци Марії Горняковой, хтора остала на роботі у РНС, руску бешеду ше з часу на час могло чуц зоз радио-габох. У рамикох музичних емисийох вона обявйовала не лем кратки, але и длугши наяви музичних точкох по руски!



Мария Горняк Пушкаш у Редакції

| Radio | | | | | | |
|-------|--------|--------------------|--------------------------|----------------|---------------------|-------------------------|
| | Godina | Broj radio-stanica | Redjne i lokalne stanice | Časovi emisija | Radio pretpretstini | Slušovalica na 1 aparat |
| SFRJ | 1947. | 13 | 5 | 40 829 | 223 309 | 70 |
| | 1952. | 17 | 9 | 68 420 | 387 450 | 43 |
| | 1957. | 18 | 10 | 85 976 | 890 249 | 20 |
| | 1962. | 21 | 13 | 105 607 | 2 078 175 | 9 |
| | 1964. | 46 | 38 | 139 734 | 2 519 954 | 7 |

| | | | | | | |
|-----------|-------|---|---|-------|---------|----|
| Vojvodina | 1947. | 1 | — | 2 960 | 22 700 | 70 |
| | 1952. | 1 | — | 4 832 | 53 373 | 32 |
| | 1957. | 1 | — | 6 960 | 116 695 | 15 |
| | 1962. | 1 | — | 6 213 | 298 564 | 6 |
| | 1964. | 1 | — | 6 818 | 347 637 | 5 |

Податки о чишле радио-станіцох и слухачох у СФРЈО и Войводини од 1947. по 1964. рок

Роки цихосци

РНС емітує програму на руским языку по 1955. рок, а шлїдуюци 11 роки, по 1966. рок, лєм музични емісії. Тот период руски радио-новинаре наволали “Роки цихосци“. Бешедну програму на габи Радио Нового Саду ознова приведзе група упартих інтелектуалцох.

У тей акції ше окреме визначели Симеон Сакач, Михайло Ковач, Дюра Грубеня, Владимир Хромиш и ище дзепоедни особи, хтори и у писаней форми вимагали од покраїнских дружтвено-политичних органах же би ше на габи Радио Нового Саду врацело и бешедни емісії на руским языку – памета Дюра Лятак и цитує з Монографії о Радио Новим Садзе Дьордія Поповича:

„Цо ше, заш, дотика програми Радио Нового Саду на руским языку, у Седемрочним плане о тей програми нет експлицитне становиско, але ше у материялу ‘Радио Нови Сад, обици задатки и физиономия Радио Нового Саду’, хтори концом 1963. року прилапени на схадзки Програмного совиту, предклада же би ше ... у рамикох Другей програми, у блоку емісійох за новосадски срез, уведло каждодньову информативну емісію од 10-15 минути на дзень на руским языку. Тото предкладанє ше базовало на факту же... Руснаци жию праве на території срезу Нови Сад, а за тєраз не маю (у програми Радио Нового Саду) бешедни емісії”.

Од 2. октобра 1966. року до структури Першей програми Радио Нового Саду на языкох народносцох знова уключена програма на руским языку.

Як зазначел Попович у спомнутей монографії: “... истого 1966. року Радио Нови Сад принеол Пейцрочни план розвитку. Пейцрочни план, у ствари, ревалоризує идеї о Радио Новим Садзе як радиодифузней установи хтора пририхтує и емітує програму на сербскогорватским, мадярским, словацким, румунским и руским языку”.

Штефан Гудак у своїм прилогу гу тей кнїжки о утаргованю рускей радио-програми пише:

“Не познате нам же прецо 1. септембра 1955. року утаргнута програма на руским языку преїт габох Радио Нового Саду. Як споза шицких значних одлукох тедишнього югославянского дружства, так и тота одлука – найвироятнейше – була иницирована у партийних

целом Комунистичней партії. Тото цо знаме, а потвердзує то и текст Дьордїя Поповича ('Радио у Войводини', 45. бок), же уж 1960. року програма на сербским язике врацена до програми Радио Нового Саду, а програма на руским язике не: 'За розвой Радия у Войводини од окремого значеня 1960. рок. Нови Закон о преси принешени того року постал основа инашого положеня информативней діялносци...': "



Гаврил Надь, Ирина Пануга, Дюра Варга, Микола Сегеди, Мария Горняк Пушкаш, Янко Рац

Тот период новинар Мирон Жирош у статї *Исноване без достаточней дружественно-политичней потримовки (1954–1965) у кнїжки Бачваньско-сримски Руснаци дома и у швецє 1945–1991*, други том, бок 260, видзел так:

„Од 1954. року помали ше меня державна политика спрам националних меншинох. Руска национална меншина найменша и пошлїдки такей политики ше на ней найскорей обачую. Преставаю з роботу

и одзеленя з наставу на руским язике у векишни руских местох, окрем Керестура, Коцура и Дюрдьова.

Преставаю з роботу културно-просвитни дружства, гаши ше лебо су интегрован з дружтвами народох. Зменишана діялносц 'Руского слова', а видава ше лем новини 'Руске слово' на 4 бокох, а їх виходзене финансиє срез, привредни организациї (синдикални подружнїци). Преставаю виходзиц 'Пионирска заградка', 'Шветлосц', Народни календари, учебнїки и кнїжки.

Престава емитованє информативних емисийох, а од 1956. року и Емисия за валал, а прейт габох Радио Нового Саду предлужене емитованє лем народних шпиванкох и винчованкох."

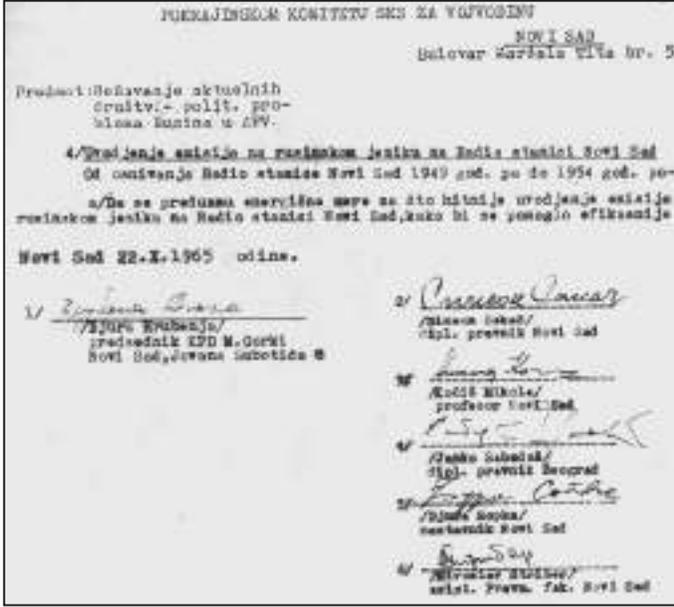
Пред самим утаргованьом програми на руским язике РНС, програма була некомплетована, але уж у датих условийох була на добрей розвойней драги. То потвердзую и здогадованя Силвестера Костелни-

ка, теди главногo редактора Рускей редакциї РНС:

“...Мали зме досц емисии... Були зме барз компактни, вше нас хвалели бо зме не були даяки металомане, водзели зме рахунку о каж- дим динару. Наша редакция була на першим месце по ушореносци ар- хиви... Руснаци достали и окремини простории, прейт драги Радия, там дзе нешка простории ФК “Войводина“, на другим поверху...“.

Костелник, хтори ро- бел лем два роки, од 1952. по 1954, у спомнутим ин- тервью описал атмосферу у чаше пред „роками ци- хосци:

“Любел сом тоту ро- боту. Можебуц бим и остал у новинарстве, але ше не могло през мур преисци, вони гваре- ли же ‘нет‘ и ту не було дискусиї.... Знаш як то було теди: розказали ци зоз Комитету же маш преисци з едней роботи на другу и идземе далей... Обецали ми же будземе мац потримовку, же бу- дзе пополнена редакция.“ (Руске слово, 9. децембер 1994. року, бок 5, Роки преходза, памятки оста- ваю: Силвестер Костел- ник, еден спомедзи пер- ших главних редакторох Рускей редакциї Радио Нового Саду, Не могло ше през мур преисци. Лю. Рамач)



Копия документу Молби, друкована у Руским календаре за 2002. рок на 72. боку

Штефан Гудак пише у прилогу за монографию же мале число визначних Руснацох у култури тедишнього часу дзвигли свой глас против такого одношеня Партиї СКЮ и власци спрам руского народу та и у обласци информованя, а дружтвено политични и партийни роботникі такповесц ше вообще не оглашели.

Исти период у розвою Радия обробел и новинар РТВ Нови Сад Михайло Биндас у своєї статї цо обявена у *Руским календаре* под насловом *Руснаци Югославїї и радио*, у поднасловѣ *Глухи часи радия (1955–1966)*:

„Рок после утаргованя бешедней програми на руским язике, утаргнута и бешедна програма на сербскогорватским язике. Явносоц у Войводини не була пририхтана на таку дію у чаше 'квитнуца' братства и єдинства и националней равноправности. Ніхто то не очековал, та у тей хвильки не було ані одвитууюци реагованя. Руснаци заш лєм, и у тим чаше, любели свой радио, алє не мали у своїх шорох організовани охронебни механізми. Дзепоедни заш лєм не остали цихо. Медзи нїма, перши ше озвал у козерїї 'Шейсц роки Радио Нового Саду' Микола Скубан, хтора обявена 2. децембра 1955. року у новинох 'Руске слово'. Першу вимогу тедишнім власцом — Покраїнскому одбору ССРНЮ подписую руководителє КПД Русинох 'Максим Горки' з Нового Саду Симеон Сакач, председаель, и Михайло Ковач, секретар. Було то 19. януара 1958. року. У молби Сакач и Ковач здогадую ПО ССРНЮ же тото Дружтво у мєно своїх членох и других Руснацох зоз Нового Саду и нукашньосци писало Радио-станїци ище 1955. року же би ше ознова давали емисїї на руским язике и же ше по нешка на тим нїч не зробело, а ані емисїї не врацени. Вони у мєно членох Дружтва и шицких Руснацох у АПВ ознова модля же би ше витворело право котре маю и шицки други национални меншини у АПВ.“

Уж спомнута група интелектуалцох и културних діячох з Нового Саду и Београду: Дюра Грубеня, Симеон Сакач, Микола Кочиш, Янко Сабадош, Дюра Сопка и Мирослав Стрибер у писме-представки *Ришованє актуалних дружтвено политичних проблемох Русинох у АПВ* (хторе доручели ПК СКС за Войводину), вимагаю

„Уводзєнє емисийох на руским язике на Радио-станїци Нови Сад“. Було то 22. октобра 1965. року. Група (159 интелектуалци), у познатим Писме Покраїнскому комитету Автономней Покраїни Войводи-

ни у януаре 1967. року, указала на невігодни обставини у култури и информованю рускей и украинскей народносци у СФРЮ, з вимаганнями же би ше таки стан превозишло.

О тим периодзе борби Руснацох за национални права, Мирон Жирош пише:

„Два-три роки требало 'прешвечовац' войволянски политични структури, та аж и їх верх, же руска народносц ма моци и сце витвориц свойо загарантовани уставни права на ровноправносц. Єден сегмент тей ровноправносци и информованє, з тей нагоди, информованє преїт Радио Нового Саду як войволянскей, уж з тей нагоди, матичней радио-станїци народносцох Войводини, а ровноправней по правах и статусу з радио-станїцами других републичних радио-станїцох и радио-станїци САП Косово. Руска редакция РНС основана у септембре 1966. року. У єй составе, спрам зарисованих емисийох хтори ше мали емитовац, були новоприяти на роботу седем особи. Симеон Сакач, постал помоцник главногo и одвичательного редактора. Теди за цали Радио зоз пейцома редакциями бул єден главни и одвичательни редактор, а одвичатеьни за редакциї були у функциї його помоцнїкох. Михайло Ковач меновани за редактора Културней панорами и лектора, Штефан Чакан за редактора Емисии за валал, Марія Горняк-Пушкаш за редакторку Емисии за дзеци, Мирон Жирош за емисию 'Радио новини'.”

Од 1966. року Редакция зоз пейцома особами мала витвориц три тижньово емисии од по 30 минути (Културну панораму, Емисию за валал и Емисию за дзеци) и 30 емисии Радио-новинох у тирваню 15-20 минути, а пре континуитет з дньовима подїями – пририхтовало ше по пейцминутово висти: ранши (од 4-7 годзин) и вечарши (од 10-12 годзин).

За реализованє такей програми у Редакциї робела и дактилографка Ирина Вадаски и гонорарни спикере Гелена Жирош и Иван Ковач. Упартосц и витирвалосц тедишнїх преднякох указала резултати. Програма по руски врацена до етру, але не ишло гладко. Симеон Сакач ше здогадав на тоти часи:

“Початок роботи у РНС после претаргнуца 1955. року бул зоз велькими почержкосцами. Не було за нас места у програми РНС, не було просторїи за Редакцию, та зме мушели доказац же дзе були руски

емісії 1955. року, дзе були просторіі за Руску редакцію. Як перши од-
вчательни редактор емісійох на руским языку робел сом на формо-
ваню и усовершованю Рускей редакціі РНС. Почали зме з роботу ми



Усни новини у Новим Орахове: Янко Рац, Штефан
Чакан, Симеон Сакач



Руска редакція зоз 1969. року: Штефан Гудак, Си-
меон Сакач, Мирон Жирош, Мария Моснакова, Вла-
димир Гаргаї, Ирина Вадаскова, Микола Корнаш и
Владимир Гаднянски

итверо, а кед сом од-
ходзел 1973. року, Ре-
дакція мала 15 членох.

Я бул редактор ру-
ских емісійох и на
старосци сом мал
програму и шицко цо
вязане за роботу Ре-
дакціі. Спочатку и я
участвовал у програ-
ми на писаню и еми-
тованю вистох и ра-
дио-новинох. За осем
роки зме збогацели
програму з Емисию за
дзеци, Емисию за ва-
лал, Културну панора-
му, драмску діялноцу,
Емисию за младих.
Давали зме усни нови-
ни по наших местох
дзе окрем новинох,
була и културна про-
грама, писні, припо-
ведки, драмски слички.
Найвецей нам помага-
ла Музична редакція
на чоле зоз Иринейом
Тимком, Емисию за
дзеци водзела Мария
Пушкаш, Емисию за

валал Штефан Чакан, Културну панораму Михайло Ковач, Радио-но-
вини Мирон Жирош, Мирко Гаднянски, Штефан Гудак и други. У

драмскей діялносци найвечей помагал Драген Колесар, глумец Сербского народного театру. Директор РНС бул Шандор Сабатка, а главни редактор Иштван Салаи. Телевизия Нови Сад ше лем почала формовац кед я одходзел.” (Здогадованя: Симеон Сакач, помощник главного редактора за руски язык у РНС од 20.09.1966. по 6.02.1973)



Пред уходом до будинку РНС: Мария Горняк Пушкаш, Симеон Сакач, Ганча Галечкова зоз Радио Пряшова и Михайло Рамач 1968. року

Пред Редакцию бул зложени задаток: за кратки час надополниц страcene, научиц

ремесло, досцигнуц других и информовац и з руских штредкох, але и о других у Войводини и вообще у СФРЮ.

“У Рускей редакциї перши два-три роки було шицкогo 6-7 креативни особи, новинаре. Найстарши по рокох бул Михал Ковач, уж искусни и афирмовани писатель, а я бул наймлаши, трицецрочни, з искусством у образованю, привреди... Штефан Чакан, по фаху агроном, але и зоз вельорочним искусством у новинарстве, Мария Горняк, економски техничар, з искусством у редагованю емисийох за дзеци, Владимир Гаднянски скорейши новинар у Руским слове. Симеон Сакач ше намагал цо успишнейше водзиц Редакцию, прешириц ей змисти, запровадзиц нови емисии и обезпечиц нови термини за ей емитоване... По єдному занятому зме теди мали найвечей минути програми, зрозмирно найменши особни доходки, а же бизме достали преширене програми – уж зоз подзеленей и уходзеной шеми емисийох на Першей и Другей програми – требало 'од єдних вжац, а рускей програми дац.” (Мирон Жирош)

Седемдзешати роки у Радио Новим Садзе

На початку седемдзешатих роках правело ше штредньорочну програму развою Радио Нового Саду, о хторей не були детально информовани члени Рускей редакції. По словох Андрия Майтенія, директора РНС, руска народносц, як найменей числена, мала достац найвецей! Тото цо вон тримал як *найвецей*, а то емитоване рускей програми на Другим давачу и локалних радио-станїцох, не потримала ані Руска



Семинар за просвитних роботнікох и лингвистох 1968. року у Сримских Карловцох



Драген Колесар, Марія Моснак, Микола Корнаш и Штефан Гудак, влєце 1969. року

редакция, а познейше ані сходи Руснацох по руских местох.

Конар, або часц Рускей редакції у тим чаше отримує вецей схадзки на котрих ше отворено беседеуе о конфронтваню становискох и поглядох.

Же у своїх прилогах знемирюю руску явносц обвиньовани були Михал Ковач, Симеон Сакач, Мирон Жирош, Владимир Гаднянски и Ириней Тимко. Превладало думане же Редакция сполноє своєю обовязки, програма вше лепша, емисиї квалитетнейши и же не точни гласи о идейним нескладаню и дійствованю противне самоуправней пракси и становиском и заключеньом Покраїнского комитету. Штефан Чакан наявел одход з Рускей редакції

Радио Нового Саду и прешол до НВУ «Руске слово», а Симеон Сакач о 2-3 мешаца одходзи з Редакції, а Михал Ковач до пензії. Тото зохабело длуготирвацши пошлїдки.

Пробоване зняц програми на руским язике зоз штреднїх габох РНС и пренесц их на Радио Вербас-Кулу. Руска редакция, як найменша, требала буц перша преруцена, потим и други програми националних меншинох би преходзели на локални станїци. Тому ше Редакция спротивела и своєю активносци унапрямела на планованс и преширйованс програми и оможлївйованс ей цо векшей чуйносци.

У призначкох з нотесу Штефана Гудака за 1971. рок пише же ше Редакції понука концепция програми по хторей би ше Радио Вербас-Кули кажди дзень посилало з Нового Саду трицетминутову програму, хтору би тота локална радио-станїца емитовала на УКТ габох.

У марцу 1973. року Председательство ПК ССРН Войводини одлучело же би програмна шема емисийох на штредньогабовей длужини 236,6 метери остала иста и у поглядзе длужини и розпорядку програмох.

У септембре 1973, шейсц роки по обновйованю програми на руским язике, за главного редактора Редакції меновани Владислав Югас. З новим редактором, за Руске слово 26. октобра 1973. року розгварку водзел Владислав Надьмитьо:



Руска редакция зоз Михалом Ковачом

„Кед ше 2. октобра 1966. року Радио Нови Сад дру-

гираз озвал по руски и кед ше после 11 рокох знова зявели емисії на рускей бешеди, шицки зме зоз страхом чекали же чи ше вони годни ровнац зоз сербским, мадярским, словацким и румунским емисиями хтори уж мали длугу традицию. Но, дзекуюци упартосци членох Редакції, тоти емисії пошвидко посцигли високи уровень и нешка вони постали нательо нашо же би, вишелїяк, чежско було кед би ше их утаргло. Спочатку ше термини емитованя меняли, але ше пошвидко обачело же термини муша буц стаємни и нешка шицки емисії розпоредзени так же би слухач през цали дзень доставал информации. Информативни

емисії ще емітує од рана на 5 и 15 годзин, кед почина емісія 'За добре рано', преїг емісії 'За добри дзень' на 8,20, до централней 'Радио новини' на 16,30 годзин. Окрем тих дзечне ше слуха тижньово емісії: Емісію за валал, Культурну панораму, Емісію за иножемство и Емісію за младеж. Тото цо потребне у найкратшим часе зробиц — спрам словох Владислава Югаса, одвичательного редактора Програми на руским язикау Радио Нового Саду — то уводзене информативней емісії у вечарших годзинох, бо ту єст єдна дълга павза и у тих годзинох слухаче не можу чуц нови події на рускей бешеди. Окрем наших новинарох и вонкашніх сотруднікох, ми маме и найшвижши інформації хтори нам приноши Тан`юг. После Радио-новинох, ми не маме дзе тоти вистки обявиц и вони муша чекац аж до ютра. Прето треба увесц єдну кратшу емісію дзе би ше тоти вистки обявїовали. То не идзе легко, бо час преполнєни, алє, як випатра, пошвидко ше и тото годно реализовац."

Понеже подцагує заслугу Редакції Радио Нового Саду, котра непереривно анализує свою роботу пре унапредзоване информативней діялносци, Владислав Югас, глави и одвичательни редактор програми Радия и Телевизії Нови Сад на руским язикау од 1973. по 1978. рок, гварел:

"Друга новосц же того року почнеме з емітованьом емісійох хтори ше будзе преношиц и преїг Радио Шиду и Радио Кули-Вербас. Емісії буду починац на 16,10 годзин, а задаток им информовац жительох у шицких тих опитинох. Понеже Радио Кула-Вербас уж преноши нашо Радио новини, тераз значи же нас слухаче на тих габових длужинох годни слухац од 16,10 по 17,00 годзин, єден блок, хтори будзе тирвац полни бо минути."

У Інформації о работи главного и одвичательного, хтору поднесол Югас 12. 04 .1978. року руководству Хижи, цо зачуване у редакційних документох, потвердзує же у децембре 1973. року нова програма о хторей бешедовал за *Руске слово*, уж була запровадзена. З истого документу дознаваме же програма по руски преширена зоз години и пол дньово на скоро два години и же уж у другей половки 1974. року почали пририхтованя за емітоване телевизийней програми. Од 26.11.1975. року Руска редакция Радия почала реализовац и ТВ програму хтора тирвала пол години тижньово. У тим периодзе

у Редакції отворени коло 40 конкурси за примане нових роботнікох, та Югас заключує же ситуація у поглядзе кадровой оспособеносци лепша як кед вон пришол:

“... кадрове оспособйоване Редакції, хторе скоро ані не було знімане зоз дньового шора до пред пол рока (початок 1978, заув. М. Том)... Зберане сотруднікох коло дзепоедних емисийох дало добри резултати. Медзильюдски одношеня у Редакції барз добри, тримам же сом зоз своїма сотруднікама пестовал баржей приятельски и товаришски одношеня... и тота стабилносц ма часточку моєй заслуги... “.

Єден час, попри Радио Нового Саду – Редакції програми на руским язичу – програми на руским, односно на украинским лебо и на руским и украинским язичу емитовали и локални лебо регионални радио-станїци у САП Войводини, СР Горватскей и СР Босни и Герцеговини – Радио Кула, Радио Титов Вербас, Радио Шид, Радио Вуковар, Радио Славонски Брод, Радио Загреб и Радио Банялука. Телевизия Загреб емитовала полгодзинови телевизийни мозаїк на руским и украинским язичу раз на мешац.

Шицки новинаре, як час преходзел и як ше програма стабилизувала, кажди рок доставали и груби нотеси у твардих рамикох зоз календаром, до хторих признача важни подїї. Штефан Гудак зохабел у своєй библиотеки вецей як 20 таки нотеси. У єдним, зоз 1975. року, находзи ше и лістина занятих у Рускей редакції РНС:

“Владислав Югас, главни и одвичательни редактор Рускей редакції РНС, Владимир Гаднянски, помоцнїк гл. и одв. редактора Рускей редакції РНС, Мирон Жироси, редактор Емисії за валал, Мария Горняк, редакторка Емисії за дзеци, Михайло Биндас, редактор емисії „Нащивели зме”, Микола Дюранїн, редактор емисії „Актуалносц”, Агнета Бучко, редакторка Младежскей емисії, Штефан Гудак, редактор емисії



Руска редакция 70-их рокох

'На габох музики и гумору', 'Культурна панорама', Михайло Рамач, новинар, Гавриїл Колесар, новинар, Ярослав Сабол, новинар, Мария Ковач, новинарка, Владимир Гаргаї, новинар, Мелания Колбас, спикерка, Микола Корнаш, спикер, Мария Моснак, спикерка, Наталия Рамач, лекторка, Ирина Вадаски, секретарка, Гелена Колесар, дактилографка, Ирина Надь, дактилографка."

Михайло Биндас тот период описал як период полни полету, змагательного духу и вигледованя можлівосцох:

"...осучасньованя програми, уключованя до локалних радио-станційох, числених вонкашніх сотруднікох, перид траценя анонимности Редакції... то час кед програма на руским язике РТНС и ей креаторе доставаю найвисшии дружствени припознаня... организує ше явни емисії... микрофони новинарох вше вецей присутни на цалим просторе тедишней Югославії, а часто и у иножемстве... Руска редакция участвує у пририхтованьох програмох других югославянских радио-станційох, окреме у емисийох за наших роботнікох на дочасовой роботы у иножемстве... То период кед почали и директни преношеня веліх подійох..." (Руски календар 2002, М. Биндас, Руснаци Югославії и радио, трицец пейц роки континуованей бешедней програми по руски на габох Радио Нового Саду)

Вкупни обсяг емитованя радио-програми РНС (власней и превжатеј продукції) було 36 години дньово. Уж 1977. року РНС емитовал 39 години, а 1978. року 40 години дньово. По руски емитоване два години дньово, тельо кельо предвидзене за конец 1980. року. (Явни звит В. Югаса 1980, редакційни документи)

И попри роснуца Хижи и звекшованя приходох, у звитох зоз осемдзешатих рокох будзе зазначене же РТНС у не вигодней финасийней ситуації и же почежкосци окреме виражени у ООУР-РНС.

Уж на початку 80-их рокох у розправах хтори водзени у Рускеј редакції и РНС, а потим и звонка, у рамикох ССРНВ, оценене же зоз таку нерозвиту програму на Радио и Телевизії, Редакция не може квалитетно сполніц з Уставом САП Войводини утврдзена обовязку информованя роботних людзох и гражданох у Покраїни на мацеринским язике. Понеже Владислав Югас меновани 1980. року за директора РНС, на место главного и одвичательного редактора Редакції Програми на руским язике у юнию истого року меновани Мирон Роман,

хтори пред тим бул помощнік главного и одвичательного редактора за ТВ програму на руским язикау.



Засдніцка РТВ Редакция 1975. року

Перши шор: Иринка Надь и Славица Ходак, дактилографки, Мария Ковач, новинарка, Мария Моснак спикерка, Штефан Гудак новинар, Мария Вадаски, секретарка, Ирина Натюк лекторка, Михайло Рамач, новинар, други шор: Владимир Гаргаї спикер, Габор Колесар сотрудник, Микола Корнаш спикер, Мария Г. Пушкаш новинарка, Владимир Гаднянски новинар, Владислав Югас

Зоз пейчрочним планом розвою Радия (1981–1985) було предвидзене преширйованє програми за 100%, односно у першей фази 50%. Зоз тедишніх двох годзинох на дзень, програма по руски предлужена од 29. новембра 1981. року на три годзини. Гу тому прилагодзена и организация у Редакції, та роботи подзелени до трох ресорох и, як мож пречитац у Информации о работи одвичательного редактора Програми на руским язикау Мирона Романа од 2. априла 1984. року, у Редакції формовани три ресори: информативно-политични, культурно-образовни и дзєцински и драмски ресор, на чолє зоз редакторами.

Осемдзешатих рокох руска програма РНС була заокружена як целосц, а интензивно ше розвивала и телевизийна. Попри информативней часци, у ней була заступена культурно-уметніцка, бавени, забавни змисти, емисії историйного характеру, скарб, етнологийно-етнографски записи, змисти едукативного характеру з веліх обласцох живота.

Дньово информативни емисії були по блокох: *За вашо добре рано,*



Руска редакция РНС, новембер 1979. року



Мирон Роман и Владислав Югас

програму пополнили зоз забавнима и змистами за наймладших и младеж, а злепило ше и одношене медзи бешедну и музичну часцу програми. Окрем народней музики, запровадзели зме емитоване и других жанрох: забавну, рок и уметницку музику. Кадровски зме змоцнели Редакцию. Попри искуснейших новинарох Марії Горняковой, Штефана Гудака, Мирона Жироша, оспособела ше уж и штредня генерация новинарох – Михайло Биндас, Микола Дюранін, Амалия Хромши, Агнета Бучко... хтори були порихтани превжац одвичательни обовязки у Редакциї. Редакция ше преширює з новима младима людзми, при чим ше водзело рахунку же би то були школовани и амбициозни людзе

За ваш добри дзень, пополадньово Радио-новини и вечарши емисии: Вечарши висти и музика. Пополадньово емисии починали на три и тирвали до пейц годзин пополадню.

Мирон Роман ше здогадує:

„Опредзелели зме ше вецей програми сконцентровац до недзельового предполадньового блоку кед, оцелели зме, нашо слухаче найшлебоднейши, та и слуханосц будзе векша. Тото преширйоване оможлївело комплетнейше информоване и преширйоване емисийох. 'Радио новини' и 'Културна панорама' преширени зоз 20 на 30 минути, Емисия за валал зоз 30 на 45 минути, а и други емисии достали место у програми. Жанровски зме

хторим радио-новинарство постане опредзелене у живоце... Витворююци тото опредзелене, з часу на час зме правели такволани явни емисії по наших местох (файту програмох информативного и забавного характеру у салох на бини, розгварки з меснима компетентними людзми о проблемох валалу и друге), а культурно-уметніцки дружства (найчастейше КУД 'Максим Горки' з Нового Саду) пополньовали таки стретнуца зоз культурно-уметніцку програму."

Єдна з таких формох работи Редакції було и сотрудніцтво Редакції зоз культурними асоцияциями у местох дзе жию Руснаци, же би ше их уключовало до нашей програми. Були и зніманя явних музично-гумористичних емисийох под назву *Репик з наших польох*. Таки емисії отримани у Коцуре, Новим Орахове, Шидзе и у Петровцох. Звичайно була формована екипа новинарох, музичарох, гумористох, глумцох-аматерох, ангажованих коло емисії *На габох музики и гумору* и глумцох професионалцох, шпивачох народних писньох, и екипа зімательох – коло 50 особи.

Економски почежкосци пременели план розвою Хижи 1981–1985. У Радио у тим периодзе робели вецей як 510 заняти, а у Телевизії уж 750. Нет сумні же ше до ТВ уклало вше вецей, а же Радио остал у другим плане. У звитох зоз того периоду пише же 1986. року приходзи до нового обяжнейшого преширення програми, так же у тим чаще РНС, Програма на руским язичу, пририхтує 4 годзини програми дньово. Найвекши пременки окончени у дньох викенду, всоботу и внедзелю. Всоботу запровадзена такволана цалодньова програма хтора почина на 9 годзин и 15 минути, же би истого дня слухаче без претаргованя радио могли слухац по 17 годзин, односно пред тим могли слухац у ранших годзинох емисию *За вашо добре рано*, и у позних вечарших годзинох емисию *Вечариши висти и музика*. Всоботу дньова програма ше емитує на ултракратких габох 97,2 МГГ. Пририхтує ше Емисию за дзеци, *Стретнуца на 10*, (мозаїчна емисия магазинового типу з госцом у студию), *Кед сце були мали або млади*, *Гит-лістина* (музична емисия) *Сервис 97*, *Давно, давно то було*, односно каждой другей соботи *Радио ЗОН*, потим емисия *Красне слово и музика* и дньова информативна емисия *Радио-новини*.

Недзельова програма починала на 7 годзин и 40 минути з Емисию за валал, предлужена зоз Емисию за дзеци и музичними емисиями, а

два раз у мешацу у тим терминѣ емитована драмска програма, *Културна панорама*, потим *Мелодром*, и *3 народней студзенки*, музични емисии и *Поладньово радио-новини*. Винчованки шлїдза после поладньових радио-новинох, а пред краткими вистами на програми гумористична емисия *На габох музики и гумору*.



Рецитал у Миклошевцох 1974. року

лекторе: Наталия Рамач, Ирина Колошнїя и София Николаевич; новинаре: Мария Моснак, Тат'яна Беук-Лятак, Штефан Гудак, Михайло Роман, Мария Бучко, Велимир Паплацко, Мелания Колбас, Микола Дюранїн, Мария Гудак, Вира Дян, Наталия Шанта, Ана Балач, Мария Сегеди, Мирон Жирош, Микола Корпаш, Михайло Биндас, Мирослав Кевежди, Янко Хома, Владимир Рац, Владимир Римар, Дюра Дудаш, Мария Горняк Пушкаш, Нада Сабол, Агнета Бучко, Амалия Хромиш; дактилографки: Мелания Гарди, Весна Папуга, Гелена Макаї и секретарка Редакциї Леона Чижек. Попри новинарских роботах, Мария Моснак, Нада Сабол, Мелания Колбас, Микола Дюранїн и Микола Корпаш робя и як спикере. У Редакциї було 37 членох, цо нїгда вецей не посцигнуте: векшина були новинаре, 3 спикере, 2 або 3 лекторе, 2 або 3 дактилографки и секретарка. Окрем информативно-политичних емисийох (висти, *Радио-новини*, *Актуалносц*), були ище емисии: *Нащивели зме* (М. Колбас), *За дом и фамелию* (М. Сегеди), *Красне слово и музыка* (А. Хромиш), *Емисия за дзеци* (А. Бучко), *Младежска емисия* (Т. Беук), *Културна панорама* (Ш. Гудак), *На габох музики и гумору* (М. Кевежди) *Емисия за валал* (Я. Хома), *Давно, давно то було* (М. Жирош).

Вечарши блок ше емитує од 20 по 21,30 минути – *Радио-новини* и *Спортски журнал*. Ведно зоз преширеньом програми направена нова организацийна шема.

У преширеной програми, 31. децембра 1987. року у Редакциї програми на руским язичу заняти: Мирон Роман, главни и одвичательни редактор, Владимир Паланчанин, редактор програми;

Госци хтори нащивйовали Югославию и приходзели нащивиц РТВНС чежко похопйовали цо шицко ту ест, яки добри медзинацио-нални одношєня и питали ше “кельо то шицко кошта“. Члєни Редакциї ше у посцигнутим цєшєли.

Од 26. новембра 1975. року почала робиц Телевизийна програма РТВНС и єй програму на руским язикау правєли новинаре Рускей редакциї Радия: Владимир Гаднянски, Мария Горняк Пушкаш, Мирон Жирош, Штефан Гудак. Од 1976. року на розпорядку и Владимир Гаргаї, Амалия Хромиш, Михайло Биндас, Ярослав Сабол, Михайло Рамач, Мирон Роман, Микола Дюранїн, Владимир Кирда. Як спикєре дежурау: Мария Моснак, Нада Виславски Сабол, Мелания Колбас, Микола Корпаш, Владимир Гаргаї. Гу екипи ше 1977. приключую: Гєлена Планчак Качмарчик, Мария Сєгєди, Евгєний Кулеба, Михайло Симунович, Дюра Пап, а 1980. року и Олга Карлаварис.

После шейсцох рокох роботи, 1981. року зоз Заєднїцкей редакциї програми на руским язикау, даєдни новинаре прєшли до Телевизиї, та ше у даскєлїх наиходзацих рокох формовала самостойна телевизийна редакция. До нашєй телевизиийнєй програми Радио жичал ище лєм спикєрох, а другє сотруднїцтво було по потреби.

Анї порушованє телевизиийнєй програми за нас Руснацох нє була єдноставна работа. Симєон Сакач ше здогадує:

“... Проблеми вше було, алє найвєцєй 70-их рокох, кєд требала з роботу почац ТВНС. Тєди перше требала рушиц програма по сєрбскогорватски и мадярски, после и на других язикох народносцох, а аж на концу по руски. Ми ше бунєли: або шицки нараз, або нїхто! После рижних прєшвєчованьох – емисїї на шицких язикох рушєли нараз. (Руске слово, 23–30. новембер 1990, бок 9; Дю. Винаї: Стрєтнуца з наградзєнима – Симєон Сакач з Нового Саду – Остац на своїх становискох.)

По 1981. рок нову телевизиийну програму, хтора почала з ємитованьом 26. новембра 1975. року, робєли новинаре Рускей редакциї РНС.



Знак РТНС

Янко Бучко о тим шейсчрочним периодзе пише:

“... На самом початку авторе телевизийних прилогох були новинаре заняти у тедишней Редакції на руским языку Радио Нового Саду и вонкашні сотрудніки. За ТВМ (Телевизийни магазин) була задлужена лєм една особа. То бул помоцнік главного и одвичательного редактора Програми на руским языку РНС, перше Владимир Гаднянски (1975–1976), вец Мирон Роман (1976–1979), а потим Михайло Рамач (1979–1981). Аж 1. априла 1981. року у Телевизії Нови Сад зоз радийскей редакції формована окремна ТВ редакция – новинарска часц. (Янко Бучко, Ювелей нашого ТВ новинарства, Тисяч тижні, тисяч ТВ магазини, Руске слово, 24.02.1995, бок 11)



ТВ Редакция: Яким Няради, тон; Мелита Хубер, режисерка; Михайло Рамач, новинар; Желимир Тот, зніматель; Мария Хома, реализаторка; Ганча Буила Баран новинарка; Славица Мориц, монтажерка; Мирон Роман, гл. и одв. ред. ТВ Редакції; Мирослава Польваш, заедніца секретрака; Владислав Югас, помоцнік директора; Мирослав Кетелеш зніматель; Оля Карлаварис, новинарка; Владимир Кирда, новинар

У Редакції музичней програми Радия, Одзелене музичних совитнікох, у Програми озбильней музики занята Олена Пушкаш, а у Програми народней музики: Мария Бабич, Дюра Дудаш и Агнета Тимко Рабаджиевски.

У Бешедно-уметніцкей програми Радия заняти Мирон Канюх, режисер, и Наталия Дудаш, драматургиня.

У Радио Новим Садзе робя ище: Йовген Такач, тонски зніматель, Владимир Колбас, продуцент народной музыки, и Йовген Хома, друга виолина у Вельким народним оркестру. У Радио-Телевизиї Нови Сад, Роботней заедніци заедніцких службох, член Діловодного одбору РТНС Владислав Югас, а у Одділу Секретарияту Діловодного одбору РТНС Мелания Винаї, секретарка.

Швидки рост и розвой Радио Нового Саду, та и вирастане Телевизиї Нови Сад, попри вибудови вецей емисийних давачох за програми народносцох, обезпеченой добрей слуханосци у САПВ и ширше – розвитосци програмох з информативно-политичнима, культурно-образовнима, дзецинскими, младежскими, драмскими, спортскими и рекреативно-забавнима змистами – обачліви и у занятосци вше фаховших и численших кадрах. У 1988. року занятых у РТВНС ест 2.275, од чого 82 особи Руснаци, цо 3,6 проценти занятых.

Програми на руским лебо украинским язичу емитуоу и дзепоедни локални лебо регионални радио-станіци у САП Войводини, СР Горватскей и СР Босни и Герцеговини. Руски новинаре у локалних радио-станіцох найчастейше и вонкашні сотрудніки Радия, а часточне и Телевизиї Нови Сад.

Програмна шема и слуханосц

Радио-програма каждой озбыльней радио-станіці ше состої зоз бешедней и музичней часци и власней продукції програми. Вони розпоредзени през дзень по терминох и по шоре хтори ше вола програмна шема. Раз направену шему ше не дзечне меня, бо на розпорядок емитованя емисийох, односно змистох, уплїваю вецей фактори: цильна група, односно пасмо слухачох хторим наменєна емисия, часц дня у хторей векша або менша слуханосц, способ розпоредзованя змистох пре динамику итд. Кед ше слухаче раз звикню слухац радио у одредзеним чаше, гу нїм прилагодза и свой животни ритем, та кед ше вони пременя – траци ше и слухачох.

Руснаци нїгда не мали цалодньову програму радия по руски; за шицки 70 роки Руска радио-програма РНС найчастейше була розщипкана, односно емитована є вецейраз на дзень и вноци у вецей терминох и на єдних, двоїх або вецей габових длужинох. Характеристика тей програми, але и програмох других национальних заєдніцох (окрем малярскей) и тотя же ше програмни шеми и термини емитованя барз часто меняли. Тоты пременки не були лєм резултат вимаганя часу, односно модернизации змистох, але и пре часто непохоплїве розпочинанє нового кед мяняне руководство у Хижи.

Чежко начишлїц шицки термини, шеми, габи, длужини тирваня, змисти хтори през децениї “доставала“ Руска редакция. Дакеди були вигоднейши, а дакеди цалком неприлагодзени анї гу слухачом, анї гу роботнїком Редакції. Редакция ше вше прилагодзовала гу новоней ситуациї, та жадани змисти зложела до достатих терминох. Цалком сигурне же траценє слухачох хторе констатоване з часом, случовало ше з часци пре непрерывни пременки шеми емитованя и пременки радио-габох на хторих ше емитовало програму, а и прето же ше ю подло чуло, цо ше окреме одноши на роки после бомбардованя СРЮ 1999. року.

Програмни шеми ше традиційно меняли и пре рочни часци, та ше так звичайно вешенї запровадзовало таволану Жимску шему у хторей ше емитовало шицки емисії хтори ше продуковало у Редакції, а на початку лета була прилапена такволана Лєтня шема у хторей ше дзепоедни емисії дочасово знімало з програми, а програма мала

“легчейши змисти“.

Програма радия ше поступне розвивала, окреме у чаше кед редактор бул Владислав Югас, та у чаше кед за редактора 1976. року меновани Мирон Роман, тирвала штредне два годзини на дзень и була розщипкана на 4 програмни блоки. Мирон Роман ше здогадує:

«Вчас раниши бул на 5,20, предполадньови на 8,20, пополадньови на 15,30, и позно вечариши блок на 22,40 годзин. Тота програма емитована з часци на штредніх габох (висти кажди дзень 5 до 10 минути, радио-новини и народна музика) и други змисти углавним на УКТ габох. То було барз невігодне: теди бо чуйносьц на УК давача була оґранічена углавним на Нови Сад и околину, а и слухаче ище не були звикнути на слуханє тих габох, окреме же векшина тедишніх радио-примачох не мала УК габи. Прето даєдни емисії реемитовани преїт локалних радио-станїцох (Вербас-Кула, Шид). У таких условиюх не було можлівосци за жанровске злєпшанє програми и заступеносц шицких обласцох живота и роботи наших слухачох».

Спомнута шема жила досц длуго, роками. На ню ше звикли нашо слухаче, а число занятих у Редакції було таке же могло порихтац програму так як ше ю задумало.

После 1990. року ствари ше почали меняц. Число занятих ше зменшує, а приходзи и до вше частейших пременкох у шеми емитованя програми, як и радио-габох на хторих ше емитує програму по руски. Нова шема емитованя програми за шицки национални заєдніци ступела на моц 5. октобра 2009. року. Руснаци достали и нови термини емитованя програми, кажди дзень у двох блокох, од 6 по 8 годзин и од 12 по 14,45, а остатні 15 минути, по 15 годзин Руснаци препущели Українцом же би и вони могли мац дньову информативну програму. Запровадзени два информативни емисії дньово, раниши дньовнік на 7,30 и радио-новини на 14,00 годзин.

Перши блок – Ранша програма од 6,00 до 8,00 годзин кажди дзень почина на 6 годзин зоз сервиснима информациями. На 7 годзин ше репризує емисії емитовани през тидзень: пондзелок: Емисия за дзеци, вовоторок: *Войводянски тидзень*, стреда: *Културна панорама*, штварток: *Европски интеграції*, пияток: *Швет бизнису*, субота: *Дом и фамилия* и *Златна єшенє живота* и внедзелю: премиєрно *Европски интеграції* и *Емисия за валал*.

Кажди роботни дзень на 7,30 емітує ше ранши дньовнік звездзени на 15 минути.

Други блок – Пополадньова програма 12,00–15,00 кажди дзень почина на поладне зоз вистами и музичну емісію. Плановани емісії: пондзелок: *Зоз спортских теренох* и *По наших местах*, вовотрок: *Красне слово и музика* и *Агенция, подія, надія*, стреду: *Швет бизнису* и *Дом и фамелия*, штварток: *Златна єшень живота* и *Одгуки з ровніни*, пияток: *Войводянски тидзень* и *Ѓу викенду*, соботу: Емісія за дзеци и *Соботово стретнуца* и внедзелю: *Вашо винчованки*, *Културна панорама* и *Вирска емісія*.

Кажди дзень на 14,00 годзин ше емітує *Радио-новини*, дньову информативну емісію.

Треци блок – ноцна програма кажди штварток од 23,00, пияток од 00,00–6,00, пондзелок од 00,00 –6,00.

У трецим блоку ше емітує музику од 23 по 24 годзин, на пол ноци ше репризує єдну з драмох зоз документациї РНС, а потим ше до рана репризує емісії хтори емітовани през дзень. У ноцней програми з недзелі на пондзелок емітує ше репризи дньових емісійох хтори емітовани у другей половки тижня.



Мелания Колбас, Владимир Гаргаї и Микола Корнаш

Стаємносьц и прѣменки у програми

Дружтвени прѣменки меняю форми у хторих ше виражаю афитети публики и змисти хтори наменѣни їх интересованю. Прето радио конципуѣ свойо положенѣ, прецизуѣ го зоз структуру програми, а вредносьц змистох випитуѣ през анкети, осторожно ослушоване реакциѣох слухачох и їх жаданьох.

Од самого початку у основи програмней шеми була информативна програма. Мирон Жирош записал:

“Радио емитуѣ дньово події и тото цо ше случовало єдного дня у жеми, швецѣ и по наших валалох требало истого дня повесцѣ у емисийох... Од першого дня, 2. октобра 1966. року, мали зме три дньово емисий. Двої висти – раниши и вечариши и пополадню ‘Радио-новини’... Значи же кажди дзень у Редакцији мушела буц єдна особа пририхтац висти и радио-новини... вибрац 10-15 найважнейши події... Висти тирвали по пейц минути...”

Примарне жридли информования бул Тан’юг. Особа хтора єдного дня редаговала прилоги за Радио-новини и Висти, препатрела на стотки информации... и з нїх требала вибрац найзначнейши, преложуц (повесцѣ) их по руски дактилографки, пречитац их, виправиц, одредзиц шор як ше буду читац, дац их лекторови прелекторовац, оформиц их за читанѣ и дац спикером. Спочатку, кед ше емисий знімало, требало буц на зніманю и придац емисий до студия на емитованѣ. И, на концу, вислухац емисию... Кед емисия була длугша, прилоги ше знімало у студию, а висти читало на живо.”

Млади новинаре ше учели од старших, та и Михайло Рамач гварел:

“Перши мой написани прилог бул зоз керестурского рибалову, хтори пречитал теди новинар и лектор пан-учитель Михайло Ковач. Вон бул приємно несподзивани и гварел ми: ‘Будзе з тебе!’”

Уж теди Редакция обезпечела и дописовательох з наших местох хтори мали живе слово. Владимир Гаргаї гвари:

“Пририхтовал сом и недзельово висти зоз спортским додатком, хтори ше емитовали на 21 годзину и дзе ше на телефон являли нашо вонкашнї сотруднїки о резулататох и бависку фодбалских клубох по наших местох. Явяня зме знімали на пантлїки, а вец после обробку, емитовали у емисий ‘Додаток зоз спорту’.”

Інформативна програма була орієнтована на прилоги з югославянського, республічного і покраїнського політичного мілья, та небарз було места за висти з руских штредкох. Редакторе тижньовох емисийох баржей правели „руски емисії“, єдна часц прилогох була з руских местох, інформовала о привредним, образовним и културним живоце.

Радио-прилоги, та и цали емисії ше длуги час знімало на магнетни пантліки. На інформативних емисийох ше школели велї, кед не и шицки новинаре, та и Михайло Рамач:

“Радио-новини ше знімало кажди дзень, спикере були Гелена Жирош и Иван Ковач. Ту дзешка на почакту були и млади спикере Марія Вадаскова (Моснакова) и Владимир Гаргаї, потим ведно зо мну у марцу 1968. за стаємно прияти Микола Корпаш як спикер. Ковач и Жирошова робели гонорарно, а други спомнути волонтерски лебо гонорарно, же би вец прешли до стаємного роботного одношеня.”

Елена Колесар, дактилографка, здогадла ше на перши дні роботи:

“Шицко за мене було цалком нове. До теди сом ридко, або нігда, не слухала емисії політичного змісту як цо то радио-новини або вистки на радио. Тримала сом же то емисії за старших, а не за младих. Но, як час преходзел, я полюбела тоту роботу, кажди дзень ше случовало цошка нове и була сом непереривно у цеку каждодньових актуалних збуваньох. Робота була наисце интересантна, медзитим, раниу змену було чежско робиц. Перши вистки були емитовани уж на 5,17 годзин и требало починац робиц такой после штирох рано. Перша особа хтора ми найвецей помагала и уводзела до моєй роботи бул новинар Мирон Канюх.”

Седемдзешатих рокох и до Югославії интензивнейше уходза легчейши радийни змісти зоз Европи и швета. Гавриїл Колесар, млади сотруднік, явел ше на интерни конкурс за унапреджене раншей програми хтору ше емитовало од 5 по 8 годзин рано: *“Простори тедишней Югославії навелько заплюсковали радио-програми модернейшого типу, як цо Радио Луксембургу, або Радио Монте Карла и даєдних британских радио-станіцох, та при руководителюх у Радио дозрело сознанє же програма наисце окаменєна, превозидзена.... За мене то була спокуса, понеже сом уж мал даяки визиї, а вец сом ище нашол... литератури з тей обласци, спознавал сом нови рушаня у радиофонії*

и зоз того шицкогo сом за конкурс понукнул єден елаборат о тим яки би профил требала мац раниша програма. Два избрани. Бул то мой и елаборат колеги Павла Янковича Шолета, новинара зоз сербскей редакції. Янкович мал ище прогресивнейши идеї, цо ше дотика технїчного аспекту пририхтованя и емитованя програми... Пилот-емисия направена, ключни людзе Радия ю вислухали и прилапели таку форму як профил ранишого блоку програми. У нашей редакції, цо ше дотика старших колегох, тото прешло досц поцихи, видзело ми ше же теди дакус преробела и професийна зависц... На щесце, мал сом потримовку програмних людзох, спикероx, лектороx, музичних редактороx...“ (Здогадованє Гавриїла Колєсара).

Янко Бучко теди робел як спикер у Рускей редакції:

“Иницировал сом, цо и прилапене, же би ше ранишу програму водзело 'на живо', а не лєм висти читало. Понеже тедишнї колегинї таки способ роботи не жадали прилапиц, та сом ранишу програму робел сам, а вец познейше, кед ше видзело же то лепше, сучаснейше и прицагующие за слухачоx, мушели таку концепцию ранишей програми прилапиц и колегинї и уключиц ше до неї.“

На радию ше язык чує, його мелодия, звучносц, вигваряне, акценти... Прето глас, вислов, дикция, звук, найзначнейши елементи на радию и спикере мушели задоволїц одредзени норми квалитету.

У Рускей програми Радия ше барз водзело рахунку о языку и квалитету спикероx. Їх ше строго оценьовало, а вец ше вони учили и усовершовали през роботу. Спикерка Мария Моснак ше здогадує як є приятя до Радия:

“Дакеди авдиції за спикероx були досц чежки, а оценьованє строге. У комисії були искусни спикер (звичайно зоз сербскей редакції), тонски зніматель хтори оценьовал фарбу гласа и єден новинар. Мушело ше знац як ше чита висти зоз политики, а як зоз польопривреди, або литературни тексти. Цо ше дотика языка, дикції и способу читаня, ту барз вельо помогол наш познати лингвиста Микола М. Кочиш. Кед ше робело на прекладаню текстох зоз сербского на руски язык и як оформиц вистку же би була кратка, а облапела шицки потребни информации, ту найвещей помагал Штефан Чакан...“

Млади новинаре, та и Янко Бучко, хтори приходзели до Радия, непрерывно були у процесу ученя и усовершованя:

“Я, иншак, вше частейше 'спикеровал', а окреме сом мал стреси кед требало (вєдно зоз В. Гаргайом) знімац 'споровозни емисії' (М. Г. Пушкашовей, вец Жирошову, учительову Ковачову). Обидвох нас вше 'набєрали', часто врацали, вимагаючи лепше вигварянє, читанє помалшии, баржей уметніцке як чисто спикерске. Так сом здобувал и искусство уметніцкогo интерпретованя текстох, гоч ми од самого початку баржей одвитовало читанє у Радио-новинох, або раниших Вистох“.

Штефан Гудак потвердзує же старши вше помагали младшим:

“У Рускей редакції РНС робота була добре организована и колєгове цо мали уж даяке искусство у роботи у радио-новинарстве дзєчне помагали гєвтим цо пришли познейше же би цо скорей 'вошли' до роботи. У медию дзє живе слово и музика найважнейшии, вимага ше особи цо познаю живи язык на хторим ше емитує програму, познаю техніку и технологию доходзєня до живого слова, монтажу знятого материялу и, насампредз, швидкосц и знаходлївосц у роботи. Найвєкша помоц ми була єднорочна школа новинарства, хтора организована у Новим Садзе за новинарох шицких редакційох цо тоту школу не мали.“

Очуванє руского языка, його краси и чистоти бул чежки задаток. Мишанє народох, глобализация и вше швидши технологийни прогрєс уношєли до языка новосци з невироятну швидкосцу и часто ше не сциговало реаговац на час. Лингвиста Микола М. Кочиш бул перши хтори помагал першей рускей Редакції Радия, але требало стаємного лектора. Наталия Рамач була лекторка 25 роки:

“Перши лектор у Редакції на руским языке бул Юлин Рамач, тєраз доктор наукох и профєсор на Катєдри за руски язык и найподзєковнейшии за совити и дилєми коло нерозришєних терминох. Лєкторска робота у Радио барз специфична. Ту нєт часу вельо роздумовац... треба буц актуални кєд у вистох треба причєкац остатню найновишу информацию, скрациц ю, прєложити на руски язык, видиктовац по руски, дац на лєкторованє и сцигнуц на точни час до студия. Вец ту лєкторска робота барз неподзєковна, бо ше дакєди лєм дактилографски гришки виправяло, а о вирєчєньох лєбо другєй терминології нє було ані бєшєди. Просто ше спод рук вицаговало тексти и бєжало до студия. Лєкторску роботу мож подзєлити на роки прєд Словнїком, цо значи до 1995, кєд було вєльки проблем розришовац и применьовац

*нову терминологию хтора ше громадзела – правело ше нови машини, нови апарати, нови занїманя, компютери, у польопривреди ше почи-
нало з новим обробком жеме, у политики нова терминология... зво-
ловили зме ше лекторе зоз 'Руского слова', Прекладательней служби
Вивершней ради, сами медзи собу зме ше консултовали, а словніки
зоз русийского, словацкого, украинского, польского языка непрерывно
були пред нами. Часто нам ані вони не могли помогнуц, бо ше и тоти
славянски язики розвивали, а нови словніки не було.* “

Рок 1995. бул революционерни, бо видруковани Словнік сербско
– руски, два томи, на хторим робели велї людзе, на вецей як 1800
бокох, цо була велька помоц особом у средствох информованя, у
прекладательних службох, у Заводзе за учебніки, у школах и других
службох дзе ше хаснуе чи виучуе руски язык.

*“Док не було Словніка, давних 70-их и 80-их рокох, раз мешачно
сходзели ше лекторе и прекладателе цо робели на руским языку же
би розришовали термини хтори не знали як попрекладац, а роботу
шицких ше контроловало, анализовало и виношело явно хто як роби.
Велї термини були розришени на таки способ и як таки вошли и до
Словніка.”* (Наталия Рамач)

Програма ше непрерывно ширела, а свой приход наявйовала и нова
телевизийна програма. Новинаре у Радию ше теди випробовали и у
тим новим медию.

През праксу у Радию ше учела и Оля Карлаварис:

*“Не мала сом нїяке пред'знанє, пририхтованя, мушела сом ше учиц
у ходу од искуснейших колетох. Дакеди то було и покус неприємно, кед
сом була свидома же кельо сом непорихтана за тоту файту роботи,
найвецей пре факт же ше у радию муши вельо писац и бешедовац.
Шицко базоване на чуло слуха, а я заш лєм мала ище єдно! Новинаре
ме дочекали зоз франту, а дзепоедни ме страшели зоз спокусами яки
ме чекаю у тей роботі. Здогадуем ше сотрудзованя у емисії за дзе-
ци, хтору ушорйовала Мария Горняк Пушкаш. Єдна з перших зада-
чох ми була пренайсе теди найлепшого младого шахисту Владимира
Сакача. Не достала сом нїяки податки о нїм... Днями сом го гледа-
ла по улїцох Нового Саду!? Досц неподзековна работа! Уж кед сом
покус трацела надїю же дойдзем до нього, преходзаци по Дунайскей
улїци, чула сом часци гласней розгварки групи хлацох хтори по*

сербски бешедовали – о шаху ! Кед вошли до якейшик предавальні, вошла и я за німа.... Перши хторому сом ше опитала за Сакача, бул Сакач – особне! Мой перши ексклузивни интервью (дзе сом хасновала 'свойо вязи' односно познанство), бул зоз моім колегом Ласлом Силадїйом, скульптором, хтори дизайновал остатню Титову штафетну палічку. Поволала сом го и дзечне ми ше одводал у чаше кед цала Югославия плакала. Заш лєм, скорей як розгварка пошла до етеру, мушела буц 'амінована' же чи може буц емитоване так я сом вимонтирала. Перше векше подняце мала сом зоз Воєним оркестром новосадского Гарнизону, понеже сом дознала же на своїм репертоаре, попри других, маю и руски шпиванки... Упуцела сом ше до чогошик, о чим сом не мала ніяке пред'знанє. Але видриляла сом по концец! "

Владимир Гаргаї почал як спикер, але после бул и водитель. З микрофоном и пред камеру бул опущени и комотни, а його приємни глас и шарм були добра основа:

«Водительске ремесло сом почал на 'Червеной ружи', дзе сом бул перши професійни водитель зоз Марию Моснакову. Бул сом и перши водитель 'Ружовой заградки' зоз Меланию Колбасову и перши у Редакції цо симултано, директно преношел єдну комеморативну схадзку...»

Єдна з тих цо робела як спикерка и у Радою и на Телевизії Нада Сабоова:

“Робела сом скоро 25 роки як спикерка, новинарка-спикерка, водителька, у двох чи трох зменох, як ше меняли програмни шеми, ставала вчас рано читац висти на 5,15, потим на 5, а на концу на 6 годзин. Ноци змени були на 23 годзин, робело ше перше кажди треци, а вец кажди други викенд, не мала сом швета, вше сом даєден дзень робела, на одпочивок сом ишла остатня, бо сом вше була младши спикер и так прешли 32 роки мойого роботного стажу у РНС. “

Було и таких цо “поспали“, и таких цо “призабули“, а приповедки о тих случайох вошли до анегдотох и нет новинара хтори не виприповеда голем єдну. Софія Николаєвичова ше здогадує:

“Перши редактор ми бул Мирон Роман. Вон ме краинє привитал и потолковал ми роботни час. Лекторки два раз у тиждню приходзели на роботу у двох зменох, пополадню и вечар. Перши дзень кед сом, после пополадньовой змени пошла дому, знала сом же ше мам врациц на

роботу и вечар, бо нам емисия за иножемство ишла на 22,40 годзин. У медзичаше сом подполно на тото забула, незвикнута на таку файту роботи. А теди сом не мала ані телефон на хтори би ме могли наволац. Так сом направела потупене и мушела сом ше явиц редакторови и повесц цо ше случело. Вон, на щесце, мал порозуменя и я не була покарана.“

Новинарка Мария Бучкова тиж памета еден свой стрес:

“Еден длугоши час Радио-новини лем з часци ишли на живо. Друга векша часц прилогох знімана на пантліки. Спикер того дня бул Микола Корпаш. Шицко познімане, атмосфера опуцена, ест часу и за розгварку и за жарту... Одходзимо на програму безбрижно. Студио ше завера, палі ше червене, гварим технічарови най пуца пантліку, а вон ше ми пита: ‘Хтору пантліку?’ Цихосц! Похопоєм же зме забули пантліки у Редакції и гварим Миколови: ‘Идземе далей!’. Микола вищирел очи, станул з карсцеля, знял реклу и хвацел тексти хтори пред тим читал и знял на пантліку, лем гварел: ‘Гайде, Миколо, ознова’. На щесце, того дня не було звучни записи, бо би то уж бул векши проблем. Бул нам то наук. Робота не поробена док ше не одпитаиш од слухачох!“

Робота у радю вимага швидкосц и точносц. Гу тому необходима знаходлівосц, порихтаносц, сигурносц, прешвечлівосц, жимна глава и ище надосц того. Прето велі цо пришли до Радия, не остали у нїм, але погледали други ‘спомалшенши’ медий, або даяку другу роботу:

“Почувствовал сом ище даскельо негативни ефекти радия. Еден бул тото же час страшне прициска. Едноставно... не маш вецей часу, лем кельо ест – емисия муши почац... Дзе ши – ту ши, мушело ше понагляц, прескаковац, дацо радикално меняц, а то шицко стресни ситуації и я то почувствовал на здравю, прицисок ми скакал и до 200 мг. Друге, же шицко цо робиш буквално ‘идзе до воздуху’. Могли ми зложиц не знам яку емисию, прекрасну, уникатну, кед пришол час за ей емитоване – хто слухал, слухал, а хто не – гуя! ... и мушело ше чувствовац якушик пражніну у себе. Кед сом прировнал роботу у новинох, вец сом видзел же у такей работи ест тидзень як циклус, прицисок не так нагло скака, а читаче можу новини вжац до рук гоч кеди... и о тидзень, о два мешаци. Труд не ‘одходзи до воздуху’... Тото шицко допринесло же бим ше, заш лем, опредзелел за преход до новинох ‘Руске слово’,“ здогадае ше Гавриїл Колесар.



*Микола Дюранін и Йовген
Загорянски у Штудгарту
1976. року*

Емисия за роботнікох на дочасовой роботи у иножемстве емитована 70-их, 80-их рокох. Емисия ишла кажди пияток на 22,40 на штредніх габох 236,4 метери и добре ше чула вшадзи у Европи. Ушорйовали ю Нада Саболова и Микола Дюранін... Зоз терену у Штутгарту Микола Дюранін принесол и знімок як доказ чуйносци. До Редакції теди сциговали велі писма з иножемства зоз винчованками, поздравами и жаданями за одредзену шпиванку. Вецей новинаре з Редакції були и госци нашим роботніком у Немецкей, Шведскей... Отамаль приношели материяли хтори ше потим пласовало у тей емисії.

Емисия за младих

Без огляду на значнось информативно-политичней програми, слухаче очековали и найволели емисії хтори були о польопривреди, култури, емисії за младих.

Младежка емисия една з найстарших емисийох у Рускей редакції РНС. Перша петнацминутова емисия емитована 1. децембра 1949. року, штварток на 18 годзин. Обновена є и у новей програми и рушела 1967. року. Плановане було же би ю рихтали млади ентузиясти, школяре, студенти, младеж хтора ходзела до Руского културно-просвитного дружтва (теди КУД «Максим Горки»). Редакция одредзела єдного новинара (Михайла Рамача) же би водзел рахунку о емисії и ей твореню:

“Младежску емисию по задатку я розпоча. На ней сом кратки час робел, а потим ей физиономию коритовал и утвердзели Гавриїл Колесар, Янко Бучко та Мирон Канюх, а коло емисії були позберани и досц други млади особи – школяре и студенти Бучко, Канюх и други волонтирвали лебо доставали одредзени невьелки гонорари.”

У новинох “Руске слово” пише: *“Перши редакційни одбор меновани 7. октобра 1967. року и мал пейцох членох: Ярослава Комбиля, Богдана Виславския, Марчу Кочишову, Мирона Канюха и Славка Надьмитю. Вони ведно зоз преширену редакцию у котрей були и Михайло Биндас, Любка Саламунова, Владимир Кочиши, Ирина Гардийова, Мария Гардийова, Силво Салак, Владо Гаргаї и Иван Терлюк, як и дописователями з наших местох Ганчу Папандришову, Меланию Малийову, Мирославом Надьом, Венямином Бульчиком, Леону Надлукачову, Леону Бучкову и Ксению Малацкову – випольновали перши минути Младежскей емисії на руским язичу...”* (Руске слово, од 6.05.1975, бок 25, Владислав Надьмитьо)



Ирина Гарди зоз микрофоном и Владимир Гаднянски зоз магнетофоном НАГРА у Новим Орахове

Емисія постала з часом популярна, а вельочислени сотрудніки указовали на ей оправданосц. Час укаже ище цошка: мена младих сотруднікох доказую же тота емисія постала жридро за генерації руских новинарох и школа за будуцих руских интелектуалцох, преднякох. Уж после даскелїх рокох медзи сотрудніками, як пише В. Надьмить, и тоти: *“Любомир Сопка, Яким Грубеня, Павле и Йовген Медєши, Мартица Страценского, Агнета Бучкова, Яков Салак, Михал Будински, Гелена Планчакова, Дюра Дудаш, Владимир Колбас, Желимир Пап, Габор Колесар, Любомир Медєши, Янко Сегеди, Драгомير Єлич, Амалия Хромишова, Звонимир Павлович, Єлена Джуньова, Нада Виславскова, Мелана Балогова, Мария Рамачова, Юлиан Рац, Михал Рамач, Владимир Гирйовати, Янко Бучко, Янко Пап, Владимир Роман. “...(исте)*



Младежка емисія 1972. року

Перши редактор младежскей емисії бул Габор Колесар. За осем роки зняти 200 емисії, було вше вецей слухачох и сотруднікох, а после Колесара редакторка емисії була Агнета Бучкова.

Надьмить пише:

“Кажде писемко хторе сцигне до Младежскей редакції ‘Одгуки з ровніни’ з даєдного нашого валалу, зоз жеми або иножемства,

представя доказ же ше емисию слуха... Гоч шицки таки дописи мили, окреме несподзиваю гласи слухачох з дзепоедних оддалених крайох... зоз Польскей, Немецкей, Чехословацкей, Советского Союзу и других жемох, а тиж так ше часто явяю и млади слухаче з рижних местох Югославії: Скопя, Риеки, Марибору... “ (исте)

Найдзечнейше слухани рубрики *Минута поезії*, хтора длуги роки мала своєю место у емисії, и *Музична приповедка*. Року 1975. 20-минутова емисія емитована каждой недзелі, после Радио-новинох на 21,00 годзину, а новинар Надьмить констатує же – гоч термин не одвитууюци, то єдна з найслуханших руских емисийох на габох РНС. Вона мала и своєю преширену полгодзинову репризу на Штвартей програми РНС

и Радио Вербас-Кули, хтору ше емитовало кажди пияток на 16 годзин. Гавриїл Колесар, теди редактор ше здогадує:

“... термин введзелью вечар од 9,05 до 9,30 нас обрадовал. Аж кус познейше зме похопели же то бул еден з найгорших терминов – каждая млада душа вам теди дагдзе вонка, на танцу, на корзоу... а найменей при радию. Старши надрильовали педагогийну емисию, зоз прецизним планом, ясным зместом и зоз нашу руску забавну музику (мали зме теди 10-12 знімки якейшик ніби забавней музики на руским язюку). Младша група жадала актуални теми, хтори би дорушовали и даяки табуи, спонтаншого характеру.... И сучасну, популярну музику Ми мали прешвечлївши аргумент и – победзели зме. Достали зме шлебодни руки и лєм дискретну контролу...”

Була то емисия у подполносци опарта на млади моци. Теми були блізки младим, дзекеди и боляци, чувствительни. У рамикох *Минуты поезии* була поезия младих, гарнирована зоз популярнима ділами озбильней музики або з добрима инструменталами тедишніх вельких гитох.

“Емисию теди слухали и старши, слухаче од 7 по 77 роки. На ей адресу сциговали найвещей писма у тиждню, вецей як за шицки други емисии ведно. То нам була красна сатисфакция... Слухачох ше вязало и зоз наградним бависком... наградне питанє було обявене и у новинох ‘Руске слово’, слухаче посилали одвити и у емисии вицаговани щешлїви добитніки, а награди були лонтплейки... У ново-садскей ‘Матки’ отримани вецей вечари дзе екипа ‘Одгукох з ровніни’ порихтала музику за слуханє и танец, рецитованє або кратши филм.” (Гавриїл Колесар)



Младежска екипа: Агнета Бучко, Михал Роман, Нада Виславски, Гавриїл Колесар, два сотрудници и знімателе Ян Шаи и Рамо Алїч

У составе першей групи були и Янко Бучко, як водитель хтори уж теди указовал за таку роботу позарядови талант и чувство, Любича Саламун Дудаш була з часу на час водителька, Желимир Пап бул

музични сотруднік, Ирина Гарди Ковачевич ушорйовала Минуту поезії, а Мария Гарди Биндас крашне читала поезию. Неодлуга ше до роботи уключели и браца Йовген и Павле Медєши и Драгомир Єлич, студенти. Було досц младих цо пришли и пошли, але було и тих цо познейше постали роботніки у Рускей редакції Радио Нового Саду.

Янко Бучко ше на перши младежски емисії здогадує так:

«После єдней 'легиньскей ноци' зоз дружством 1969. дзе бул и Владимир Гаргаї – хтори 'спикеровал' у Радио кед заменювал Миколу Корпаша, добре розположени, пошли зме ведно на раниши висти хтори теди емитовани рано на 5,17. Мнє то було перше стретнуце зоз студийом и режюю и теди сом з Владом на живо пречитал и даскельо вистки. Було то на його одвичательности, а понеже ше шицко добре закончело, почал сом доходзиц до Радия. У його ресторане було вше добре дружство, кухня и недраги напой. Якош теди ше знова обновйовало Младежску емисию (блок од 7-9 минути мешано). Прето и сварим – обновйовало, бо вше кед за ню прилоги требало рихтац, знова ше мушело зазберовац потенциялних сотруднікох и ту ше вец и я уключел. У тей групи були М. Канюх, С. Надьмитьо, М. Биндас, В. Кочиш, В. Гаргаї. Теди кед сом уж бул частейше у Редакції, та и на схадзкох, предложел сом же би и Руснаци гледали окремну младежску емисию, голєм два раз мешачно по 15 минути. Редактор Симеон Сакач бул скептик же термин достанєме, але на нашо несподзиванє, у жимскей шеми млади достали по пол годзини на першей програми РНС, и то каждей недзелі вечар на 9 годзин. За емисию були задлужени Михайло Рамач и Габор Колесар. После догваркох, емисия наволана 'Одгуки з ровніни'.»

Новосцу „Одгукох“ була поезия и забавна музика – шветова и зоз просторох тедишней Югославиї, та емисия мала вше вецей слухачох. Теди першираз у програми були „Одгуки“ зоз Фестивалу “Червена ружа”. Фестивал ище тирвал, а збуваня зоз суботового вечара на „Червеной ружі“ у Керестуре, М. Рамач, Г. Колесар и Я. Бучко внесзелю, як скрацени 30-минутове одложено преношенє, вечар емитовали у «Одгукох».

Єлена Колесарова ше тиж здогадує як ше млади любели стретац у Радио:

“Найвекше уживанє було робиц Младежску емисию, гевту першу цо емитована раз у двох тижньох. Млади ше сходзели на зніманє

емисії, вже було весело, країнє зме ше дружєли. Младеж робєла тоти емисії на волонтерскей основї. Сотрудніцтво було барз добре, а Янко Бучко вже сцел чуц мойо думанє и даяку идею одо мнє.“

Єден зоз длугорочних музичних сотруднікох Одгукох з ровніни бул и Желимир Пап:

“У ‘Одгукох‘ було за мнє, попрї популярней музики, и вельо спокуси, та сом преширїовал своєю знаня з обласци инструменталней музики. И иншак сом бул барз вельки колекционер музики на ЛП (у тедишнім чаше) и на магнетофонских пантлїкох. Понеже сом мал вельку колекцию, було ю вже чежше отримовац, та сом ше заинтересовал за компютери и



Младежка екипа: Владимир Рац, Желимир Пап, Тат’яна Латяк, Мария Гудак, Агнета Бучко, Михал Роман и зніматель Микола Брегун, 1977. року

почал колекцию ‘организовац’. То ми бул порив уписац ше на постдипломски студий – хаснованє компютерох у продукції. Положел сом шицки испити, але магистерску роботу не було можлїве докончиц, бо ше у бувшей Югославїї теди уж не могло контактовац зоз моїма менторами у Любляни, Загребе и Београдзе. Петнац роки сом робєл у Радію и була то за мнє велька школа.“

Емисию длужей робєла редакторка Тат’яна Беук Латяк, але зоз вже меней сотрудніками, при концу и з єдним, або двома. Часц младежскей програми робєли єден час и керестурски штредньошколци.

“Од 1981. по 1999. були: Мария Гудак Тот, Желимир Пап, Мелания Римар, Владимир Римар, Звонимир Сакач, Софья Чакан Николаєвич, Любка Рамач (Тиркаїла), Наташа Фа Холошній, Звонимир Сетєди, Зденка Сетєди, Богдан Рац, Владимир Мушицки, Борис Варга, Ясмїна Арва, Таня Арва, Мелания Дудаи, Гелєна Пашио Павлович, Александар Паланчанин (од 1986. по1991), Славица Вучич (музика), Александар Нєнин (музика), Дюра Биндас, Златко Рамач, Анамария Рамач, Мария Даниш Канюх, Мирослав Пап (музика), Наталиа Дудаи, Юлиан Надь, Мирон Джуня, Саша Надьфеи, Зорица Фирис, хтора

найдлужей од шицких робела, Славко Роман Рондо рихтал музику 90-их рокох, Борис Сакач, Оля Хома, Славка Сабо, после 2000. Иван Палацко, Саня Колесар, Саня Полдрузи.” (Тат’яна Беук Латяк)

Мирослав Пап перши контакти зоз програму РНС мал 1987. року. Теди виберал музику у емисії за младих *Одгуки з ровніни*. Водзел и ушорйовал музичну емисию *Мелодром* и други музични емисії по руски: *Радио ЗОН, Джемз-антология, Еуро-поп, На место топ-лістїни, На концерту..., як и Музика за добру ноц, Шпиваночки мойо, З писню най ци повем.*



Екипа Младежской емисії 1980. року

Зорица Гайналка Фирисова у Редакції робела 15 роки як гонорарна сотрудніца:

“У Рускей редакції сом почала робиц як практикантка Карловскей гимназії, а до роботи ме уведол Штефан Гудак. Була то моя пракса, достала сом задатки у Младежскей емисії, хторей редакторка була Тат’яна Беук, але вона була на рочним, та ю заменивал Мирослав Кевежди, хтори ми бул и перши шеф. Указал ми як

ше роби зоз УХЕР-ом и такой ме руцел до ‘глібокей води’. Пошла сом на Палич и назнімала громаду материялу зоз хторого ше мало направиц 10-15-минутову репортажу. Требало часу научиц монтирац, та нам то редакторка Таня робела же би ше з нами не трапела, а вец раз кед ю меняла Мария Гудак Тот, вона нас примушела научиц ше монтирац. То за мнє була нова димензия и препородзене. Любела сом тот креативни бок роботи. На Паличу ми плеца збелавели од магнетофону, там сом научела як витор ноши глас и цо треба робиц у таких случайох. Шицко сом зоз пракси и каждодньовой роботи научела. Я барз любела роботу на Радио. Потим пришли чежки часи. Я ше мушела врациц до Керестура и отамаль сом путовала каждой соботи, а през тидзень сом зазберовала метриял и так пар роки. Гонорари не покривали трошки путованя, та сом не мала пенєжи уж робиц. Робела я и други емисії, наприклад зоз Златку Нярадийову у

Доме и фамелії зоз награднима бависками, дзецински емисії, любела сом терени до Сриму. Любела сом робиц гоч ми анї не плацели. Не було ми право кед сом у тедишніх чежских часох мушела тужиц РТС. Роздумовала сом вельо чи то поробиц? После того сом вецей не могла очековац роботу. Озда так требало“. (Здогадоване Зорици Гайналки Фирис)

Три гонорарни сотрудніци Саня Колесар, Саня Полдруги и Анамария Пап пременсли мено Младежскей емисії на Будзце нашмеяни и даскельо роки, по 2016. рок, креировали Младежску емисию. Емисию предлужела робиц зоз новосадскима студентами Александра Живкович Бучко, перше як волонтерка и редакторка проектох независней продукції.

Гумор на радио-габох

Гумористична емисия *На габох музики и гумору* премиерно емитована 12.10.1974. року. Тирвала 30 роки, и на трицети родзени дзень є утаргнута, у жимскей шеми 2004. року. Тоту емисию 1. януара 1978. року почал преношиц и Радио Вербас-Кула, а познейше и Радио Шид. Штефан Гудак, хтори запровадзел до нашого радио-новинарства порядну музично-гумористичну тижньову емисию *На габох музики и гумору* у своїх здогадованьох гварел:

“У ней на самим початку тлумели Драген Колессар, Михайло Биндас, Дюра Латяк, Мелания Павловичова, Ирина Гарди Ковачевичова, Агнета Бучкова, Мария Биндасова и други. Мушим спомнуц же ми у витворйованю концепції емисії ‘На габох музики гумору’ помогнул 1974. року тедишні музични редактор при Сербскей редакції Вили Гретец, а познейше сом мал интензивне сотрудніцтво зоз Гумористичну редакцию при Мадярскей редакції, як и зоз редакторами емисії ‘Весело вече’, хтору знімала Редакция програми на сербским язичку. Бул сом и организатор и реализатор штирох явних зніманьох тей емисії у штирох местох дзе жию Руснаци под назву ‘Репик з наших польох’.”

Тота емисия швидко наишла на одлични приєм при слухачох, з часом позберала вельке число глумцох, писательох текстох и дописовательох, а тексти до емисії посилали и обични валалски людзе, хтори



Штефан Гудак и Данил Гарди

були поволани сотрудзовац, або сами почувствовавали потребу дацо шмишне послац до емисії хтору любели слухац. До гумористичней емисії свойо прилоги посилали велі дописователе: зоз Керестура Яким Гафич и Владимир Сегеди, зоз Нового Саду Дюра Латяк, Мирон Канюх, Мирослав Кевежди, Владимир Рац, зоз Вербасу Янко Лендер, зоз Коцура, Владимир Сабо Дайко, зоз Миклошевцох Никола Хома, зоз Петровцох

Силво Ерделі, Яким Пушкаш, зоз Шиду Венямин Бульчик, а було дописи и зоз местох дзе жило мале число Руснацох як цо то з Вашици при Шидзе, з Апатину...

Емисия *На габох музики и гумору* одбавела значну улогу и на фестивалох култури Руснацох. Одбор Фестивалу Червена ружа вихасновал популярносц емисії, та уведол нову манифестацію под назву *Одгуки ровніни*, до хторей видвоел фолклор, а преїг конферанси и народни гумор, хтори виводзели члени емисії *На габох музики и гумору* РНС. Познейше, гумор унешени и до програмох манифестацийох *Коцурска жатва* и *Петровски дзвон*.

Гумор бул заступени и у Емисії за валал Мирона Жироша, а ориентовал ше на польодїлске жительство – *Кооперант Федор* и його дожица, а писал го и интерпретовал Микола Сегеди, новинар *Руского слова*. Така пракса предлужена и познейше, кед редакторе емисії були Янко Хома и Петро Няради.

Гумористични и сатирични тексти найчастейше писали Мирослав Кевежди, Михал Роман, Владимир Рац и Мария Тот, редакційни новинаре, хтори були и глумци у гумористичней емисії, як и сотрудніки: Мирон Канюх, Дюра Лятяк, Штефан Гудак, Владимир Сегеди и Любомир Рамач (афоризми), Мирко Горняк Коле, Яким Пушкаш, Юлиян Пап, Любомир Рамач, Олег и Ярослав Колбасово.

Любица Саламун Дудаш була гонорарна глумица у гумористичней емисії од ей самих початкох та по одход Михала Романа зоз Радия. У Радію робела и як дактилографка и була спикерка у Младежскей емисії. Дудашова ше здогадує:

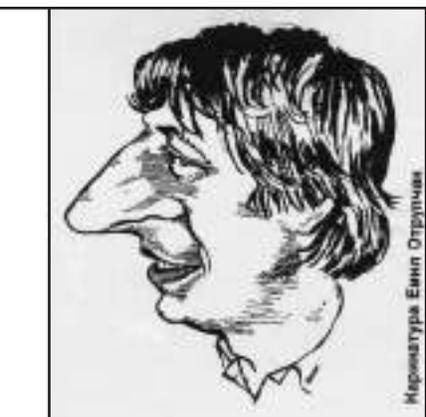
“Робели зме за Руснацох шицко и там дзе требало. Не питали зме ше прецо, лем зме затикали дзири... глумиц, шпивац танцовац... То було нормалне теди. Мой оецц гварел же ше Матки лем дава, же Матки ганьба вжац. Так ше теди думало. И ми старши так робели.“



*Ирина Гарди Ковачевич
и Мирослав Кевежди*



*Звонимир Павлович и
Мирко Гаднянски*



Карикатура Михайло Роман

Рочна анализа прилогох за 1985. рок указує же музику у емисії *На габох музики и гумору* обдумал Дюра Дудаш, музични сотрудник. Вон виберал диксиленд-нумери, хтори постали и остали защитни знак емисії и теди кед познейше музични редактор бул Дюра Будински. Штефан Гудак писал гумореску з подобу Всезнаючого, Владимир Рац створел подоби як Нагли Журко хторого глумел Мирослав Кевежди, а писал и гуморески, скечи и афоризми. *“Створел сом подоби Ферка Дурніла, Дурного и Непевного, Свахох на пияцу, Сватох”*. (Владимир Рац, здогадованя)

Кед 1990. Штефан Гудак пошол до пензії, емисию *На габох музики и гумору* превжал Мирослав Кевежди. Состав сотрудников на емисії ше не мянял. Року 1993. у екипи: Звонимир Павлович, Дюра Латяк, Богдан Рац, Владимир Рац, Мария Тот.

Кед умар Мирослав Кевежди страцени ище еден гумориста, але емисия предлужела жиц. Єй редактор постал Михал Роман, а кед пошол до пензії, емисию пребера Владимир Рац. Кед Рац пошол до Канади, редакторка емисії постала Мария Тот.

Михал Роман у єдним интервью “Мак”-у бешедовал о руским гумору и о своїх початках:

“Я почал робити у Радио, Штефан Гудак, вон таки мирни, цихи человек на перши попатрунок, досц добре оценює людзох, а робел тото ‘шмишине’ на Радио, гвари: ‘Дай, Михале, дацо ше повиплетай’. Реку, цо най ше виплетам, плецем одкеди сом живи. А вон гвари: ‘Шедні и запиши тото цо плецеш. ‘ Не може человек буц цали дзень озбільни... Гей, недостаток шмиху то одцудованє людзох єдних од других... Тото цо зме по тераз мали то шмишни приповедки и гумор ситуациї,

але сатиру зме не мали, бо зме ше ю не усудзовали писац... медзи иншим и прето же нас барз мало ест, повязани зме...“ (МАК, децембер 1989, Маков госц: Михал Роман як гумориста сатиричного напрямю...)

Мож повесц же остатні тройо редакторе уж робели у очежаних условийох кризи и недостатку пенезу, а остатні двойо окреме. То були часи войнох, селідбох, економскей и политичней кризи, санкцийох, але и вше векших прицискох и хронічного недостатку гонорарох за сотруднікох, а окреме “вше хибело“ за “гумористох“. Хижа РТС остала и длужна дзепоедним, та даедни з ніх поднесли и тужби суду. Од 2001. року у Гумору участвовали углавним лем члени Редакції Владимир Римар, Дюра Дудаш, Михайло Биндас, дакеди Агнета Бучко, хтори ше намагали отрмац емисию же би не була знята зоз програми.

Року 2002, Мария Тот пише гумористично-сатирични кратки коментари по углядзе на Радио-шніц з меном Роздумуеме, а за други тексти ше находзи, пребера гуморески з Року 2002, Мария Тот пише гумористично-сатирични кратки коментари по углядзе на Радио-шніц з меном Роздумуеме, а за други тексти ше находзи, пребера гуморески з Руского слова и преклада гуморески Ефрема Кишона, Борислава Путника Пуба, Ерделянина, Дьордя Фишера...



Михал Роман, Мирослав Кевежди и Мария Тот

Емитує ше и гумор зоз восточней Словацкей (Андер з Кошицох) и гумористични сонги на шарішско-земплинскей бешеди (група Дришляк зоз Шарішу). Прекладани и афоризми зоз сербского. Михал Роман ише з часу на час посилал кратки гумористично-сатирични роздумованя Радио-шніц. Попис гонорарних сотруднікох зоз 2003. и 2004. року указує же з часу на час сотруднікох було, кед було яки-таки гонорари. Формовани менши екипи хтори каждей стреди пополадню на 14,00 годзин знімали На габох музики и гумору: Наташа Макаї Мудрох, Анита Говля, Анамария Лендер, Славко Винаї, Ясмина Арва, Дюра Дудаш.

Культура

Культура и події зоз швета культури були заступени уж у перших емисийох рускей радио-програми як 15-мунутова *Культурна хроніка*. О культурней рубрики у початкох Радия водзел рахунку Иван Бесерміні, а перши емисії робели Микола Скубан и Михал Ковач. Познейши емисії под меном *Культурна панорама*, хтори були преширйовани, емитовало ше углавним раз у тижню пол годзини и вони презентовали скоро шицки події у культури нашого народу. Найдлужей редакторе тей емисії були Штефан Гудак и Михайло Биндас. Тота емисия була, мож повесц, и найбаржей “руска“, бо у ней були заступени углавним прилоги з нашеї заедніци. У ней ше могло чуц и огляднуца, критики, коментари, пре хтори часто була на мети критикох, а гнівнікох ше вше нашло.

Окреме неподзековна була и остала подзеленосц Руснацох на опції, хтора ше окреме одсликовала у культурних штредкох. Дзеленя провадзели Редакцию од самих початкох обновеней Рускей редакції:

“Уж после двох-трох рокох роботи у Редакції приходзи и до неєдинства коло редагованя емисийох, окреме при виборе шпиванкох до тижньових емисийох (Культурна панорама и Емисия за валал, односно Емисії народней музики). Слово о руских и українских шпиванкох и їх зрозмири у програми, односно третману чи українски шпиванки и нашо, чи лем українски. Тоти и таки ‘розграніченя‘ спричинєла и петиция зоз 159 подписами ПК СКЮ за Войводишину и явна розправа о тих питаньох. На концу завжати становиска хтори начали найсуптилнейше питанє рускей тенеzi. Вимагало ше наукове становиско, о чим слово мал повесц Институт за историю Филозофского факултету з Нового Саду. Одгук схадзки у ПК ше негативно одражел у рускей явносци, та и на медзильюдски одношеня у Рускей редакції Радио Нового Саду, односно приходзело до вше векшого особного конфлікту“. (Мирон Жирош)

Векшина новинарох Рускей редакції у Радио мала свойо становиска, але ше не експоновали. И теди кед их виношели, намагали ше остац у культурних рамикох черанки думаньох. Видлівши пременки, односно заоштрованє питаня “хтозмецозме“ случели ше 90-их рокох. О тим Михал Биндас, хтори (як редактор *Культурней панорами*) и сам бул часто мета нападаох, пише:

“Од снованя наших двох дружественых организаций – Союзу Руснацох и Українцох Югославії и Рускей матки, приходзи до поларизації и медзи слухачами радио-програми. Незадовольства и найчастейше неоправдани реагованя приходзели до Редакції у писаней форми, виповедзени су на явних сходах, у директним уключованю до програми, або у написах у нашей преси поєдинцох зоз найузшого руководства Рускей матки. Сцело ше уплївовац на ушорйованє програми, кадровац, мац своїх новинарох... Тото остатнє присутнє и нешка. А ушорйовацка политика Редакції давала исти третман обидвом организациям, але затримовала право указованя на пошлїдкы здуманей политики викривйованя историйней правди...” (Михал Биндас, Календар 2002)



Михал Биндас и Янко Хома

Емисия Красне слово и музика пестовала наш литратурни скарб и презентовала нашо нови литературни твори и творительох красного слова. Преткани з одвитууюцу мизику и на красни способ вигареним словом, тоти емисії були свойофайтове уметніцке дожице. Емисії у своїм змисту зачували и велї значни податки з обласци литератури и творчосци, розгварки зоз значними творителями, але им гласи и поетске слово остали зачувани на пантлікох. Емисії робели Штефан Гудак, Мария Тот, Амалия Хромиш, Наталия Дудаш и Агнета Бучко.

Даєдни з емисийох *Красне слово и музика зачувани у документациї РНС:*

| | | | |
|----------------------|------------|------------------------|------------|
| 1. Надь Гавриїл | ДОК – 2784 | 9. Кочиш Микола | ДОК – 2792 |
| 2. Винай Мафтей | ДОК – 2785 | 10. Кочиш Еуген | ДОК – 2793 |
| 3. Фалц Любка | ДОК – 2786 | 11. Колошняї Миронь | ДОК – 2796 |
| 4. Бильня Владимир | ДОК – 2787 | 12. Мудри Василь | ДОК – 2818 |
| 5. Саламон Силвестер | ДОК – 2788 | 13. Народни легенди | ДОК – 2819 |
| 6. Павлович Мелания | ДОК – 2789 | 14. Фейса Янко | ДОК – 2820 |
| 7. Прокоп Ангела | ДОК – 2790 | 15. Народни приповедки | ДОК – 2821 |
| 8. Стрибер Мирослав | ДОК – 2791 | 16. Народни писні | ДОК – 2823 |

- | | | | |
|--|------------|---|--------------------|
| 17. Духовни писні | ДОК – 2824 | 36. Тамаш Юлиан | ДОК – 2871 |
| 18. Солонар Єлена | ДОК – 2825 | 37. Сопка Любомир | ДОК – 2868 |
| 19. Скубан Микола | ДОК – 2826 | 38. Костельник Гавриїл | ДОК – 2822 |
| 20. Гудак Штефан | ДОК – 2833 | 39. Розгварка Любомир | |
| 21. Костелник Осиф | ДОК – 2834 | Сопка | ДОК – 2868 |
| 22. История – народне приповедане | ДОК – 2835 | 40. Красне слово | ДОК – 2870 |
| 23. Папгаргаї Дюра | ДОК – 2836 | 41. Канюх Мирон | ДОК – 2872 |
| 24. Гарди Ковачевич Ирина | ДОК – 2846 | 42. Скубан Гелена | ДОК – 2885 |
| 25. Чапко Яким | ДОК – 2847 | 43. Дудаш Наталия | ДОК – 2974 |
| 26. Рац Янко | ДОК – 2848 | 44. Кирда Владимир | ДОК – 2975 |
| 27. Дунай у народней традиції | ДОК – 2849 | 45. Кочиш Владимир | ДОК – 2976 |
| 28. Олеяр Яким | ДОК – 2850 | 46. Колесар Юлиан | ДОК – 24448/ 2979 |
| 29. Ковач Михал | ДОК – 2851 | 47. Тамаш Юлиан 2. | ДОК – 27446/ 2980 |
| 30. Поезия | ДОК – 2852 | 48. Рамач Римар Мелания | ДОК – 23579 / 2981 |
| 31. Войоване у усней нар. творчосци | ДОК – 2859 | 49. Няради Звонимир | ДОК – 2982 |
| 32. Яким Мария | ДОК – 2869 | 50. Гарянски Владимир | ДОК – 2988 |
| 33. Рамач Михал | ДОК – 2874 | 51. Поезия руских поетох | ДОК – 2900 |
| 34. Каменіцки Юлиан | ДОК – 2873 | 52. Шабля и чересло | ДОК – 2901 |
| 35. Бесермині Владимир | ДОК – 2876 | 53. Литература З. Нярадия Нова проза Ю. Надя | ДОК – 2968 |
| | | 54. Микола Шанта | ДОК – 2884 |

Емисия за дзеци

О емисийох за дзеци у чаше першого редактора Рускей редакції Дюри Сопки, консултуюци першу редакторку дзецинских емисийох Марию Горняк Пушкаш, у своєї дипломскей роботи Любица Фечо пише:

“Руснаци достали 15 минути за Емисию за дзеци... емитована една рецитация и по два приповедки за дзеци, або наспак... З часом условия були вше вигоднейши, та слухаче могли двараз на тидзень слушац Емисию за дзеци на РНС. Емисия тирвала 30 минути... Марча (Горняк Пушкаш) обачела же недостаточно лем читац рецитациі и приповедки... У улїци Йована Суботича 8 теди була Руска школа зоз хторей Марча приводзела дзеци до студия... Кед Руснацом дошлєбодзене мац двараз у тижню Емисию за дзеци, одлучене же би кратша (од 15 минути) була наменена предшколскому возрасту, а полгодини-ва емисия шицким возрастом.“

Емисії були слухани не лем у Войводици и єдней часци тедишней Югославиї, але през дзень и у сушедних державох, а вноци и у сиверней и восточней Европи. У архиви РНС зазначене же сциговали писма слухачох зоз Австралиї, Японю, Шведскей. Програму на руским язикау слухали и старши и дзеци у Руским. Керестуре, Коцуре, Дюрдьове, Петровцох, Миклошевцох, Шидзе, Вуковаре. Радио-примачи не було вельо, та ше людзе спочатку сходзели на єдним месце слушац емисії на своїм мацеринским язикау. Звичайно то було у школи або у читальні.

Мария Горняк Пушкашова означела цали єден период у Рускей редакції РНС, а ей емисії за дзеци ношели од початку по кєнец єден концепт, ноту безбрижносци. Агнета Бучко Папгаргаї превжала ушорйованє истих емисийох по одходзе Пушкашовой до пензиї 1989. року. Були то уж кризни роки, але то новей редакторки не завадзало злєпшац квалитет полгодиновой емисії, раз у тижню. Новитети були и резултат нових условийох на терене.



*Мария Горняк Пушкашова
зоз дзецими 1982. року*



Мария Горняк Пушкашова и Яким Олеяр у ОШ «Дюра Якишич» у Новим Садзе

бас... (тоти дзеци знали терминологию хтора вязана за фамелию и школу), та и теми були гу тому пролагодзени... А треци круг припадад местом дзе ше руски язык вообщце не виучовало, ані у школи, ані факултативно: Бикич, Бачинци, Господінци... (таки дзеци не мали нагоду упознац ше зоз руску культуру, окрем у фамелиї... Функція Емисії за дзеци у тих местох була же би научели читац, писац и рецитовац на руским языку. Агнета до тих местох одношела литературу, задала им задаток же би у двох тижньох научели читац одредзени



Агнета Бучко Пангаргаї и Наталия Дудаш

писньочки, а кед вона ознова придзе з екипу – же би их зняла як читаю. Дзецом ше тото попачело и були барз задовольни же ше уча по руски, а после же ше можу слухац на радию. Познейше ше у тих местох почало руски язык виучовац факултативно, та треба вериц же и Радио у тим мал свою позитивну улогу. Радио розписовал литературни конкурси на хтори дзеци посилали своєю роботи, а найталантованиши були наградзовани зоз кніжку, цо було стимулативне за дзеци, як и за заградки и школи хтори були преглашовани же хтори найактивнейши. Кед 1992. року криза була у полним розмаху, вецей ше не могло одходзиц индивидуално на терен, а тото ше

Фечова у своєї дипломскей работи пише:

“Агнета Бучко направела три круги емисийох. Перши круг обляпел места дзе було школи у хторих дзеци провадза наставу на руским языку... Руски Керестур, Коцур, Дюрдьов. З тима дзецими ше могло правиц емисії на шицки теми (познали добре язык)... Други круг емисийох ше одношел на места з мишаним жительством, там дзе ше руски язык виучовало факултативно: Нови Сад, Шид, Кула, Вер-

моцно одражело на радийске и телевизийне комуниковање з дзецами. “

Од Агнети Бучко Папгаргаї, Емисию за дзеци нашлїдзела Наталия Шанта Дудаш, а од ней Владислава Гарди. Емисия концепцийно не прецрпела векши редакторски пременки.

Емисия за валал

Емисия за валал една з найстарших емисийох у програми Рускей редакції. Перши емисії робел Штефан Чакан, але емисия зажила кед достала за редактора Мирона Жироша.

«Емисию за валал редаговал сом коло 15 роки. За тот час сом пририхтал коло 700 емисії и написал вецей як 2.500 прилоги. Були то зложениши написи зоз польопривреди, дружтвеного и комуналного живота, култури... Вельо сом путовал. Не лем по наших опитних и местох, але по цалей СФР Югославії. Свойо роботни схадзки и нациви польопривредним комбинатом, задругом и индивидуалним газдовством мали окреме югославянски польопривредни новинаре и окреме редакторе емисийох за валал. Бул сом вельки прихильнік таких нацивох. Главна тема: польопривреда забрала найвецей и простору и часу, вец шлідзели прилоги з комуналного живота, здравства, култури, фахово поради, гумореска и на концу предвидзоване хвилі. Фахово совити були зоз польоділства, статкарства, здравства, образования. Слухачох совитовали инженере агрономії, заштитаре, овоцаре, механічаре, ветеринаре, лікаре, педатоги...» (Здогадоване Мирона Жироша)

Новосц за слухачох були гуморески. Перше представяне “Кооперанта Федора“ слухачом було 24.12.1972. року. Писал их и у каждой другей емисії за валал интерпретовал Микола Сегеди Бадарков, новинар з Дюрдьова. З часом ше назберало вецей як 300 гуморески.

Янко Хома, редактор Емисії за валал, зачувал концепцию емисії яку обдумал Жирош. Хома емисию робел 30 роки, з часу на час ю робели Вира Дян и Ана Балач. Од 2011. року емисию ушорює Петро Няради.

Емисії пошвещени валалу и польопривреди емитує ше и нешка зоз незначно пременену концепцию. У їх змисту були єден час и прилоги з нашей исторії, а репризовани и стари гуморески. У емисії найвецей єст розгварки з людзми зоз валалу хтори ше занімаю зоз польопривреду.

Други дзечнє слухани емисіі

Перша емисія „Нощну годзину“ емитована 10. фебруара 2000. од 22 по 24 годзин. Ёй змисти були длуго пририхтовани и доберани. У ёй другей годзини емитована радио-драма за одроснутих и класична музыка у емисіі „Фантазія“, хтору ушорйовала музична редакторка Олена Пушкаш.

Емисія „Нощну годзину“ емитована по жимску шему 2001. року и жила скоро два роки, а утаргнута є пре рестрикцію емисійох. Кажды штварток у тим термине предлужело ше репризовац радио-драми.

Образовни емисіі з нашеј прешлосци „Давно, давно то було“ пририхтовал пейц роки, ведно емитована 101 емисія, Мирон Жирош:

“Емисіі ‘Давно, давно то було’ представяли новосц нашим слухачом. У ніх було бешедоване тото о чим вони нігдзе и нігда не чули и не мали нагоду пречитац. Кажда емисія була єдна цалосц з нашеј прешлосци, з исторіі нашого народу. Руска исторя, без политики, розложно виприповедани події, але источаинє подкрупени зоз словами людзох, учаинікох у тих подійох. Емисіі сом спочатку правел сам, а познейше ше приключовали и вонкаині сотрудник Яким Оляяр, учитель, Дюра Лікар, учитель, Данил Гарди, новинар, Стеван Константинович, новинар и други. Емитовани и пейц емисіі хтори тирвали по єдну годзину зоз Мадярскеј Горніци, шейсц зоз Словацкеј Горніци и седем емисіі зоз Закарпатскеј Горніци, ” приповедал Мирон Жирош.

На яр 1993. року емитованє тих емисійох престало, але ше их ище длуго у рижних нагодох репризовало.

Емисію „За дом и фамелию“ правели Марія Сегеди, Златица Няради и Вира Дян. Ёй теми хасновити за обисце, здравє, гигиєну, кухню, интересантни прилоги вязани за жени, дом, дзеци... У емисіі облапени и розгварки зоз газдинями, женами, паніматками, пензионерами. Емисіі през час не прецерпели значни пременки у концепції и тирваню.

„Сервис 97“ була емисія сервисно-информативного характеру. Информовала о найзначнейших подійох през викенд. Була и музично-забавна, бо у ёй рамикох емитовани и таки рубрики. Зоз єдней такеј настала и „Ружова заградка“, хтора познейше преросло до фестивалу. Емисія утаргнута, але оформена нова под меном “Ту викенду”

зоз подобну концепцію. И вона у єдней пременки шеми утаргнута.

„Стретнуца“ (на 10) у своїм годзиновим термине, всоботу, презентую наших людзох и преднякох. През тоті емисії прешли вецей стотки Руснаци, зазначени велї значни події зоз руских штредкох у жеми и иножемстве. Робели ю вецей авторе, але найдлужей Янко Хома. Подобного характеру була и емисия „Репортерски запис“ хтора утаргнута пре редуковане числа новинарох.

„Хліб наш насущни“ емисия религиозного характеру, о церковним и духовним живоце нашого народу. Роби ю Владимир Римар, хтори после вецей рокох роботи назберал богату документацию о духовним живоце нашого народу.



Владимир Римар

„Зоз наших местох“ емисия у хторей сотрудзую дописователе зоз найновшима подїями з местох дзе жию и робя Руснаци. Емисия идзе кажди пондзелок, а у звитох облапени и найзначнейши новосци у прешлим тижню. Емисию кажди пондзелок водзели Златица Няради, Саня Колесар, Саня Полдруги и Велимир Паплацко.

„Гу недзельовому полудзенку“ и „Швет у нас и коло нас“ емисії забавно-рекреативного характеру, хтори емитовани єден час, а утаргнути су кед зменшоване число роботнікох у Редакції.

„Вашо винчованки“ полгодзинова емисия внедзелю коло поладня, хтору рихта Музична редакция, а у ней нашо слухаче посилаю винчованки и поздрави своїм наймилшим зоз жадану шпиванку. Емитує ше длуги час.

„Драга гуманосци“ ше емитує кажди штварток и пошвечена є пензионером и старшим согражданом. Роби ю Тат’яна Беук Латяк.

„Висти“, „Радио-новини“, „Спортски журнал“, „Актуалносц“, „Делегатни искуства“, „Марксизем и самоуправна пракса“, „Политични форум“, „ОНО и ДСЗ“ (Общенарона одбрана и дружтвена самозащита) даєдни з емисийох хтори тиж емитовани у рускей радио-програми, а „Европски интеграції“ и „Войводянски тидзень“ новши емисії, чийо мена указую на їх змисти.

Програма на українським языку

У рамикох Рускей редакції РНС од 1992. року почало ше з емитованьом програми на українським языку. На початку едну емисию у тижню рихтала мала екипа людзох хтори жадали помогнуц у перших крочайох. Перши редактор бул о. др Роман Миз, а потим ше приключели Василь Дацишин, сотрудніци Светлана Строчка и Марийка Багрий Виславски.

Перши редактор о. Роман Миз у Календаре за 2010. рок, бок 63, наслов тексту *Українски емисії на Радио Новим Садзе* пише так:

“У першей половки 1992. року у мено Дружства за українски язык и литературу Републики Сербії, Симеон Сакач, Иван Терлюк и я (Роман Миз), подписали молбу Радио Новому Саду же би на Радио були запровадзени и емисії на українським языку. Неодлуга, влєце того року, ми троме достали поволанку явиц ше директорови Радия на догварку о уводзеню емитованя таких емисийох. З директором зме ше о шицким порадзели, а догварели зме ше и з редактором Рускей редакції Владимиром Паланчанином. На инсистованє Симеона Сакача я ше приял буц редактор тих українських емисийох и перша емисия була емитована 20. септембра 1992. року. Окрем мене, на початку були лєм двойо спикере: Светлана Строчка и Євген Кулеба. Но, Кулеба нас, пошвидко, после трох-штирох емисийох охабел, бо источашинє водзел українски радио-емисії на Радио Вербаше. Заменєл го Дюра Латяк и бул потамаль покля я водзел тоти емисії, а то значи до 1999. року. Вибрали зме штицу, писню ‘За свит стали козаченьки...’, емисию наволали ‘Українски обрії’ и почали зме кажди тидзень, внєдзелю, емитовац тоту українску емисию... колегове з Рускей редакції помагали нам у каждим поглядзе.

З часом ше почало звекшовац число сотруднікох. Оксана Стецюк зоз Индії, вец Тетяна Мацевко з Кули и єй муж Ростислав Савчин. Познейше ище Надія Янчишин, и остатня Марийка Багрий. Вони углавним були спикере, а кус-покус починали буц и новинаре.

Ище спомнем наш мали ювилей: 5-рочніцу емитованя українських



Роман Миз

емісійох. Було то 1997. року. Директор Радио-Телевизії Милан Тодоров організувал з тей нагоди малу шветочносц. Ту зме достали красни похвали и єден теди сучасни новинарски магнетофон».



Светлана Строїка

Од самого початку емітованя Прогами на українским язиком та по 1998. рок не було стаємно занятых сотруднікох. Єдногодзинову недзельову програму рихтали гонорарни сотрудніки: редактор о. Роман Миз, Дюра Латяк, Светлана Строїка, Мария Виславски, Еуген Кулеба, Тетяна Мацевко, Ростислав Савчин, Оксана Стетюк, Мирослав Хочак, Єлена Кузма, Надія Янчешен, Стефан Семянив, Олена-Діба Семянив, Василь Дацешин.

Нови редактор програми на українским язиком 1999. року постал Василь Дацешин, перши школовани новинар при Українцох и од самого приходу ше намагал оформиц окремну Українску редакцію и преширец програму. У Плане и програми роботи за 2002. рок, хтори вон послал помоцнікови директора РТНС за Радио Драгутинови Буновичови 14.01.2001. року, Дацешин предклада запровадзоване каждодньових емісійох на українским язиком, ришоване статуса Редакції и єї просториюх, а потим и ришоване технічней опременосци, кадрових и програмних питанюх. Дацешин тот



*Марія Багрий
Виславски*

проблем потолковал так: *“Українська редакція ше намага позитивно ришиц статусне питанє и же би Редакція на українским язиком постала седма редакція у РНС.”*

Дацешин подзековал Рускей редакції на сотрудніцтве вимагаючи єї потримовку за свой план и програму у розвою програми хтора би требала буц каждодньова. Руска редакція го єдногласно потримала и одлучела часц своєї програми, 15 минути, препушиц українскей програми.

“Інформативна емісія ‘Висти дня’ емітує ше од 9.10.2006. року, пейц раз у тижню работни дні од 17,45 по 18,00 годзин. Емісію ше реализує з хаснованьом агенційних материялох и власних текстуалних и звучних прилогох зоз терену и прилогох хтори посилаю звитодавци.

Емисия матазинского типу 'Українски обрії' (Українски горизонти) емитує ше од 1992. року в недзелю и тирва 60 минути од 14,30 по 15,30 годзин. Емисия ма прилоги о общедружственных рушаньох, о подійох и питаньох хтори вязани за меншински питаня, активносцох украинской националней заедніци у жеми и иножемстве.

Емисия 'Наука, култура, уметносц, музика' емитує ше од 1998. року, раз у тижню, каждей стреди у терминє од 23,30 по 01,00 годзин. Вона у себе ноши прилоги з украинской литературы, науки, историй и уметносци, музики, а заступени теми облапяю и значни актуални културни події у нашей жеми, України и украинской дияспори.“ (Василь Дацешин, редактор Украинской програми)

У ноцим терминє од 01,00 по 02,00 годзин каждого штвартку ше емитує реприза *Українских обрийох* зоз предходного тижня.

Сполнююци улогу Явного радиодифузного сервису Войводини, емисії на украинским языке окончую информативну, едукативну и забавну функцию задовольюци зоз тешним квантитативним обсягом и потреби очуваня национального идентитету, а по думаню явности и занятих, намага ше гу допильюющих термином. Резултати добрей роботи то три припознаня на медзинародним фестивале телевизийних и радио-програмах “Мой родими край“ у України. У емисийох на украинским языке ше пестує литературну украинску бешеду и запровадзує гльбше сотрудніцтво зоз програмами на украинским языке у локалних медийох, як и зоз другима информативними хижамы у окруженю и у України, як цо Перша програма Национального радия України и Радио Баня Лука. Украинская редакция кадрово змощнена зоз приманьом на роботу новинара Стефана Семянива. У тим чаше Украинская редакция постала самостойна.



Василь Дацешин и Стефан Семянив

Радио-драмска програма

О бавеней драмскей програми пише у своєї роботи Наталия Дудаш, котра була у роботним одношеню Драмскей програми Радио–Телевизиї Нови Сад 80-их рокох прешлого столїтїя:

„Драмаска програма по руски почала зоз свою порядну продукцию у новембре 1984. року. Пред тим були зняти три-штири радио-драми (зняти театрални фалати) и досц вельке число радио-забавох за дзеци у рамикох програми Рускей редакциї. З богатеї театралней традициї и искусства спомнутих знімкох, тераз у рамикох Драмскей редакциї Радио Нового Саду хтора емитує радио-драми на пей-цох язикох, почала продукция 12 премиєрох до рока и 24 терминох за емитованє. Профил руских радио-драмох ше руша од класичней радио-драмскей структури як цо то текст Штефана Гудака 'Букет ружох за панї Изабелу' (єдна зоз найуспишнейших у дотерашей продукциї за старших, а у режиї Дюри Папгаргая), по експерименталну Мироня Канюха 'Виснік' у режиї Штефана Гудака, од музичней приповедки за дзеци Михала Рамача 'Сказка о гушлярови и гушлі' за хтору музику компоновал Юлиан Рамач, а режирал Любослав Маєра, по приближованє ту акустичному бависку Дарки Чех 'Крочайчок и поет' у Маєровой режиї, лебо вигледованя на плане идейох у бависку 'Наталка, дзивче котре любело конї' Дюри Папгаргая, тиж у Маєровой

режиї. Але ше затримала и пракса зніманя на живо найлепших представох на Драмским меморияле Петра Рзничя Дядї. Тиж направени и перши документовани запис о ділу Михала Ковача, чий автор Штефан Гудак.” (Наталия Дудаш, *Радио-драма – цо то?, Шветлосц, 1988, 5, бок 585-595*)

Вельке доприношенє у початковей фази драмских емисийох дала новинарка Мария Горняк Пушкаш. Вона о тим пише:

„Радио-забави на руским язyku



Зніматель Станислав Степанович Бели, Ириней Тимко и Дюра Папгаргаї на зніманю радио-драми

почало ше у Радио Новим Садзе знімац на магнетофонску пантліку 1967. року. Пред тим ше емитовало на живо, директно пред микрофоном. Од теди по нешка до фонотековой архиви одложени 70 радио-забави; 14 тексти руских авторох – Мирона Будинского, Мирона Канюха, Михала Ковача, Миколи Кочиша, Миколи Сегедия и Янка Раца, а 43 зме преложели од югославянских и странских авторох. На прекладзе радио-забавох за дзеци робели: Микола Скубан, Янко Рац, Дюра Пангаргаї, Любомир Рамач, Мирон Канюх, Мария Горнякова, Йовген Медєши, Наталия Рамачова, Вира и Штефан Гудаково.

Режисере радио-забавох за дзеци по тераз були (1980. рок): Драген Колесар, Йовген Медєши, Иван Иванчо (ЧСР), Воїслав Солдатович, Ласло Силаді, Тибор Вайда, Вира и Штефан Гудаково, Мирон Канюх, Дюра Пангаргаї, Иштван Варга, Яков Салак, Микола Сегеди, Янко Саламон (Шид), Наталия Туркайлова (Дюрдьов), Мария Чаканова, Серафина Макайова (Коцур) и Дюра Лікар (Миклошевци). (Народни календар 1980, бок 108-109)

Пионир у радио сценских емисийох хтори ишли як жива програма, а даєдни хтори познейше и зняти а не зачувани, бул глумец и режисер Драген Колесар. О нїм пише Мария Горняк Пушкаш:

«Вон и режирал шицки радио- драми за руски дзеци зоз новосадским школярами ище од теди кед ше их емитовало на живо преїт габох РНС. Але, режирал вон и драми за одроснутих, гоч ище теди не бул одредзени термин за таки емисії на руским язикау. Емитовани вони звичайно за державни швета. Так 1. мая 1952. року на живо емитована адаптация єднодїйки 'Спитоване' А.П. Чехова, а потим кед уж сцигли магнетофони, знята драматизация приповедкох А.П. Чехова 'Коньске презвиско' и 'Шинел' у специялней новорочней емисії 1953. року. У обидвох участвовав и як глумец. Заш лем, Драген Колесар найвещей режирал за дзеци после 1966. року, кед обновени бешедни емисії на руским язикау на габох РНС. У велїх участвовав и як глумец...“ (Шветлосц, ч. 3/1968, бок 235-236, з нагоди Драгеновей 15. рочніци на сцени Сербского народного театру)

А Дюра Латяк пише и тото:

“...велї радио-драми ше и нешка чува у фонотеки РНС. Радио-драма 'Петро Чаловка', хтору по мотивох рускей народней приповедки за радио написал Мирон Канюх, а режирал ю и бавел у ней Драген

Колесар, обявена и на грамофонскей плочи у виданю РНС“. (Дюра Лятяк, Руске слово, 23. окт. 2009, бок 10)

Дасдни нашо радио-драми ишли и на найвекши фестивали:

“У маю 1977. року дзецинска драма ‘Пчолка Смолка’, хтору за радио написал Мирон Канюх, а режирал Драгутин Колесар, представляла Радио Нови Сад на Фестивале Радия, хтори ше традицийно отримовал у Охриду. Я там була представиц нашу драму...“. (Здогадоване Єлени Качмарчик)



Драген Колесар на театралним семинаре

У документациї РНС нешка ше чува 59 радио-драми на руским язика за одроснутих и 79 радио-драми за дзеци, або дзецински радио-драми у хторих глумци – дзеци, ведно 138. Вони ше чуваю на магнетних пантлїкох, менше число на компакт-дискох. У остатнїх пейцох рокох, по 2019. рок, векша часц радио-драмох дигитализована и документована на гард-диску хтори ше чува у Рускей редакциї Радио Нового Саду. При презнімованю пренайдзени и дзепосдни дзецински радио-бависка за

хтори ше тримало же су страцени, як *Лидичков чаривни палец* и *Тигриш* и *Лїшка* зоз 1967, *Цифровани балончок* зоз 1969. и найстарши радио-драми зоз 1968. року. У нїх глумели на стотки дзеци, школяре, студенти и глумци-аматере шицких занїманьох и возростох.

Найстарша зачувана радио-драма за одроснутих *Нїйда ше не зна* Михала Ковача у режиї Дюри Папгаргая, знята 1971. року. Седем радио-драми зняти 2004. року, хтори режирал Владимир Надь, после длугшей павзи у хторей не знята ані єдна радио-драма. По 2019. рок зняти ище даскельо радио-драми. Медзи 36 авторами текстох радио-драмох за одроснутих єденац руски авторе: осем драмом автор Штефан Гудак, шейсцом Дюра Папгаргаї, штиром Рене Попович, тром Гавриїл Костельник, по два маю Мирон Канюх, Михал Ковач, Бранислав Пекич, Александар Обренович, Звонимир Костич, Мирон Жирош, Ирина Гарди Ковачевич и Владимир Кочиш, А.П.Чехов и зоз по єдну заступени Иван Феце, Тоне Арсовски, Юрай Мадацки, Сте-

ван Лані, Миодраг Петрович, Михал Рамач, Иван Студен, Бранислав Нушич, Александар Островски, Ото Толнаи, Воїслав Деспотов, Август Стринберг, Петко В. Пурчар, Юлиан Тамаш, Милан Белегишанин, И. Феце, Славко Алмажан, Иво Андрич, Наталиа Дудаш, Микола М. Кочиш, Една Мазия, Андрей Амарлик и Ліляна Йокич Каспар.



Зніманє радио-драми Звонимира Павловича: Мелания Павлович, Мария Гудак, Звонимир Павлович, Дюра Латяк, Мирослав Кекежди, 1987. року

Медзи 20 режисерами, найвещей режії радио-драмох за одроснутих, тринац, зробел Владимир Надь; Любослав Маєра режирал дзешец, Дюра Папгаргаї седем, Мирон

Канюх и Драган Йович по пейц, Штефан Гудак три, по два Драген Колесар и Александар Обренович и по єдну Иван Феце, Тибор Вайда, Слободан Мояк, Мирослав Бенка, Звонко Павлович, Юлиан Надь. И. Г. Єсенски, М. Белегишанин, Ярослав Сисак, Мирослав Кекежди и Ирина Г. Ковачевич. З часом даєдни пантліки знятих драмох страцени, медзи нїма и драма: *Шветла за цмим видокругом* Штефана Гудака, знята 1987. року хтора тирвала 54,08 мунути.

Найстарши зачувани радио-драми за дзеци зоз 1968. року. То полгодиниово *Дїдов деда* Светислава Рушкуца и *Виснік яри* Бранка Чопича, обидва у режії Драгена Колесара.

Три радио-драми за дзеци зняти 2003. року у режії Владимира Надя, 2017. року у режії Ксенії Бодянец, и 2018. у режії Александри Бучко.

Од 57 авторох, дзешец авторе радио-драмох за дзеци, Руснаци. Дюра Папгаргаї автор седем драмох, Мелания Павлович и Мирон Канюх маю по три, Михал Ковач и Мирон Будински по два и по єдну Ирина Гарди Ковачевич, Агнета Бучко, Микола Сегеди, Михал Рамач и Любомир Медєши. Други 57 югославянски и шветово авторе. Найвещей режії дзєцинских радио-драмох мал Мирон Канюх: шєснац, Драген Колесар дванац, Йовген Медєши єденац, Любослав Маєра и Владимир Надь по шейсц, Вира Гудак пейц, Дюра Папгаргаї

три, Драган Йович два и по єдну режию поробели: Иван Иванчо, Штефан Гудак, Ласло Силаді, Воя Солдатович, Тибор Вайда, Витомир Бодянец, Звонимир Сегеди, Бранислав Свилокос, Дердь Герняк, Владимир Бесермині, Милан Душков, Мария Бесермині, Владимир Печар, Срдян Арсениєвич, Звонко Павлович, Иван Гансман Єсенски и Мария Тот.

У драмскей програми РНС як драматурги робели Мирон Канюх, Наталия Дудаш и Мирослав Сопка.



Комисия за радио-драми зоз Београду и Нового Саду на Охриду: медзи другима у трецим шоре Мирон Жирош, Штефан Гудак, Андрия Майтені (директор РНС, Йон Дамян Заза, редактор румунскей Редакції РНС

Сотрудніцтво зоз другима

Кед слово о сотрудніцтве Рускей редакції Радио Нового Саду з другима, вец ше найчастейше дума на сотрудніцтво зоз другима редакциями або у рамикох истей хижі, або ширше и зоз зродними редакциями других радио-станіцох. Тиж так дума ше и на сотрудніцтво нашей редакції зоз подобними редакциями других радио-станіцох у Европи хтори емитовали, або емитую програму на руским, або українским языку. Генерално, медзиредакційне сотрудніцтво у рамикох РТВНС не було розвите. Найчастейше воно було на уровню особних познанствох. Руска редакция Радия частейше сотрудзовала зоз Руску телевизийну редакцию, окреме у часох ей формованя, потим у заедніцких новорочних и подобних програмох або фестивалох. Подобна ситуація була и кед слово о сотрудніцтве зоз другима редакциями у других регионох. Здогадованя на тоті сотрудніцтва мал и Штефан Гудак:

“Сотрудніцтво зоз другима редакциями у рамикох РНС у мой час 1969-1974 було слабе. Тому у велькей миру доприношели и дзепоедни члени нашей редакції. Кед одношеня у Редакції нормализовани, ми ше поступне почали уключовац до радийского нукашнього живота и роботи. На концу зме постали Редакция до котрей ше велі радийски людзе дзечне приходзели дружиц. Можем повесц же зме постали и Редакция, бешедуем о периодзе од 1975. по 1991. рок, у хторей медзилюдски одношеня були найлепши.»

Мирон Жирош ше здогадує же емисії за валал мал каждый републични радио центер. Вон пошол найдалей у повязованю зоз другима редакциями, и то на югославянским уровню:

„Раз ше нацивело Славонию, другираз Далмацию, Чарну Гору, Банат, румунски штредки... Косовску Митровицу, Словению... Вец Войводину – Бачку, словацки и руски штредки, Срим, сербски штредки. Так нацивени и Фестивал култури Руснацох и Українцох ‘Червена ружа’, Керестурски комбинат ‘Перши май’, вецей валалски таздовства у Керестуре и Коцуре. У Коцуре... з Радио Београдом отримане ‘Село весело’, а РНС и Радио Сараєво организовали и ведно пририхтали преславу 30-рочніци колонизації Сербох з Босанскей Країни до Коцура. У програми участвовак Тамбурови оркестер РНС з Яником

Балажом, вецей радио шпиваче руских и сербских писньох зоз Нового Саду, Београду и Сараєва, як и познати глумци. З тих нацивох були пририхтани рижни прилоги у шицких Републиках, а ТВ Сараєво о тим зняла аж два филми.”



Явне зніманє емисії “Село весело“ у Руским Керестуре 1.03.1975. року

Сотрудніцтво зоз новинами илюструє здогадованє Михйала Рамача:

“У скорейших часох участвовав сом як новинар на информативно-музично-забавних вечарох, хтори по наших местох организовали РНС и ‘Руске слово’, а познейше и ТВ, дзе ше обрабляли польопривредно-привредни валалски теми интересантни за наших людзох по валалох. И то було єдно зоз сотрудніками з других медийох.”

Нада Саболова памета яке було сотрудніцтво спочатку з другима редакциями:

“Кед сом робела Младежску емисию, 70-их рокох, сотрудзовали редакції зоз цалей Югославиї, путовало ше по републиках, була за Дзень младосци и заєдніцка єдинствена програма, по руски вше ишол даєден прилог, а сходзели зме ше вше у другей републики. Як новинарка сом двараз участвовала на Радио-змаганьох на Охриду и Брезовици, а вец под час войни шицко претргнуते.”

Успишне сотрудніцтво Младежска емисия Одгуки з ровніни мала зоз часписом за младих МАК. Так 70-их рокох у Мак-у виходзела Топ-лістина Одгукох, 10 najlepши шпиванки, а у провадзацим тексту редакторка витала младих слухачох и поволовала их на сотрудніцтво у емисії у рубриках хтори любя. (МАК юний-юлий 1978)

Сотрудніцтво зоз редакцию Руского слова було углавним засноване на особних контактах:

“Сотрудніцтво зоз другима медиями ше витворйовало углавним преїт особних контактах, найчастейше з Руским словом и локальными радио-станїцами, Радио Кула, Вербас, Шид. Сотрудніцтво

з другима редакціями у Радію було кождодньове, найвещей прейт Програмного одбору хтори порядне зволовал директор Радія. Директоре теди були Владислав Югас, Оскар Панди... Давали вельку потримовку Редакції и вельо допомогли же би ше Редакція так розвивала и у програмним и у кадрвим смислу.“ (Мирон Роман, здогадоване)

Медзиредакційне сотрудничтво дзвигнуте на висши уровень кед формована Координация, редакція хтора мала задаток черац понукнути прилоги шицким заинтересованим. Була то нагода же би кжде по жаданю могол презентовац и прилоги других у своїх емисийох, але и понукнуц власни. За новинарох у редакційох националних заедніцох то значело и дополнююцу роботу, бо прилоги поробени на власним язикау ше мало преробиц и по сербски.

Дзекуючи новей технології, односно компютерскей повязаносци, преширени технічни можлівосци пребераня жаданих записох зоз вкупней продукції РТВ. Заинтересованосц за прилоги була слаба, а медзиредакційна черанка озбільнейше запровадзена аж 2010. року.

Спомедзи велького числа сотрудничох (Златица Папуга, Ксения Миячич, Єлена Перкович, Еуфемия Гшвенг, Янко Лендер, Данил Гарди)

мож видвоіц трох вецейдеценийних: Венямина Бульчика, Михайла Зазуляка и Силвестера Дороггазя.

Силвестер Дороггази од 2005. року сотрудничовал, а од 2008. бул и стаємни гонорарни дописователь – репортер за руски и по потреби сербски редакції Радія и ТВ Войводини зоз вербаскей општини.

Михайло Зазуляк сотрудничовал роками зоз редакціями на руским и сербским язикау Радію и Телевизії Нови Сад зоз Руского Керестура и кулскей општини од 1986. З роботу у Радію почал ище як омладинец концом 70-их у Радію Кули, кед



*Саям медийох 4-8. 03. 2003. року,
Н.Сад*



*Венямин Бульчик у
Радію Шидзе*



Михайло Зазуляк

сobotами ушорйовал и водзел радио-емисию по руски “Здрaво, здраво млади”.

Медзинародне сотрудничтво зоз зродними редакциями, новинарами и другима интелектуалцами у регионе и иножемстве нїгда не було легке. Векшина тих цо представляли язичну и професийну цильну групу по 90-и роки прешлого вику були споза железней зависи. Путованя були проблематични, та прето перши сотрудничтва були резултат приватних путованьох и инициятивох поєдинцох, хтори ше дзекуюци познанством и одходом на фестивали звонка нашей жеми, повязовали з Русинами у Европи. Було вецей новинарох хтори особне мали приятельства и вязи зоз новинарами и интелектуалцами. Симеон Сакач ше здогадує же ше сотрудничвало и зоз Руснацами и з Українцами од 1966. року:



Силвестер Дорогази

“Редакция сотрудничвала зоз другима редакциями у РНС и ширше, а тиж так и з украинскими редакциями Радио Бая Лука и зоз Радио Прешовом у Прешове, ЧССР и украинску редакцию у Словацкей и Ужгородом – УССР“



Елена Перкович, Наталия Иван и Славко Киш зоз студия Радио Вербас-Кула

Тото сотрудничтво досягло и одредзени урядови и организовани уровень, на принципе черанки новинарох. Медзитим, политични подїї, односно уход советских моцох до Чехословацкей и других жемох восточней Европи под доминацию Советского Союзу, заварло дальши сотрудничтва. О тим и ТВ новинар Михайло Рамач гвари:

“Наша редакция РНС почала сотрудничтво з Радио Прешовом зоз Словацкей, кед урядово, организовано почала поєдинечна черанка новинарох, але и черанка програмох. Здогадуєм ше же редакторка емисий за дзеци панї Галечкова була у нациви нашей редакций, дзе ей

була домашня редакторка емісій за дзеци пані Марія Горняк Пушкашова. Праве кед прииол шор на мнє (як новинара информативних емісійох) нацивиц Радио Прешов, претаргнуте сотрудніцтво после познатих подійох у Чехословацкей 1968. року.“

Тото сотрудніцтво досягло и одредзени урядови и организовани уровень, на принципе черанки новинарох. Медзитим, политични події, односно уход советских моцох до Чехословацкей и других жемох восточней Европи под доминацию Советского Союзу, заварло дальши сотрудніцтва. О тим и ТВ новинар Михайло Рамач гвари:

“Наша редакция РНС почала сотрудніцтво з Радио Прешовом зоз Словацкей, кед урядово, организовано почала поединечна черанка новинарох, але и черанка програмох. Здогадуєм ше же редакторка емісії за дзеци пані Галечкова була у нациви нашей редакції, дзе ей була домашня редакторка емісійох за дзеци пані Марія Горняк Пушкашова. Праве кед прииол шор на мнє (як новинара информативних емісійох) нацивиц Радио Прешов, претаргнуте сотрудніцтво после познатих подійох у Чехословацкей 1968. року.“

Штефан Гудак ше здогадує приятельствох зоз Руснацами и



Фестивал писні и танцу – национане швето, Свиднік, 1965. рок



Нацива Горніци 1969. року



Владислав Югас – подписованє контракту зоз Чехословацким радийом

Українцями у Мадярській, Словацькій, Україні, Сибіру:

“Бул сом двараз у нащиви словацким радийским установом. Першираз у Братислави, а другираз у Кошицох. Тиж так сом з боку Радио Нового Саду бул госц Фестивалу драми у Медзилаборцох. Мал сом вецей познатих людзох зоз Радио Прешова и українских новинох „Нове життя” як цо Микола Гиряк, Александер Товт и други, а тиж и стики зоз вецей писателями и науковима роботнікама Закарпатской обласци Української ССР Олексом Мишаничом, писателем Михайлом Ткачом, Иваном Чендейом...”

Мирон Жирош тиж часто путовал. Од 1986. року вецейраз нащивел Мадярску, Чехословацку и Закарпатску Горніцу и упознал радио-слухачох, телевизийних патрачох и читачох новинох „Руске слово“ зоз животом потомкох наших заедніцких предкох на Горніці. По словох Мирона Романа, медзинародне сотрудніцтво було стихийне:

“Цо ше дотика медзинародного сотрудніцтва, у нашій редакції воно не було планске и зводзело ше з часу на час на нащиви новинарох зоз тедишней Чехословацькей (Прешов, Кошице), зоз Польскей и України и процивне до нашій редакції.”

Зоз Радио Прешовом ше добре сотрудзовало по 2003. рок, покля вон робел. Кажди рок ишол даеден новинар, на трошок домашніх. Вони приходзели на «Червену ружу», а нашо одходзели на Свидніцки фолклорни фестивал. Черало ше материяли. Зоз Ужгородом було таке сотрудніцтво же ше 4 або и 5 роки ишло на Фестивал, на змаганя.

“Зоз Радио Кракова у нас були, кед я бул редактор, двома закончени студенти – новинаре, о трошку РНС, же би ше научели од нас. Вони там маю барз кратку дзешецминутову емисию на тидзень. З німа зме мали слаби контакти, даеден материял ше пренесло прейт доктора Тамаша Квоки.” (здогадоване Янка Хоми)

У Радио Пряшове 1989. року, як госц, перебувал новинар Рускей редакції РНС Михайло Роман, а домашні му бул заменік директора Павел Богдан. Була то єдина українська радио-станіца у тедишней ЧССР, хтора за собу мала 50 роки роботи, 40 занятих, а структура програми була подобна нашій. У тексту *Медзинародне сотрудніцтво редакційох програми на руским язiku РТВНС з иноземними радио и телевизийними центрами*, хтори обявел Михайло Роман у Народним календаре за 1990. рок, медзи иншим пише и же з тей нащиви було резултати...

“...вечерани музични материяли зоз продукції РНС, односно цали тедишні опус групи 'Роса', а достати знімки зоз продукції Радио Пряшова и тоти цо ше находза у їх фонотеки. Понеже ше нацива одвивала у чаше Свидніцького фестивалу, пряшовски Радио оможлівел правиц репортажи за потреби РНС, тє. дзечне дата на услугу їх радио-техніка.“

Истого року, вешені, у РНС перебувал Андрей Лукач, заменік директора Радио Кошицох, хторому домашні бул новинар Рускей редакції РНС Штефан Гудак. Рок пред тим, 1988, Шрефан Гудак бул гощ у Радио Кошице, хтори теди емитовал 5 годзини програми дньово, а мал 100 занятих. Лукач теди мал на миру порихтац емисию и за Радио Братиславу о своїм перебуваню у Югославії, та и о РНС, же би ше тото чуло у цалей Чехословацкей, а не лем у Кошицким регионе. Вон теди нацивел и други руски институції, а медзи иншим, як пише у напису, на питанє хторе себе сам поставел же прецо люби и слуха програму на руским язикау, одвитовал:

“Ша Кошице ше находза у Восточней Словацкей, дзе ше попрі словацкого язика хаснує и такволани шарийско-земплински диалект, хтори и основа руского литературного язика у Югославії“. (Народни календар 1990, М. Роман, бок 178)

Надія за системске сотрудніцтво ше указала кед пришло до подписованя контрактох медзи РТВ и дзепоедними державами. Янко Хома теди бул редактор Рускей редакції и здогадує ше:

“Генерални директор РТНС бул Петар Йованович, а директор Радия бул Драгутин Бунович, кед зме за 14. 'Ружову заградку' урядово у Студию М подписали догварку зоз РТВ Ужгород. Бул присутни и амбасадор України. Теди подписана и догварка зоз Радио Пряшовом, у присустве його директора Бача. Шицко документоване, єст



На слики: Штефан Гудак, Мирон Роман, Андрий Лукач, заменік редактора Радио Кошице, Юрай Гриєшик, помоцнік гл. редактора Словацкей редакції РНС, Владимир Паланчанин, помоцнік гл. редактора Рускей редакції РНС.



Велимир Паплацко, Олександр Дуличенко і Юліан Рамач 1990. року

радійських і телевізійних витворень національних меншин *Мій рідний край* у Ужгороді, а у августі 2003. року Велимир Паплацко пише:

“На Фестивал того року свої роботи послали представителі радійських і телевізійних хижок з 22 європейських країн і Китаю. Перед журією, хтори бул міжнародного складу, знашли ще 180 телевізійних і коло 120 радійських витворень... У області радіо-витворень першу нагороду достал Радіо Крайова з Румунії, другу нагороду Радіо Чернівці, а третю Радіо Нови Сад, Редакція програми на руському мові, за емісію ‘Красне слово і музика’ авторки Амалії Хромиш. Попри третє місце, та емісія достала ще ... спеціальну нагороду за режію емісії.” (Християнський руський календар 2004, бок 76)



Ужгород: приманє наград

и фотографії. Підписали зме договір на дворочне співробітство, але документ требало ошвиждоати. Трвало то рок-два, а вец ще почало гашити. Кед нове керівництво, вец нова політика и... нет континуїтету.”

РТВНС вецей роки у рамках того співробітства конкурowała на єдиним міжнародним фестивалі за радійські і телевізійні витворення національних меншин. Так участвовала и на 5. Фестивалі

радійських і телевізійних витворень національних меншин *Мій рідний край* у Ужгороді, а у августі 2003. року Велимир Паплацко пише:

“На Фестивал того року свої роботи послали представителі радійських і телевізійних хижок з 22 європейських країн і Китаю. Перед журією, хтори бул міжнародного складу, знашли ще 180 телевізійних і коло 120 радійських витворень... У області радіо-витворень першу нагороду достал Радіо Крайова з Румунії, другу нагороду Радіо Чернівці, а третю Радіо Нови Сад, Редакція програми на руському мові, за емісію ‘Красне слово і музика’ авторки Амалії Хромиш. Попри третє місце, та емісія достала ще ... спеціальну нагороду за режію емісії.” (Християнський руський календар 2004, бок 76)

Нагороди достали и емісії других редакцій РТВНС: спеціальну нагороду достал Василь Дацишин за кратку репортажу з Етно-фестивалу поживи і музики у Новим Садзе, за оригінальність ідеї. РНС достал и спеціальну нагороду за провадженє меншинської політики на своїх програмах. Пяты телерадіофестивал *Мій рідний край* бул пошвєцєни Радіодифузії Румунії, а з тей нагоди його директор Георгє Верман уручєл Велимирови Паплацкови з Руської редакції РНС спеціальне припознанє Радіодифузії

Румунії за значне доприношенє Фестивалу. Паплацко бул вецей роки и член жирия того Фестивалу.

У информаторе РТВ “Директ инфо“ число 1 од мая-юния 2007. року, на 8. боку у тексту зоз насловом *Медзинародне сотрудничество*, здогадує ше же по тераз подписани протокол о сотрудничестве зоз Закарпатску обласну державну теле–радио компанию України зоз Ужгороду, а же у прирхтованю подписоване подобних.

У интерним часопису Радиодифузней установи Войводины “Ближи вама“ число 1, май 2008. (бок 14) Йозеф Клем, помоцник директора РНС медзи иншим пише:

“... РНС у прешлим и тим року подписал протокол о сотрудничестве зоз седем иноземними радио-станіцами односно явними сервисами и то: зоз Радио Ужгородом з Ужгороду, словацким Радиом зоз Братислави, Радио Темшваром, Радио Дунайом зоз Вуковару, Радио Боровом зоз Борова, Мадярски радиом зоз Будапешту, як и Румунским радийом. Тераз у прирхтованю подписоване подобного спорозуменя зоз Радийом Румуния Интернационал зоз Букурешту.”

Руснаци у Горватскей пред 1991. роком були часц теренох Рускей редакції. Вони були цалосц з нашими слухачами и, як ше информовало о Керестуре и Коцуре, так ше информовало и о Вуковаре, Петровцох, Миклошевцох...

“Зоз чуйносцу закривани шицки места дзе жили нашо людзе у Войводины, та и у восточней Горватскей, Сриме, Вуковаре, Петровцох, Миклошевцох... бо програма емитована преїт штредньогобового давача у Србобране. Проблем приєму сигнала мали лєм Шид и околїско, понеже були у ‘доліни’ Фрушкей гори“. (Михайло Рамач, здогадоване)

Тото информованє не претаргнуте ані под час войны у теди там новоформованей Републики Сербскей Країни, а предлужене є и под час обединьованя Републики Горватскей. Нашо слухаче, у тих часох, гоч лєм з часу на час, мали нагоду слухац прилоги наших новинарох и буц информовани ширше



Велимир Паплацко и Павло Богдан на фестивалє у Копачелох, Румуния, 1991. року

о Руснацох, а тиж и после, кед зоз Загребу врацени руски культурни институції и манифестациї до восточней Славонії.

Сотрудніцтво, з оглядом на тото же ше програму РНС по руски слуха у наших местох споза Дунаю, зоз Руснацами у Горватскей ма окрему значносц. Но, воно було окреме чувствительна тема од войнох 1991. Од теди Руска редакция провадзела даєдни манифестациї Руснацох, частейше приватно, ридше урядово, селективно, углавним тоти у Петровцох и Миклошевцох. Контакти зоз Радио Вуковаром, хтори з часу на час емитовал програму и по руски и по українски до конца претаргнути, бо емисії по руски вецей не емитовани. Информоване на тим подручу окончує интернет-радио (проектно го финасує Европска уния), зоз хторим Руска редакция РНС не повязана.

Перши пробованя запровадзиц сотрудничтво медзи Руснацами у Сербії и Горватскей були урядово на схадзки Ради рускей националней меншини Вуковарско-сримскей жупанії 26. новембра 2009. року, на шестей рочніци ей формованя, дзе ше о сотрудничтве у культуры просвити спомина и информоване.

У Загребе, з нагоди стретнуца представителюх Национального совиту Руснацох Сербії и Рускей ради Горватскей, тиж бешедоване о сотрудничтве, медзитим, на стретнуце не поволани руски медії.

Редакційни живот

Заняти у Рускей редакції Радио Нового Саду мали свой заедніцки живот. Колектив и просторіи Редакції у Радио вше були отворени за шицких. До ней заходзели не лем Руснаци, але и други, пре приемну колегиялну и приятельску атмосферу, а тоти цо робели у ней и з ней пошли, часи препровадзени у Редакції, тримаю у окреме красних здогадованьох.

Мирон Жирош шведочи и о частих друженьох руских новинарох и їх фамелийох и звонка Редакції:

“Седемдзешатих рокох ми троме: Йовген Пандюрдес, тарговец, Михал Рамач, новинар и я, купели на грунку ‘Провалиї’ у Фрушкей гори гольт жеме. Подзелели зме го на седем парцели и понукли своїм приятельом и познатим. Так зме ше на громади нашли вецей колегове з роботи – Михайло Ковач, Михал Рамач, Дюра Латяк, Штефан Гудак, Йовген Пандюрдес, Владо Рац, фодбалер, и я. Почали зме правиц викендици, засадзели зме овоцніки, винічки и парки. Наш грунок Михал Ковач навалал Мала Маковица, маюци у оглядзе штредньо-виковни Маковицки (Зборовски) каштель на Горніци. Бардейовски край бул подручје зоз хторого походзели приселєнци Другей миграції до Сриму.“

Мала Маковица постала штредок и место розваги колегох з Радия, приятельох шицких власнікох викендицох зоз Бачкей, Сриму, Горніци и швета. Кед пришли госци, найдзечнейше ше на авту вибегло на викендицу, до здравого штредку, парку, овоцніку, порихтало роштили и у добрим розположеню радзело, плановало. Бул ту Олекса Мишанич, Микола Мушинка, Иван Чендей, Братунь, Павел Чучка, Юрий Шереги, Юлиан Тамаш, Кирил Сидор, Микола Гиряк, Александер Товт, В. Коваль... Госц єдного бул госц шицких. Михайло Ковач, доаєн нашей литератури, почитовани, роботни и розумни



Новинаре на фрушкогорскей Малей Маковици

чловек, бул и на *Малей Маковици* як найстарши правдиви фундамент, постамент и памятник ище за живота, котри зарйовал з порозуменьом, дзечне комуниковав зоз шицкима, дочековав єдних, других, трецих, випровадзал их и з тоту *Малу Маковицу* жил и творел.

Нада Саболова пошла з Редакції до пензії 2010. року зоз 33 роками стажу:

“Руска редакция часц мойого живота, мой други дом, у хторим сом препровадзела скоро половку свойого живота. Було вельо почужкосци, але и велі хвильки красногo, а красне вше надвлада гевто неприємне, хторе сцераме з нашого паметаня...”

Єлена Колесарова памета:

“Здогадуєм ше тих часох, можем повесц, прекрасних. Було дружєня надосц, означовало ше шицки значнейши події як цо Дзєнь Радия, прєславйовало ше Нови роки у Студию М, за 8. марец були організовани одходи до иножємства. У красних памятокх ми остали и одходи до Бєограду на рижни конгрєси и вєльки сходи. Кажда редакция мала свою екипу. Були то красни дружєня, нови искуства и познанства...”

А Мєлания Колбасова гвари:

“Розход, але у першим шорє робота и препровадзєни час зоз колєтами у Редакції бул свойофайтове и некаждодньовє дожицє хторє ма и нєшка окремнє мєсто у моїх здогадованьох на Радио-хижу, єдно з мєстох пєстованя и очуваня нашого язика, култури, обичайох и традиції...”



20. 06. 1991. року, новинаре у кафичу у Руским Керестуре

О дружтвованю мєдзи новинарами шведочи и Єлена Качмарчикова:

“Радио мєдий хтори дошлєбодзує индивидуалну роботу, але я, як виразно дружтвєна особа, нїгда не прєжалєла блїзкосц и приятєльства хтори пєстовали людзє у Радио. Там було цалком природнє жє новинарє мєдзисобно чераю информацияї, помагаю єдни другим, жє ше нє справую як конкурєнти, вєдно путую на тєрен, понукаю єдни другим теми и информацияї, бо тєди нє було интєрнєт,

та особна документация хтору мали новинаре, була од непреценюющей значности... Там ше розвивало чувство припадности и тоту часу емоційох сом нігда не страцела...“

Мирон Роман ма тиж красни здогадованя:

“Радио и наша редакция остали ми у найкраших памятках. Мило ми ше здогаднуц на злагоду людзох у Редакції, на порихтаносц помогнуц младшим и тим цо мали особни або роботни проблеми. Мило ми же Редакция прежила шицки стресни и чежки ситуації яки нас знашли и же успишне предлужує свою мисию информованя на нашим руским языку и на очуваню идентитету нашого народу.“

София Николаевичова ше здогадує:

“Дакеди у нашей редакції було барз весело. Були зме блізки як фамелия. Преславїовали зме каждый Нови рок, каждый 8. марец, каждый ювильей, родзени дзень... з музику. Паметам же зме аж и дзвери мушели зняц же би ше танечніки могли викруцац. Людзе приходзели и з других редакційох повешелїц ше з нами.“



Новинаре Рускей редакції зоз фамелиями на друженю у природи 2001. року

Йогурт-революція

На самим концю 1987. року РТВНС мал 2 160 роботнікох чий економски и общи статус вше подлейши. Плановани проєкції о нових приманьох за 8,5% зніжени на 2,7 %. Совитує ше селективносц и рестриктивносц пре цалу економску ситуацію. (Документ Владислава Югаса: *Селективне запошльованє – Чи не превисока стопа запошльованя у 1988. року?*)

У Хижи нагло наросли матријални трошки и залапйованя за подмирийованє заєдніцких дружтвених потребох та не остало пенєжи за наградзованє, цо резултовало зоз «уравниловку». То була ситуація у хторей ше случели нови политични процеси у РТВНС. Йогурт-революція, або случованє народу, ознака за події яки ше случовали 1988. року у Новим Садзе и дзепоедних войводянских местох. Янко Хома ше тих хвилькох здогадує так:

„Кед пришли 1988. року першираз людзе з Косова до Нового Саду, бул викенд. Блізко сом бивал, у уліци Максима Горького, та кед сом чул же пришли, вжал сом магнетофон и цали час сом их провадзел. Бул ту ище Михал Биндас и Владо Паланчанин. Провадзели зме митинги. Я бул на даскеліх – у Новим Садзе, Вербаше, у Сербским Милетичу лєм цо сом не бул бити бо думали же сом даяки полицай.“

Новинар ТВ Нови Сад Михайло Рамач ше здогадує тих часох:

“Преламна хвилька то екстремно националистична йогурт-революція, кед после ней пришло до 'резаня' руководзацних кадрох, насампредз у информативней програми ТВ НС, але ище страшнейшей деградації и утаргованя компетентносцох и пенєжу за ТВ предплату хтора преруцена до Београду, а одкадз дозначовани милодар РТВ Нови Сад хтори и нешка тирва... Початком децембра 1988. року розришени сом з места главного редактора у другим мандату на основни одлуки ССРНВ.“

У кнїжки *Йогурт-революція 1988.* ше гвари:

“У Войводини не знічтожовни лєм институції, знічтожовани и людзе. Автономаштво була найозлоглашеніша одредніца. Такволани диференціяції (у прекладзе: чистки), зохабели погром у Войводини. Оставали людзе прейт ноци без роботи, без огляду на фаховосц, лєм прето же були процив погібельного централизма.“ (Йогурт револю-

ција, 1988. Војводина од Устава до Статута, Нови Сад, Војвођански клуб и Агенција Мир, бок 23, 145, 146)

РНС емитовао 5 програми на сербскогорватским, мађарским, словачким, румунским и руским језику, ведно каждодньово вецей як 60 годзини програми... Окреме ше понагляло зоз запровадзованьом контроли у РТНС, з оглядом на ей участвоване у програмах ЮРТ и то не лем информативних, але и у образовних, документарних, културних, забавних и других емисийох.

У Руским календаре за 2002. рок Михайло Биндас з нагоди 80-рочници радия у Европи, у тексту *Руснаци Югославиї и радио, Трицец пейц роки континуованей бешедней програми по руски на габох Радио Нового Саду*, пише як у тим прешли Руснаци у Радию:

“Од тедишних пейцох редакцийох РНС, лем Руска мала комплетну документацию обявеного материялу, цо онѣможлївело вирекане карох. Опомнуце заш лем достал главни и одвичательни редактор Мирон Роман, за коментар у хторим осудзел пробоване вируцованя руского језика зоз урядового хаснованя, цо предкладане у Звиту Одбору за дружтвени дїялносци Ради општинох Скупштини СР Сербии 15. августа 1988. року, з обгрунтованьом же ‘Руснаци етнична група, а не народносц’.” (М. Биндас, Календар 2002, бок 79)



Руска редакција РНС 1991. року

Дзеведзешати роки означени з войнами и одходом велїх людзох зоз Югославиї. Концом 1991. року, кед окончовани найвекши мобилизацийї, велї поединци але и цали фамелиї (и зоз РНС и Рускей редакциї) пошли до швета. У РНС ше пременел концепт емисийох, аж и музика. Пре одлуку не емитовац одредзени музични нумери, музични редакторе и сотруднїки були под прициском.

На початку 1991. року зазначени одход з Редакциї даскелїх новинарох до пензиї. З виполнетим роботним стажом до пензиї пошли искусни новинаре: Мария Горняк Пушкаш, Штефан Гудак, Мирон Жирош, Мирон Роман и Мария Сегеди. У Радию ше чувствовало

знемиреносц и застараносц. Сербска редакция преширела свой простор за роботу. Редакції меншинских заєдніцох маргинализовани. Каждая редакция достала лістину з терминами яки ше ма хасновац у вистох за “неприятеля зохторим ше воює“. То були увредліви слова хтори мали за ціль указац други бок у найгоршим шветле. Розкази, тоти и други, сциговали преїг колегиюмох.

Обачліва була пременка у уходзеним шоре роботи и зніманьох. Янко Хома ше здогадує:

“Мали зме меней можлівосци монтирац прилоги. Катери скорей було три, чи штири, та кеди хто завжал, теди хасновал. Теди (кед РТС превжал РНС) такой була положена цидула на дзвери же ‘лем за Сербох’. Мали зме и ‘Седмичку’, то була дежурна режия у хторей ше могло зняц прилог.”

Редакції ше заварли каждая за свойо дзвери. Сотрудніцтва не було. Основни чувства були страх и недовире.

Войново часи

Нїхто не могол вериц же вибухне война, гоч даедни подїї указовали на тото. Янко Хома гвари:

“То ше валяло якошик. У воздуху вишело од 1988. року, од перших митингох... Знали зме же до чоґошик придзе, пре тото цо ше случовало на Косове, цо ше бешедовало цали час, але зме думали же до Войводини не придзе. Перши стренуца з войну були стретнуца зоз вибеженцами, хтори злєкнути и збунети приходзели до Нового Саду и Войводини. Август у Керестуре, а я ше стретнул зоз першим вибеженцом. То була жена, презвиско Цревар, зоз вуковарскей општини. Я мал магнетофон, та сом призначел цо ми приповедала: же ше виселю, же там прицисок... Такой сом знял прилог и у Месней заеднїци у Керестуре же чи ше вони рихтаю за даяких вибеженцох...”

Пошвидко ше и новинаре Рускей редакції РНС мали нагоду прешвечиц до войнових пририхтованьох. Єдни з перших хтори ше упутели на терен до Миклошевцох и Петровцох були новинаре Янко Хома и Михал Роман.

“Як ше ми закончел рочни одпочивок, початком септембра, пришол сом до Радия и такой... на терен най я видзим же цо там... Зо мну ишоу Михал Роман. Достали зме ‘стоядина’ и рушели зме ше 10.09.1991. на перши терен Миклошевиц–Петровци, бо зме там ходзели голєм раз у мешацу. Ишло ше до Шиду, бо там бул якишик штаб... гварели зме кадзи идземе, хто зме и цо зме, новинарски кнїжочки зме указали, вецка зме достали дошлєбодзене же би нас препуцели, бо на каждим виходзе и уходзе до валалу була барикада и ту стала териториялна одбрана, лєбо воєна полиция... До Шиду зме ишли доокола по автодраги та на Адашевци. Достали зме препуцїцу, але нам гварели же не препуручую нам исц. А ми, идземе! На виходзе зоз Шиду вояк, озда резервиста, мал калашнїков, пушку автоматску и два литри соку... Стопирал нас до Товарнїку. Я шофер, вон за мну, кед зме сцигли на уход до Товарнїку, там було голєм дас 10 воєнеих полицейох, били ременї. Зопарли нас, теди сом ше якошик злєкол, а тот вояк хпал пушку под мойо шедзиско. Вон не имел з оружїєм висц зоз Шиду, а не могол анї войсц. Указали зме препуцїци, вони препатрели цали авто, але не видзели пушку и слава Богу,

пуццели нас. Идуци гу Товарніку зме видзели яке то розваляне... Сцигли зме по центер Товарніку, там єст два церкви. Обидва були очкодовани... На круцини бензинска пумпа. И тераз ми пред очми слика як на тей бензинскей з руку точка себе до канистерох... Войска полно, цивилох нїтдзе ... ище дас сто метери зме прешли и порацзели зме ше же не таки ми юнаки. Треба ше врациц.

О тидзень зме пошли здружени Радио, Телевизия и 'Руске слово'. Вжали зме комби, пошли до Петровцох и теди зме видзели цо ше збува. Ишли зме през валали од Шиду, през Товарнік, Оролик, Стари, Нови Янковци... Горватски валали бомбардовани, поваляни, а сербски цали. Теди Мирослав Кетелеш бул камерман, Мирко Канюх бул новинар з ТВНС, Стеван Константинович бул з 'Руского слова'. У Кетелешових предні мур на хижі звалени. Кед зме ше врацали, стопирали нас якишик вояци же чи их можеме до Шиду одвезц. То уж була ноц, стари Кетелеш нам дал два литри паленки... же гайд, ишицко прешло... страшни то були тоти перши упечатки. И шедзиме, полни комби и ище тоти двома резервисти з Кралева, якишик шкатули унесли, рушела паленка окол, кед раз вони отвераю шкатули и дзеля нам швицаци кульки и динамит, без запальовача.. То зме дзешка познейше страцели...

После того сом ишол на терен кажди тидзень дагдзе индзей. Лебо до валалох дзе були вельки мобилизациї, у Коцуре була, думам же, найвекша мобилизациа, кед позбєрали 300 хлацох. Шицки мушели пойсц.

Теди лєм Рафаил Русковски остал, а ишицки итирме браца були мобилизовани. З їх мацєру сом знімал и ище з даскєліма женами. Тоти знімки и тераз чувам. То ище нїгда не емитоване, озда будзе нагода дакеди. Потресни знімки барз. Були зме и з того боку преїт Ердуцу и преїт Шиду и вецєйраз сом бул и у Баранї, Копацким риту... там дзе була Титова вила, там були нашо Коцурци. Познейше вше чежше мож було достац дошлєбодзєне.“ (Здогадованє Янка Хоми)



Препусніца за Петровци
10.10.1991. року

До наших людзох ше пробовало сцигнуц на вшеліяки способи и гледало ше рижни можлівосци помогнуц им. Хома ше здогадує такей єдней акції:

“Ніч ми не знали, лєм тото же войско вошло до Миклошевцох. Бул у окруженю лєм Вуковар. Ми вшеліак там сцели пойсц. Як Вуковар бул у окруженю, була потреба за даяку помоцу. Теди зме и у Редакції назбєрали полни авто помоци, найнужнейше: батерії, ширки, швички, квас... До теди вше ше написало молбу на Генералштаб новосадского корпусу. Дошлєбодзєне за одход нам ніхто не сцел дац. Владо Паланчанин бул теди редактор и вязи зме гледали и прейг РТВ Бєограду, шицки можліви вязи... Вецка якошик дали, же гайде... Матєрияти хтори приношєли новинаре зоз подручох Миклошевцох, Петровцох, Вуковару ше могло емитовац и углавним єдна часц емитована як и матєрияти хтори ше познейше приношєло з тих истих местох у часє кед там формована Рєпублика Сєрбска Країна. Заш лєм новинаре уж мали искуства цо можу пуциц, а цо не. То було прето же не жєдали начкодзиц людзом од хторих ше брало вияви“.

О становиску у Редакції Янко Хома гвари:

“Владо Паланчанин бул толєрантни чловєк. Вон не посилав на терєн нікого на воєни подруча, шиол лєм хто сцел. Не бранєл нам емитовац терєнски знімки. Алє постояла – автоцензура. Кед сом думал же начкодзим дакому од тих людзох, тото сом не емитовал и велї матєрияти анї нешка не емитовани... Було ище новинарох хтори познейше одходзєли: Михайло Биндас, Велимир Паплацко, после висєльованя Петровчанох бул Микола Дюранїн...“.

Дзєкуюци нашим новинаром, точнейше: информациейом хтори дати и у новинох «Руске слово», Руснаци и Українци хтори були



Прєпусніца за провадзєне конвою помоци до Миклошевцох

вибеженци у Загребе и хтори ше стретали у Ческей беседи дзе бул Союз Русиных и Украинцох Горватскей, першираз могли дацо чуц о судьби Руснацох и своїх у Миклошевцох. (Ђуро Бики, *Миклошевци у домовинском рату* 1991, 2007, бок 40) .



Дошлєбодзене за одход на кризне подруче

У здогадованьох на тоти часи Мария Моснакова гвари:

“През роки моєй роботи пременели ше и вецей режими – Титов, та тот после нього, вец период Слободана Милошевича и тот после нього. Найчезши период ми бул под час Милошевича и войнох, бо зме були принушени не лем прежиц бомбардованє, але и читац тото цо не було правда. Читали зме же Сербия не у войны, а знали зме же барз вельке число младих мобилизоване и же велї погинули. То сом барз чежко преживйовала. Кед сом ушорйовала висти, таки змисти сом на свою руку и свой ризик скрацовала, бо ми так совисц накладала.“

Нашо новинаре одходзели на терени по местох дзе жию Руснаци и у чаше “Країни“. Найчастейше там теди одходзели новинаре Радия и Телевизиї хтори родзински були вязани за гевти

терени: Мария Тот и Звонко Ердєлі.

“Здогадуєм ше раз кед сом принєсла длугу репортажу зоз Петровцох, питала сом ше редакторови Паланчанинови чи ми то шмеме емитовац. Вон гварел най го не емитуєм як цали материял, але най го подзелїм на дробнейши прилоги и умонтирам их до програми ту и там. Будзе меней обачлїве...“. (Здогадованє Марії Тот)

Михайло Биндас у Календаре за 2002. рок пише:

“Своей прави людски вредносци репортере Рускей редакциї указали у чаше вуковарских страхотох и насилного висельованя Руснацох и Украинцох зоз Петровцох, Миклошевцох и Вуковару.

Спроцивлюючи ше каждой войны, та и тей 1991. року, новинаре були шведкове страданя и злодійствох над нашим народом, пробуючи го зопрець не лєм зоз численима репортажами и коментарями, але и зоз директним конфронтваньом з актерами злодійствох...“.

У тих чежких рокох напущели нас занавше велі людзе: 1992. року Иван Ковач, 1993. Владислав Югас, 1994. Весна Папуга Берец, 1996. Владимир Гарянски, 1999. Славко Рускаї, Звонимир Сегеди Маникс...



*Дюра Дудаш и Михал Роман
у Вуковаре*

Музика у Радію

Состойна часц каждой радио-програми то музика. Руска редакция мушела обезпечиц тот сегмет радийскей структуры так як ей виводзацки и технічки капацитети на початку 50-их рокох оможлівйовали.

„Перши знімки и магнетофонски записи музичного скарбу зробени на початку 50-их рокох прешлого століття, такповесц од самого початку роботи того радия и формованя Редакції по руски. Значнось зазберованя музичного материялу за потреби хаснованя прейт етру,



*Олена Ковач и
Олга Обровски*

такой була препозната. До тей роботи уключели ше особи хтори теди дзбали о нашей програми як новинаре, але источаинє похопели важнось нашей рускей музики. Початни период бул вязани за живе виводженє наших шпиванкох, цо вимагало добру порихтаносц шпивачох, понеже так интерпретована писня директно доходзе-ла до слухача... Тоти интерпретаторе, познейше, кед ше почало зоз студийним зніманьом, зазначели тоти шпиванки на магнетофонских пантлікох...: Дюра Биндас, Дюра Варта, Яким Венчельовски, Драген Колесар, Дюра Будински, Веруна Оляяр, Натала Колесар, Ирина Давосир, Мария Бики... Ана Медєши, Веруна Хома и Ирина Беньова, а потим ше ище гу нїм придружели Дюра Латяк стари, Витомир Бодянец и други.”
(Мирон Жирош)



*Олена Гирйовати
Попович*

Перши капелнік тамбуrowого оркестру бул Славко Суботин з Господінцох, хтори знал велі руски шпиванки. Тиж еден з диригентох и капелнік бул Александер Араницки. За розвой нашей народней музики вельки заслуги мал Сава Вукосавлев, хтори пришол до Радия 1953. року за диригента тамбуrowого оркестру.

Еден з тих цо успишне наступали пред микрофоном на живо зоз спомнутима диригентами бул и Драген Колесар.

«Ище як школяр другей класи Державней театралней школи у Новим Садзе, Драген Колесар на живо глумел и шпивал нашо народни шпиванки у руских емисийох... Уж 1950. року устишне прешол на авдициї за радио-шпивача у Радио-станіци Нови Сад. Велі роки як вокални солиста зоз тамбуровим оркестром Славка Суботина и Александра Араніцкога на живо шпивал руски народни шпиванки. Познейше, кед уж набавени магнетофони, знял на магнетофонску пантліку велі нашо шпиванки, а – як пише Мария Горняк Пушкаш – вишпивал коло 200 (ведно з гевтима на живо)». (Руске слово, 23.10.2009, бок 10, Дю. Латяк, Три нерозлучни таланти, Колесар єден спомедзи перших руских шпивачох РНС)

Ангажованосц виводзачох, як и особох хтори мали визию будуцого музичного фондусу у Радию, бул драгоцини импулс за його дополньоване. Значни период продукованя нових знімкох вязани за роботу Владимира Колбаса, продуцента рускей музики того радия. Вон бул перши продуцент хтори з овласценями могол обезпечовац нови знімки, ангажовац нових шпивачох и звекшовац опус рускей музичней продукциї. То бул найплоднейши период у хторим окремна повага дата на континуоване збогацоване и квалитативне zlepшане нашого музичного скарбу.

У периодзе после продуцента Владимира Колбаса, тоту роботу окончовали: Мирослав Пап, Юлиан Рамач Чамо, Агнета Тимко и Таг'яна Колесар Гвоїч.

Редакторе Рускей редакциї вше були свидоми же треба зачувац музични скарб, пестовац го, але и продуковац нови. Прето вше потримовали нови проекти з обласци музики. А початок було знімане шпиванкох на пантліки зоз фестивалох *Червена*



Дует Славка и Михал Тамашово 1986. року



Владо Колбас, Яника Балаж, Сава Вукосавлев и двома члени тамбуровой оркестри у Сплиту на Сплитским фестивале



Екипа РТВНС на задатку – Червена ружа



Радио преноши Ружу у етеру 1991.

ружа, хторе почало 1970. року. Мирон Роман ше здогадуе:

«Треба наглашиц же у правеню програми вельку улогу мала Музична редакция хтора пополньовала вельку часц програми: Ириней Тимко, Мария Бабич, Агнета Тимко, Там'яна Колесар, Дюра Дудаиш. Барз значну улогу мала и Музична продукция, хторей теди продуцент бул Владимир Колбас Владуш. Велька улога Музичней продукцији була и у тим же у сотрудничестве зоз Фестивалом култури 'Червена ружа' иницировали, а вец и витворели идею о новей музичней творчосци, та попри традицийного фестивалу, настал нови 'Ружова заградка'.»

Руска редакция РНС през цали час активно сотрудничовала зоз нашима культурно-уметницькими дружтвами и фестивалями, окреме з “Червену ружу“, хтору детально програмски провадзела, а преїг своїх представителюх у Управним одборе участвовала и у пририхтованю Фестивалу и програмски и виводзацки (конференса и инше).

Осемдзешати роки период у хторим перша фаза преширйованя програми була готова, але чуйносоц програми не була добра. З новими габами УКТ 97,2 Мгг, сигнал змонети. Музични емисии у тим чаше тиж постали колоритнейши и змистовнейши. У програмох була заступена и домашня (югославянска) и иножемна сцена, а топ-лістини и вибор найлеших композицийох бул “у тренду“: вибор ше правело и на радиоу и у сотрудничестве з младежским часописами у хторих ше рекламовало емисии и гласало.

Емисия *Мелодром*, обдумал ю Миломир

Шайтош, а робели и Олена Пушкаш, Дюра Будински и Агнета Тимко, емитована *на живо* каждой недзелі од 10,35 по 11,30 годзин и була колажна з вецейфайтову музику, зоз наградним бависком у хторим ше доставало ЛП плочу, або уходніцу на концерт. У ней пушана музика по жаданю за касетофон слухачох (теди ше презнімовало музика з радия, цо бул найтуньши способ дойсц до жаданей музики). У МАК–у теди виходзел купон зоз наградним питаньом хтори ше посидало на адресу РНС. (МАК, фебр. 1983. бок 13, *Нова назва емисії, Музика за каждого од тераз Мелодром.*)

Таки музични емисії було вецей. Агнета Тимко Мудри зазначуе:

“През студия Радио Нового Саду прешли числени музични актере и виводзаче. Зоз приближно точней и релевантней анализи шицкогo цо витворене за тоти 70 роки, виходза импозантни податки, а то:

народна музика:

женски вокални солисти: 65 (коло 625 знімки)

хлопски вокални солисти: 43 (коло 559 знімки)

женски вокални дуети: 30 (коло 156 знімки)

хлопски вокални дуети: 12 (коло 54 знімки)

женско-хлопски вокални дуети: 17 (коло 68 знімки)

женски групи: 9 (коло 144 знімки)

(ж.октет СНТ, Барвинок, ж. групи: Р. Керестур, Дюрдьов, Нови Сад)

хлопски групи: 5 (коло 109 знімки)

(хл. октет СНТ, Невен, Новосадски товарише, хл. рупа Р. Керестур)

вокално-инструментални

состав РОСА (50 знімки, народни и духовни)

жридлово групи: 6 (коло 85 знімки)

(Нове Орахово, Коцур, Миклошевци-Вуковар, С. Митровица, Р. Керестур, Дюрдьов)

хорски ансамбли: 8 (коло 127 знімки)

(Р. Керестур, Нови Сад, Дюрдьов-Розанов, Вербас)

вокални триа и квартети: 10 (коло 23 знімки)

инструментална народна музика: (коло 980 знімки)

забавна музика: (коло 315 знімки)

дзецинска музика: (коло 210 знімки)

Ведно: 3505 знімки



Хор КУД Максим Горки и диригент Ириней Тимко



Микола Корпаш



Група «Роса»

Окрем податкох о чишле витвореного музичного материялу хтори квалитативно и квантитативно на завидним урованю, видвоюю ше и интерпретаторе окреме, кед слово о чишле зазначених знімкох. У категорії вокальних солистох :

- Микола Корпаш 40 знімки
- Михайло Онещук 50 знімки
- Ирина Давосир Матанович 37 знімки
- Йовген Надь 62 знімки
- Юлиан Рац 34 знімки
- Агнета Тимко 75 знімки
- Марица Рац 43 знімки
- Мирослава Даждиу 53 знімки

У категорії дуетох :

- Михал Тамаш-Михал Иван 23 знімки
- Марица Рац-Агнета Тимко 40 знімки

У категорії групох :

- женска група Барвинок 20 знімки
- хлопска група Новосадски товарише 31 знімок
- «Роса» 50 знімки
- хлопска група и оркестер ДК зоз Р. Керестура 24 знімки
- жридлова гр. – Коцур 32 знімки

| | |
|------------------------------------|-----------|
| -женска група ДК зоз Р. Керестура | 20 знімки |
| -дзивоцка.група КУД Тарас Шевченко | 20 знімки |
| -женски октети РНС | 58 знімки |

У категорії хорских ансамблех :

| | |
|--------------------------|-----------|
| -хор КУД Максим Горки | 24 знімки |
| -хор ДК зоз Р. Керестура | 26 знімки |

После здаваня тих подакох, Агнета Тимко Мудри констатує:

„Тоти статистични податки илуструю одношене Руснацох ту своєї музичней култури. Богатство того цо витворене ма вельке значене, бо указує на богатство и потенциал нашого национального ества. Важне було зачувац нашлідзени музични тал – стари шпиванки и ожиц их преїт розличних интерпретацийох, але тиж не меней значне витвориц нови музични скарб и презентовац го на способ яки нешкайши медийни простор понука.“

Од 1993. року, з одходом тедишнього продуцента, а и пре чежши финансийни стан Радия, у велькей мири зменшани можлівосци континуованей и систематичней роботи. Нови музични твори зоз фестивалох и явних виводзеньох у остатніх дзешец або петнац рокох не знімани у студийох РНС, та архива новей рускей музики у Радио Новим Садзе очкодована за значне число шпиванкох хтори виведзени, але не зняти и чежко же охабя тирваци шліди.



Музични редакторе: Олена Пушкаш, Ондрей Магловски, Агнета Тимко, Тат'яна Колесар Гвоїч, Мария Здравкович, Ана Демровски (секретарка), Илеана Околишан Баба



Тат'яна Колесар Гвоїч и Мирослава Даждиу

Ружова заградка

Єден прилог у рамикох емисії *Сервис 97*, хтори сцерпезліво и упарто пририхтовал Владислав Надьмитьо, новинар *Руского слова*, залюбени до рускей музики, и сам комплетни автор, поставал вше длуґши. Зоз пейцох-шейсцох минуткох, тот прилог ше ширел на дзешец и вецей минути. Була то права нагода же би ше прилог *Зоз ружовой заградки* премесцело и обдумало на иншаки способ...

Ружова заградка організована як програма твореня и презентації новостворених руских шпиванкох по углядзе на народни. Яки шпиванки промововани на тей манифестації, хто їх автор, хто их вишпивал и хтори були найлепши, детально обробене и нотно записане у кніжки *Ружова заградка 1990–2007*, автор Андрей Даждиу, Нови Сад, 2008.

Мало би ше о *Ружовой заградки* повесц дацо и з другого угла, о єй організації, проблемох коло пририхтованя, екипи хтора ше ангажовала же би ше тот фестивал не лєм отримал, але ше и розвивал и понукнул после скоро трох деценийох богатство шпиванкох хтори ше слуха на медийох и ношачох звука. Владислав Надьмитьо бул основни «шрубик» хтори порушал тоту идею, а вец робел на єй реализації вироятно ані не думуюци цо з того видзе. Без огляду на длуґшу часову дистанцу, його здогадованя ище швижи:

“Мойо здогадованя на початок роботох коло пририхтованя теди єдней музичней акції, а нешка фестивалу не буду пребарз документовани, прето же сом шицку документацию зохабел у ‘Руским слове’ кед сом одходзел зоз Нового Саду... Будзе то вецей начишльоване мойх здогадованьох зоз того часу. Мойо сотрудніцтво з РНС почало на пририхтованю явних емисийох дзе сом рихтал сценарио. О кратки час, у розгварки зоз музичним продуцентом Владом Колбасом, пробовали зме ошвижиц тоти явни емисії зоз концертами, дзе зме сцели афирмовац наших познатих шпивачох. Так зме пририхтали портрети Дюри Биндаса, Якима Венчельовския, Дратена Колесара. У тим часе Михал Роман, новинар-редактор, и музични сотруднік Дюра Дудаиш, рихтали емисию ‘Стретнуца соботу’. У ніх Михал Роман видвоєл 15-20 минути за прилог у хторим сом пробовал ошвижиц памятки на шпиванки цо настали на Фестивале ‘Червена ружа’, та сом ту,

медзи иншим, шпивал з гитару шпиванки Якіма Сивча, які виведзени на 'Червеной ружі', але су нігда не зняти у РНС. То ше указало як добре, бо сом дознал же дзепоедни слухаче себе знімали прилоги жадаюци зачувац тоти шпиванки.

Младим людзом нігда не хибя идеї, та после каждого такого прилогу у спомнутей емисії, Роман, Дудаи и я, зашли до бифеу при Сербским народним театре, преанализовац цо було добре, а цо мож злешац и ту зме почали роздумовац о преширеню такей работи, бо ше теди указало же 'Червена ружа' не дава досц можлівосци за тоту творчосц. Правда, була то идея за хтору ше чежско могло очековац же ю Руска редакція РНС прилапи, бо то велька работа. На щесце, Мирон Роман, главни редактор Програми на руским языку, та и други у Редакції, оцнели же би то можебуц могло буц интересантне... Та заш лєм, и сам редактор гварел же мушиме знац же то не будзе легко и же то работа хтора вимага вельки усиловносци, дзеку за роботу и туду. Не було нам на розуме же то будзе едного дня фестивал, але зме ше сцели прибліжиц ту слухачом и прибліжиц им нашу нову шпиванку."

Шлідуюца новосц були и вистави под час Фестивалу, хтори організовани у голу Студия М. Судзаци по чисшле нащивительох, а окреме по явяню на телефон, Ружова заградка нашла свойо место медзи слухачами. А кед ше до ей організації приключела и Телевизия, слухаче и патраче могли и чуц и видзиц нову руску музичну творчосц.

Перши манифестациї З ружовой заградки організовали ведно РТВНС и Руске слово. Руска редакція Радия, логично, мала найвцей работи, з часом помоз з боку нестала, та з рока на рок тоту манифестацию вона чувствовала як свою.

Зоз перших 17 музичних манифестацийох Ружова заградка вишли 254 нови композиції. Їх креировали 45 композиторе и 55 текстописателе, а у їх обробку



Владислав Надьмитьо

участвовали 22 аранжера. Нови композиції інтерпретовали 58 солисти, 26 дуети, 3 квартети и 5 групи.

Найвещей виведзени композиції мали: Ондрей Магловски 22, Владислав Надьмитьо 21, Агнета Тимко 20; Мирослава Даждиу написала найвещей тексти за шпиванки 42, Дюра Латяк 33, Владислав Надьмитьо 18.

Ведно организовани 13 уметніцки вистави на хторих представени 86 уметніки, з найвекшей часци Руснаци, або уметніки цо по походзеню Руснаци.

У ревиальной часци Фестивалу наступели вецей дзешатки нашо и иноземни найлепши уметніки з обласци музичней творчосци. На шицких тих фестивалских вечарох сала була пополнена, а провадзели их кажди раз вецей тисячи слухаче и патраче РТВ, о чим шведочели вецей стотки гласацки лістки и гласи слухачох и патрачох РТВ кед ше гласало за найкрасшу шпиванку.

РТВ РНС як покровитель дава континуовану потримовку Фестивалу *Ружова заградка*. Як заключела Агнета Тимко, то:

“...коло 16 нови народни шпиванки рочне, цо ище коло 200 нови композиції. Фестивал тераз уж традиційна музична скарбніца творчей швижосци и инвентивносци, место зазберованя способних и талантованих людзох, цо дава надію до будучносци нашей шпиванки”.



Лого Ружова заградка

Дарунки Редакції

За 70 роки роботи Рускей редакції назберало ше векше число подобових роботох хтори даровани Редакції и хтори власносп шицких членох Рускей редакції РНС. На муροх у Редакції виша шлідуюци уметніцки діла:

1. “Кроки хлопа“, автор М. Николаевич (20x15)
2. Керамични танер зоз танечну пару (25 цм)
3. “Дюрдьов“, олей на платну, автор Симеон Рамач (50x70, 2000)
4. “Риба“, швайзоване железо, Силвестер Макаї (60x40, 2003)
5. “Руски Керестур“, фотографія, автор Владимир Колесар Дадо, 2003.
6. “Нови Сад, Владически двор“, рисунок у фарбох - дарунок друкара Ярослава Папа
7. “Слунечніки“, авторка Еуфемії Новта, олей на платну (40x30, 2005)
8. “Уметніцке жвератко“, витраж, авторка Марії Планчак Николич (40x60,2005)
9. Владикова фотографія
10. “Квеце“, темпера, Амалия Хромиш (40x50, 2004)
11. “Яр“, темпера, Амалия Хромиш (30x40, 2004)
12. “Музей у Петровцох“, линорез, Владимир Фейса, 8. класа Коцур (30x40)
13. Фотографія, Онуфрий Тимко 2003.
14. Фотографія, Ириней Тимко 2003.
15. Исус у карсцелю, виняте зоз руїнох Вуковарскей грекокатолицкей церкви 1991. року(15x20).
16. Вишивка ружи на гадвабней застави зоз перлами (кельо перли тельо фестивали),робота Агнети Бучко, пошвечена Фестивалу *Ружова заградка*.



Вишивка ружи

За тоти 70 роки Редакция прияла числени дипломи, подзекованя и припознання хтори ше чува.

Слуханосц радио-програми и вигледованя о слуханосци

Же би мал документовани податки о слуханосци програмах Радио Нового Саду, Центер за вигледоване явного думаня, програмах и аудиторіюма РТВНС окончовал порядне, односно периодичне анкетне вигледоване. Вигледованя запровадзовани зоз методу телефонскей анкети на основи стандардизованого питальніка. Резултати вигледованьох обяжни, та у шорикох хтори шлїдза лем гевто найключнейше цо ма указац на слуханосц нашей програми и емисийох и на смак наших слухачох.

Значни факт же вигледованя у нашим народзе звичайно кончени на малим прикладніку анкетованих, цо уплївує на валидносц резултатох. Приклад буду два вигледованя робени по двох розличних методах.

Циль вигледованя одношене аудитриюму гу даєдним емисийом програми РНС и ТВНС на руским язичу, кельо ше ю провадзи, яку ма оцену и думане о даєдних концептуалних и змистових характеристикох. На основи достатих указательох, достава ше основа за оцену програми, як и можлїви напрямки дальшого концептуалного и організаційного формованя. У чаше кед окончене вигледоване (2009. року), виходзи же програму РНС на руским язичу слухало 47% учашнікох анкети, а не слухало 53%. Маюци у оглядзе факт же найважнейше предусловіє за проваджене програми квалитетни приєм звучного сигналу, з тим вигледованьом позберани и податки о приєму програми у обисцох анкетованих слухачох.

Векшина випитованих оцєнєла квалитет приєму програми РНС на руским язичу у своїм обисцу як одлични – 64%, штредні 29%, а неподношлїви 6%, з векшей часци зоз Руского Керестура. Радио ше найчастейше слуха дома (83% одвитох) и у явним транспорту (15%), и то углавним до 9,00 годзин (60%) и вечар медзи 18,00 и 21,00 (55 %). Векшина слухачох (73%) не ма свою емисию, 43% радио слухаю лем пре музику, а 11% прихильни програми як целосци. И попри розликох у прикладнікох вигледованьох 2004, 2008. и 2009. року, основане заключене було же резултати указали на тенденцию опадованя слуханосци радия медзи войволянским Руснацами. Основна причина неслуханя радия при скоро шицких анкетованих иста – телевизия

поцисла радио. У 2009. року у Войводини власну програму на руским языку емитовали, окрем РНС, ище штири радио-станіци: Радио Кула, Радио Вербас и Интернет- радио Керестур (каждодньово), и Радио Шид двараз у тижню по пол годзини. Радио Суботица преберала дваццминутову програму РНС на 100 МГХЗ, дзе ше зменьовали змисти, углавним музични, вецей редакцийох, та и рускей.

Преношене рускей радио-програми по интернету почало з преносом Фестивалу Ружова заградка 2003. року. Неодлуга ше по интернету могло провадзиц и цалу програму по руски (у ней и преноси наших фестивалох), а вец и шицку другу програму Радио Нового Саду.

Слуханосц програми на интернету була висока, а о тим шведочели числени писма хтори зоз швета (най-веей зоз Канади, Австралиї, Америки) до Рускей редакциї сциговали по интернет-пошти. У 2007. року тоти писма з цалого швета обявйовани у емисії *Ћу викенду*. У ніх нашо людзе у швеце писали щиро о нашої програми, виражовали свойо одушевенє з фактом же им у обисцу на другим



Редакция 2.02.1998. року

континенту доступна руска бешеда и шпиванка, але шлебодно давали и свойо сугестии и зауваги на програму, на прилоги, на музику и виражовали свойо жаданя. Наша редакция посилала информации о програми и змистох емисийох на адреси зоз хторима розполагала, з чим виполнела жаданє тим цо сцели напредок знац змист програми.

Бомбардованє Югославії 1999. року

Бомбардованє Нового Саду почало вечар 24. марта 1999. року. Велї новосадски Руснаци, та и медії, у тима чаше були на промоції новей кнїжки Штефана Гудака на Трибини младих у Католицкей порти, у центре городу. Новинаре руских редакцийох Радия и Телевизиї знімали тоту промоцію. Подїя и звучно знята, як и момент бомбардованя Нового Саду, а знімок вецейраз пушчани у емисийох Рускей редакції.

Под час бомбардованя, на моц ступел нови план емитованя програми. У скромних записох у теки зоз схадзкох Редакції мож видзиц же дежурни екипи новинарох робели на информативних емисийох, а други емисії утаргнути. Емисії хтори ше емитовало стандардно пред бомбардованьом, запровадзени ознова пияток, 2.07.1999. року.

“О єден час, кед уж постало незгодне, кед уж першираз бомбардовали нашу телевизию, нас виселели. Емитовали зме там дзе Кадрове тераз, преїт драги од Базару... Мали зме якушик програму, коло поладня, але ми и далей були остатні. Паланчанин, як редактор, бул мобилизовани на Фрушку гору. А под час бомбардованя водзел я Редакцию. Автобуси не ишли, пенєжи зме не мали, було ми жаль, женска екипа була, а ноцна змена, та сом вец провадзел Таню, Вирку, вноци най ше не боя, страшне було... Мам и документ зачувани у хторим пише же яки термини маме хасновац у програми. Теди зме страцели давачи, страцели зме габи. Єден час зме емитовали програму и



Нови Сад, дзира дзе спадла бомба на Детелинари

зоз Старого СНГ (Дом култури при Дунайским парку). Ту ше и войско уселело, блїзко при Радию...то було таке...чудне. Даєдни пантліки, документи ше ношело дому, же бизме зачували архиву. Познейше ше то врацело.“ (Здогадованє Янка Хоми)

Док не були поваляни давачи, мости, обект Телевизиї, давало ше информации углавним, односно лем зоз Тан'югу. Граждане цо мали сателитски антени, провадзели странски телевизийни станїци, а члени

фамелийох, родзина и приятеле з иножемства своїм найблізшим телефонски порядне являли цо чули и знали о рушаню авіонох або предвидених бомбардованьох и їх цильох, а вони вец інформації ширели з невироятну швидкосу.

“Тих дньох ше робело вецей як гоч кеди, а тото цо зме сообицвали – наношело найглібши рани. Дзепоедни з нас, професийних новинарох, на програми були скоро неспреривно. Аж и теди кед була емитована у максимално импровизованих технічних и шицких других условийох”. (Здогадоване Марії Бучко)

Од априла 1999. року, зоз прилапйованьом воєного плану емитованя програми, Програма на українским язичу ше тиж прилагодзела гу новей програмней шеми. Емитована кажди дзень информативна полгодининова емисия на українским язичу од 16,00 годзин роботни дзень, всоботу и внодзелью, а суспендовани шицки други емисії. Терху ей реализації, углавним, поднесол новинар Василь Дацешин:

“Од бомбардованя РТС у Београдзе, пре безпечносц новинарох и технічарох, програму РНС ше емитовало з двох резервних положеньох, та так и програму на українским язичу каждодньово без претаргнуца, и попри перманентного пополадньового бомбардованя городу. Информативну и єдину емисию на українским язичу пририхтовал и реализовал я, кажди дзень пуюючи з Вербасу, аж по септембер 1999. року, кед програмна шема врацена як була, з тим же емисия ‘Українски обрії’ даскельо тижні була полгодининова.”



Бомбардованє Рафинерії зоз фотоапарата Ярослава Пана



Владимир Курда у зваленей ТВ

Дочасови редактор рускей програми под час бомбардованя бул Янко Хома:

„Я ценім же Паланчанин теди цицел людзох, тих цо мали мали дзеци лебо пре дацо инше. Не було одпущованя, лем заняти не мушели приходзиц на роботу. То було у рамикох Редакції, але було толеранції. Ми приходзели робиц екипа по двойо, штверо, а кед задули сирени, вишли зме на сладояд, лебо на пиво у Католицкей порти.”

У бомбардованю Нового Саду и дзепоедних часцох Войводини и Сербиї вецейраз бомбардовани будинок ТВ Войводини на Мишелуку, наймодернейша телевизия у регионе. Давач на Венцу озбильно очкодовани, та условия за роботу були скоро неможливи. У НАТО бомбардованю подполно зніщени и давач у Србобране, хтори оможливел



Нови Сад, остатки Жежельового моста 26.04.1999. року зоз фотоапарата С. Николича

емитоване програми на штреднїх габох. Тот давач бул еден з векших, його габи ше чуло у цалей Европи, од Балтику на сиверу по Африку и Израїл.

У октобре 1999. програма по руски тирвала дньово годзину и пол. Члени Редакції були бездзечни и не видзели смисел ей емитованя. На схадзкох не ридко було и зраженя. (Записніки зоз схадзкох Редакції у октобре 1999. року)

Значни и податок же приманя новинара штреднього званя у РНС у тим часе тисяч динари, виплацовани у двох часцох: перша часц 400 динари, друга часц 600 динари. То було ведно 50 немецки марки, валута зоз хтору ше теди шицко поровновало. Пре поровнане, полна цена за дзецко у дзединскей заградки, кед двойо у обисцу заняти, була теди 671 динар мешачно. (Податки зоз 20. октобра 1999. року)

Од 20. децембра 1999. року радио-програми националних меншинох на истих габох шорую ше през дзень една за другу по одредзених терминох. Руснаци мали три и пол годзини програми. Чуйносоц од бомбардованя та по нешка остала боляца тема за национални меншини.

Руска редакција од 2000. по 2005. рок

Пейцрочни период у РНС, хтори почал зоз милениумским 2000-ним роком, принесол велї змени у руководзацих структурох, але стан у РТВНС и статус Хижи не бул zlepшани, аж ані после такволаних револуцийних пременкох у држави. Подли материялни стан бул вше видлївши. Велї новинаре були на примушуюоцих одпочивкох.

“Єдна з нїх була и я. Януара 2000. Редакција мала 17 занятих. Пондзелок сом пошла на мойо роботне место... Гварене ми же ме нїхто не волат прето же ше ище вше нїч не зна, же най шедзим дома и чекам... одшедзела сом два, три години и видзела стан у Редакциї ...на терени ше не ходзи, бензину нет, касетофони нет, преписує ше зоз Тан’югу, папер ше хаснує на обидва боки, а индита ше жича, хто сце дац. Плаци таки, шицки гваря же за тото не буду робиц... Програма вименена. ‘Гумор’ хтори сом робела, тераз место 27, предлужени на 45 минути, а нет ані сотруднїкох, ані пенсжи.” (Мария Тот)

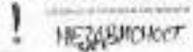
У записнїкох зоз схадзкох Редакциї 2000. року мож видзиц же новинаре заш лем попровадзели ключни подїї. Покрити и шицки емисїї, а провадзени и нашо фестивали, та аж и *Петровски дзвон*.

На початку 2000. року Руска програма мала 14 тижньово емисїї.

Достати и нови ноцни термини емитованя емисийох по руски од 10. фебруара 2000. на УКТ габох 97,2 мгт РНС. Штвартками од 22 по


Pozivamo sve radnike
RADIO TELEVIZIJE SRBIJE
RTV NOVI SAD
RTV BEOGRAD
 svih dopisništava širom Srbije
 svih struktura i redakcija da
OTKAŽU POSLUŠNOST
 sredjivočkoj politici
DRAGOLJUBA MILANOVIĆA
 koja služi isključivo jednom čovoku!
INFORMIŠITE
 - ne proizvodite informacije
 koje odgovaraju samo
 Sinsedamu Mileševiću
 Ustanite protiv laži i zločina!
 Vratite dostojanstvo profesiji!
OTKAŽITE POSLUŠNOST!

STRAH JE
 razumljiva kategorija.
 Svako ima pravo na strah.
 Ali verujte, buje se i:
MILAN TODOROV
SMILJA GRUJIĆ BATINIĆ
DUŠANKA RADMILOVIĆ
ZORAN SLAVIĆ
JOVAN VUKAŠIN
TATJANA LENARD
MILORAĐ KOMRAKOV
DRAGOLJUB MILANOVIĆ
 ...
NJIHOV STRAH JE VEĆI!



Демонстрації проти Милошевича у Новим Садзе (Гаїч)

24 годзин Редакция од 10. фебруара 2000. емитовала нову емисию „Вечаршу годзину“, зоз литературнима, культурнима, уметницькими, религийнима змистами. У другей вечершей годзини ше емитовало Радио-драму и класичну музику у емисии „Фантазия“. Каждей соботи од 23 по 24 годзин Музична редакция рихтала годзинову емисию забавней музики. Информативни емисии емитовани кажди дзень: пейцминутото висти на 9,30 и Радио-новини на 12,00 годзин.

Другого октобра 2000. року Руска редакция почала провадзиц активносц других странкох. Редакция теди достала штири знімачи маркки СОНИ.

На схадзки Редакції 3.10.2000. року одвичательни редактор Рускей редакції РНС Владимир Паланчанин не бул задовольни як ушорйовани Радио-новини, и зоз числом подписох за штрајк у Хижи.

“Велі подписали за штрајк, не щешліви сом прето, але мушиме почитовац принципи у роботы – обективносц и події интересантни за наших слухачох.“

Понеже наглашел же новинаре муша знац и одредби Закона о информованю и же су обовязни и гу слухачом и гу сновательови, та:

„Наша обовязка спред нації дац цали звит председателя держави“, гварел вон.“ (Записнік зоз схадзки Редакції 3.10.2000. року)

У медзичаше новинаре у Редакції ришели же буду провадзиц случованя у Руским Керестуре, Вербаше, Коцуре, Шидзе...

“5. октобра, после револуцийней змени у Београдзе, РНС емитовал специялну програму вноци од 22,00 по 24,00 годзин, у хторей ше зоз информациями зменьовали шицки редакції“.

Заняти у Радио-Телевизиї Нови Сад и Радио Новим Садзе у предоктоберским чаше почали организовано указавац своєю незадовольство зоз надриленима “стандардами“.

“У Новосадским театре ‘Бен Акиба‘ 2. октобра отримана консти-

тутивна схадзка Самостойного синдикату. На тей схадзки гледани задзекованя руководзацих особох РТС, РТНС и РНС. Того дня у Радио, на уровню цалей хижы, принєшене и преглашенє о вимоги за обективним, правдивим и благочасним информованьом зоз бланко-списком на хтори ше людзе масовно подписовали зоз меном и презвиском. Тото преглашенє подписала скоро цала Руска редакция.“

(Велимир Паплацко интервью, *Руске слово*, 13. октобер 2000. року)

Уж теди формована у РНС паралелна Сербска информативна редакция. Понеже не мала радийску фреквенцию за емитованє своїх вистох, ришенє найдзене на заеднїцкей фреквенциї меншинских програмох. Яка то зложена ситуація була, шведочи и податок же уход до Студия чували 150 заняти зоз РНС. Було и полициї, але ніхто не интервенувал.

Руска редакция вечар 5. октобра од 22–24 годзин у своєї програми дала емисию пошвещену збуваньом у Београдзе, а уж ютредзень пришла одлука о менованю особох за окончовательох длужносци одвичательних редакторох на сербским и языкох националних меншинох. Нова схадзка Рускей редакциї була такой 6. октобра. На ней Владимир Паланчанин (уж бувши редактор), бул порихтани на подношенє усного, або писаного “рахунку“ и сцел знац чи Редакция жада же би вон остал у ней. После длугой дискусиї заключене же информоване у цале було без екстремних змистох и же треба зачувац Редакцию хтора може служиц як приклад. На схадзки Редакциї 9. октобра информоване же за окончователя длужносци редактора Рускей редакциї меновани Велимир Паплацко. Чувствуюци же є непоправдзе зменени, Владимир Паланчанин гледал же би ше Редакция вияшнела о його статусу. Прето отримани ище два длугоки схадзки, 16. и 17. октобра, на хторих бешедовали скоро шицки заняти и зоз хторих остали записніки на коло 30 бокох. Зоз ніх мож заключиц же члени Редакциї тримали же процеси хтори ше случовали генерално на вецей уровньох у тих гаотичних дньох, як и очековани процес лустрациї, подроумйовали його змену. На тайним гласаню не достал потримовку остац главни и одвичательни редактор. (Кніжка записнікох зоз схадзкох Редакциї 4, 6, 9, 16. и 17. октобра 2000. року)

Новинар Михайло Биндас записал:

“Тото цо не мож було чуц на других програмох державней РТС, чуло ше на програми РНС на руским языку: од числених звитох зоз

протестних сходах тедишней опозиції, по емитованє музики забранених кантавторох Арсена Дедича и Дьордя Балашевича, або нашей националней шветочней писні 'Браца Русини'. Пре шицко того



Мария Моснакова одходзи до пензий, 2000. року

мож повесц же у програми на руским язyku демократични препенки пришли вельо, вельо скорей як 5. октобра 2000. року. Гоч, не мож заобисц факт же 'преходзели' и змисити зоз хторима ше нет цо хвалїц, але у поровнаню зоз спомнутима, вони скоро занедзбуюци." (Руски календар 2002, бок 80)

Пошвидко Велимир Паплацко меновани за редактора програмох националних меншинох, а за редак-

тора Програми на руским язyku меновани Янко Хома.

У тим постреволюцийним периодзе, 2001. року, наївно ше верело же ше навраца "красни часи".

А було так: статус Хижи у рамикох Покраїни не розришени, а на функції ше почали врацац "стари предреволюцийни кадри". РТС не знал цо робиц зоз даскельо тисячи занятима роботніками (Београд, Нови Сад, Приштина). По кулоарох ше ширели приповедки о одпуцтованьох, занятих ше наволовало "стари", "вислужени", "неспособни" "зомбїї"... Радио-телевизийна система Сербїї спадла на терху бюджету держави, бо радио и РТВ предплата вецей не наплацована. (Документация зоз фебруара 2001. року, М. Тот)

Сербска и малярска редакция и далей емитовали програму 24 годзини, а редакції националних меншинох мали програму у блоках, три, або штири раз дньово. У розгваркох зоз руководством представителе меншинских редакцийох указовали на неровноправносц їх програми и же ше члени "малих" редакцийох чувствую як граждана другого шора.

"Програма хтора ше емитує зоз єдного давача на фреквенції 97,2 мегагерци на словацким, румунским, руским, украинским и ромским язyku добре ше чує лем у Новим Садзе и його найблизшей околинї." (Михайло Биндас, Руски календар 2002, бок 81)

Пре вельки розлики у плацох на уровню РТС-а, неровномирносц у чуйносци и чежки материялни стан у Хижи ані пол рока после пременкох, Руска редакция ше зоз 15 гласами опредзелела потримац штрайк и придружиц ше гу колегом Словацом, Румуном, Українцом и часци Музичней редакції. Информация о тим послата шицким компетентним 26. януара 2001. року. У медзичаше почали сциговац рижни обецулки, хтори ше почали розводньовац и розединьовац роботнікох у протесту. Штрайк заш лєм отримани 22. фебруара 2001. року и тот дзень не емитовани дзепоседни емисії, а редакції програмох на словацким, руским и украинским язикам РНС послали того дня обвисцене у хторим *„ознова спозорюю компетентних у РТВНС, РТС-у, Покраїнску и Републичну администрацию же чуйносц програмох на словацким, румунским, руским, ромским и украинским язикам неришени проблем.“* У обивсценю визначене же Югославия спрам Женевскей конвенції достала штредні габи на хторих ше емитуе програму РНС и за програму меншинских заедніцох же би чуйносц їх програми була *„не лєм на цалей території мултикултуралней Войводини, – але и у сушедних жемох.“*

З тим проблемом Ушорйовацки колегиум РНС упознал генералного директора РТВНС Александра Кравича, генералного директора РТС Ненада Ристича, Владу Републики Сербії, Покраїнски секретарият за информоване пана Рафаила Русковског и пана Ничифора Тодоровича, членох Управного одбора РТВНС и Покраїнску администрацию. Зоз поставяньом Петра Йовановича (бувшого роботніка РНС) на чоло РТВНС 2002. року приходзи до змени у руководстве и Рускей редакції. То бул период запаметани по розказах и декретох без ясней визиї програми, период нетолеранції, зраженьох и задзекваньох, нових шемох. Редакцию чекал период хтори закончени зоз зменшованьом числа занятих, звекшованьом проблемох и реакциу националних совитох националних меншинох.

Нови директор бул свидоми стану у Хижи, але не потримал диференцияцию кадрох у РТВНС. Обецана помоц: коло будинку и друго. Покраїнски секретарият за информации, на чийм чолє Рафаил Русковски и други секретарияти, Союзне министерство за национални меншини и Расим Ляїч и велї други помогли обновити техніку и створиц предпоставки за роботу Радия и Телевизії. После 2000. року до

Рускей редакції сцигол и перши компютер, а новинаре мали 2002. року обуку зоз основох роботи на рахункаре. У роках потим до Радия почали сциговац компютери. Векшина руских новинарох медзи першима звладала основну роботу на компютере, а познейше праве руски новинаре були и перши у Радию цо звладали и програми за звучну монтажу и могли самостойне оформиц прилоги и емисії, а кед рахункари у Радию “умрежени”, перши посилали прилоги директно на програму. Мож повесц же векша часц новинарох на уровню РНС вельо познейше звладала тоту технологию.

У медзичаше зоз СРЮ настала Державна заедніца Сербия и Чарна Гора. У РТВНС запровадзена електронска евиденция присуства занятих у будинках Радия и Телевизії, обовязка водзена роботних лістинох, принесена регулатива о рочних одпочивкох, одлука о дошлебодзеним облечиве на роботним месце, рационализовани вонкашні сотрудніки, а принесени и Правилнік о нукашней організації и систематизации и з нїм Налог за розпоредзоване занятих (8. януар 2003. року).

Руска програма у тим чаше, окрем вистох и Радио-новинох хто-ри робели: А. Балач, М. Дюранїн, Н. Дудаш, Т. Беук, В. Римар и М. Бучко, мала и стандартни тижньово емисії. Гу тим емисийом по розказу пробоване доложиц и други, але лем дзепоедни зажили: *Златна ешень живота, Гу викенду, Вирски емисії, Зоз наших местох, Нашо привредніки, Швет у нас и коло нас, Особи зоз гендикепом, Контакт*. Вельо емисії, розщипкана програма, вчасни термин першей раншей емисії, мало новинарох у Редакції (части хорованя) недостаток пенезу, редукция гонорарних сотруднікох... допринесли же би ше програму чежко реализовало, аж и онеможлівело сполніц жадани змисти. Прето ше гаша: *На габох музики и гумору, Швет у нас и коло нас, Нашо привредніки, Особи зоз гендикепом, Контакт, Недзельови полудзенок*.

У Хижи запровадзени такволани технічни и економско-організаційни пременки, цо друга назва за одпушзоване “звишкы” роботнікох. З тей нагоди зоз Рускей редакції роботу страцел новинар Михайло Роман. Прето теди одпушчени даедни роботніки ТВРНС и по яких критерийох, чежко повесц. У марцу 2005. року до РНС сцигую и критерії за редукцию занятих. По тих основох 22.07.2005. року зоз Рускей редакції одходза: Леона Чижек, Наталия Рамач, Амалия

Хромиш и Микола Дюранін, а 15.08.2005. року Дюра Дудаш одходзи до ТВ, за главного редактора Рускей редакції ТВНС. Правда же лем Хромишова пошла добродзечне до скорейчасовой пензії пре хороту. Други пошли под прициском. Така ситуація у Редакції кулминувала зоз задзекваньом главного и одвичательного редактора Янка Хоми на редакторске место. На його место поставени Велимир Паплацко. (Записнік зоз схадзки Редакції 18.04.2005. року)

Три тижні пред тим зніжени оцни роботносци штверим членом Редакції, о чим редактор Янко Хома не знал ніч. Систематизация заш лем поробена и ані єдно будуче руководство ю не пременєло.

Редакция у априлу 2005. року мала 21 занятого, а дваецц други Василь Дачешин, як новинар-сотруднік на українскей програми. З одлуку руководства од 31. октобра 2005. року у РНС ступела на моц нова шема емитованя програми. Редакция у тим чаше звездена на 17 роботнікох, кельо мала и каждая друга меншинска редакция РНС. У Рускей редакції секретарски роботи робела особа зоз словацкей Редакції, а роботи колегох цо напущели Руску редакцию подзелени на тих цо остали.



Одход колегох до пензії 14.02.2006. року

Проблеми не достали своєю розришенє, але програма достала нову шему. Зоз записніку на схадзки Редакції од 27. октобра 2005. року положене єдногласне заключене “...предложена шема барз розципкана и будзе не вигодно уплівовац на слуханосц програми... а Редакция будзе робиц зоз нову реорганизацию людзох...”.

Гу тому, новинаре часто доставали найстарши авта за одход на терен, проблеми зоз компютерами були части, дньова преса за новинарох редукована, гонорари звездени на минимум або их ані не було, у емитованю програми були части завадзаня, а дзепоедни емисії утаргнути.

Руска редакция од 2006. по 2009. рок

Промоция Явного сервису РТВ и новей политики Хижи почала зоз кампаню указованя нового визуального идентитету, зоз промотивним спотом и наявами у програмах и закончела ше зоз конференцию за пресу хтора отримана 21. марца 2007. року у Студию М РНС. Радио Нови Сад и його програми достали нови препознатлїви наяви на початку и концу емитованя програмах, унификовани джингли на каждым з языкох емитованя. Основне жридли финансваня РУВ то



Доган и кафе

радиотелевизийна предплата, а дополнююци – маркетинг, комерциялни активносци и наступ на шлєбодним тарговищу. (Схадзка Редакції 6.10.2006. року)

Од 5. октобра 2006. року престало ше емитовац програму на 97,2 мгт зоз Венцу и почало емитовац на 100 и 107,1 мгт, по новей шеми. Слухаче руску програму могли слушац каждодньово по новей шеми од 1. фебруара 2007. року.

Як “вельки прогрес“ мож зазначитц и датум 03.04.2006. року, кед ше по редакцийох (та и у Рускей) почало применьовац забрану куреня.

Вона часто потупйована, але була перши крочай гу твореню здравших условийох роботи. Зоз строгим Законом о забрани куреня у обектох 2010. тоти цо куря могли куриц лєм у дворе на швижим воздухе.

На схадзки 12. октобра 2006. року пришло до пременки на чолє Редакції. Место одвичательного редактора Велимира Паплацка, на його место выбрана Златица Няради, хтора урядово менована 28.10.2006. року.

На схадзки Редакції 2. новембра 2006. року присуствовал и председатель Национального совиту Руснацох Славко Орос, хтори поинформовани о стану у Редакції, а концом истого року у Руским Керестуре отримана трибина на хторей Дюра Варга, под-



Златица Няради

председатель Управного одбору РУВ-и беседовал о финансовом стану у Хижи.

“Нашо власци у Бриселу подписали два конвенції – о заштити язиках и правах дзешец националних меншинох же о них буду водзиц старосц. Шлїдом того, вимагаме же би ше створело лепши условия у тей обласци.”, гварел Ярослав Сабол, спред Национального совиту Руснацох. (Руске слово, 2. фебруар 2007, 3, Меншином ище една фреквенция, М. Симунович)

Без огляду на шему и проблеми, нашо слухаче мали нагоди преїг радио- габох 2007. року слухац медзи иншим: пренос саночного и Служби Божей и знімок концерту Михала Ивана зоз Коцура, представяне странкох пред виберанками и виберанки, схадзки Национального совиту Руснацох. Преношени Фестивал «Ружова заградка», Традицийни концерт зоз Дюрдьова, провадзени Мемориял Петра Ризничя Дядї зоз Руского Керестура, зоз схадзки Скупштини АПВ, змаганя з руского язика у Коцуре, з *Петровского дзвону, Завитни дзень, Шветови конгрес Руснацох, «Червене пупче» и Шветочни концерт, директни пренос Червеной ружи, фестивал Калина, Подобова колония Няради, знімок фестивалу Жатва, Шветови волонтерски камп, Културно-фоклорна манифестация и совитоване Миклошевци, Кирбай у Дюрдьове, Саям кнїжкох у Београдзе, Тактонс, Костельникова ешень, Фестивал монодрами, Новинарска школа, дзецинска програма Пахулька, премиера представи РНТ, директни пренос саночного и Крачуна по новим календаре...*

Творене заедніцкей Културно-уметніцкей програми КУП на уровню Радия достало на актуалносци. План бул же би ше зоз редакцийох националних меншинох направело заедніцку екипу хтора би робела програму зоз култури. На схадзки Редакції 30.11.2007. року спозорене на неясну концепцию тей задумки и на будучи статус Редакції зоз хторей ше видвоєе културу. Идея о заедніцкей културно-уметніцкей програми не витворена.

Рок 2008. закончени зоз интересантну идею розришеня вещеїрочного проблему чуйносци програмох РНС. Иштван Пастор, тедишнїй председатель Скупштини АП Войводини, предложел же би и национални совити националних заедніцох участвовали у купованю компютерох и давача як технїчней потримовки Радия. Давач хтори

кошта 30 тисячи єври би покрив цалу Войводину зоз сигналом. Кажди национални совет, як указал рахунок, мал би дац 8 тисячи єври. Идея не зажила, але запровадзена нова програмска шема од 2.06.2008. року. Ознова ше почало споминац систематизацию. У Рускей редакції констатоване же єдно роботне место новинара на хторе мала право Редакция не пополнете и (на єден рок) прияти два нови сотрудніци: Анамария Пап и Саня Колесар. (Схадзка Редакції 17.02.2009. року)

Нова концепция програми и форсированє информативней програми вируютне и резултат перебуваня екипи фаховцох зоз Велькей Британиї у нашеї Хижи. Од юния 2009. екипа зоз радиодифузней установи Британиї, ББС провадзи роботу у РТВ, окреме информативну програму и информованє о Войводини.

У оцени фаховцох констатоване же роки занєдзбованя Радия видно и по тим же векшина техніки стара, способ емитованя програми старомодни, а одволованє слухачох барз нїзке. Генералне заключене же и попри подлого финансийного стану, Радио може направиц прогрес и вихасновац совети, потримовку и едукацию странских агенцийох. Лепше руководство, конкретизована директива и координация тото могу виправиц. Вельке препречене може буц лем слаби сигнал давача хтори очкодовани у бомбардованю и покрива лем 60% Покраїни.

Сервис за меншини акцент кладзе на информацийі зоз култури, а меней на реални висти з околини. Редакторе инсистую на задатку очуваня и потримованя культурних подїйох зоз региону, а ББС трима же ше ма направиц баланс медзи тим цо сущносц, а то информованє о Войводини. Без огляду на факт же фаховци зоз ББС скоро цалком обрацени на информативну програму, на їх анализи и спатране програми РТВ новинаре не могли мац векши зауваги, бо шицко тото и сами уж знали, та и тото же потребне же би ше слухаче вше врацали по ише, жадаючи вше вецей. (Зоз писаного материялу – *Оцена стану у РТВ хтору окончили представителе ББС-а.*)

Нова шема емитованя програми запровадзена 5. октобра 2009. року у РТВНС. Слухаче рускей радио-програми слухаю програму двараз на дзень: у раншим термине од 6 по 8 годзин и у пополадньовим термине од поладня по 15 годзин.

Новосц були два нови емсії, як и вецей авторски музични емсії хтори рихтаю музични редакторе Агнета Тимко, Тат'яна Колесар

Гвоїч, Дюра Будински, а найвекша новосц то звекшане число информативно-политичних емисийох.

У Редакції 2009. року ест 17 стаємно и три дочасово заняти особи: Анамария Пап, Саня Колесар и Владислава Гарди. Информативна програма постала богатша, интересантнейша и динамичнейша, але на ней ангажована цала Редакция.

Руска редакция РНС 2009. року зменшана за ище два особи: Мария Бучко и Агнета Папгаргаї пошли до пензии. У новим розподзельованю роботох, редактор Михайло Биндас превжал ушорйоване Информативней програми, а „Културну панораму“ превжала Мария Тот. Два нови емисии „Европски интеграции“ и „Войводянски тидзень“ почали ушорйовац Анамария Пап и Саня Колесар, а Саня Полдруги (сотрудница) и Владислава Гарди рихтаю младежску емисию „Останьце нашмеяни.“ У тим чаше Редакция мала штирох сотрудникох: зоз Руского Керестура Михайло Зазуляк, зоз Коцура Силвестер Дороггази, зоз Шиду Венямин Бульчик и зоз Вербасу Мартица Тамаш.

З нагоди 60. рочници РНС, у новембре 2009. року, отримана тродньова преслава на хторей представени пригодни кнїжки: Мирослава Форгача „На габох юбилея“, зборник роботох о Словацкей редакції РНС, и Имреа Папа „Грає радио“ о Мадярскей редакції РНС. Зоз Рускей редакції Янко Хома порихтал ЦД зоз 300 минутами емисийох. З тей нагоди порихтана и документарна вистава, а на централней шветочности уручени рочни награди найзаслужнейшим роботником Хижи.

З одлуку Управного одбору РУВ од 10.11.2009. року порушани поступок за зменшане числа занятих у Хижи. РУВ у тим чаше мал 1 243 занятих не вигодней старосней и квалификацийней структури, зоз хторима ше руководство не могло вибориц, та ше одлучело за зменшоване числа занятих. Штредня старосц занятих була 47,72 роки. Високе образование мали 35,47%, а штредне 44,90 % занятих. Од вкупних приходох у 2009. року трошки на



*Владислава Гарди, Ясмина Чапко,
Саня Колесар и Анамария Пап*

плаці виношели вещей як 75%, а по європских стандардох не шмели би преходзиц 50%. Хижи була потрібна нова орема и техніка за предстояце уводзене дигиталней технології по 2012. рок. (*Дневник*, 20. марец 2010, Игор Михалевич, *РТВ ршшена ошлєбодзиц ше звишкү занятих, Може добродзечне, але и зоз силу закона*, бок 13)



Руска редакция 2010. року

Руска редакция Радио Нового Саду, потим и Редакция програми на руским язүку, през час мала вещей мена: после 2000. року Информативна програма на руским язүку, та Рубрика на руским язүку, же би после 2010. року ознова ношела назву Редакция програми на руским язүку.

На концу 2009. и початкү 2010. року Редакция мала 15 стасм-но занятих. За скорей-часови одход до пензії ше приявели: Биндас Михайло, Мелания Мудри и Нада Сабол, з чим Руска редакция на концу 2010. остала зоз 12 занятима особами, 10 новинарами и двома лекторами.

Руска редакция Ра-

Руска редакція од 2009. по 2019. рок

У децениї хтора означи 70 роки роботи Рускей редакції Радио Нового Саду дефиновали ше даскельо процеси у ей функционованню. Факт же Редакция до 2010. року вошла зоз трєцину занятих у одношеню на златни часи, кед було 37 особи на платним списку. Єдна зоз стаємних точкох у стратегії Медийного сервису Войводици була унапрямена на зменшованє числа занятих. Руска редакция у тей остатней децениї на концу 2018. року мала 17 занятих, од котрих лем 12 у стаємним роботним одношеню, а пейц члени Редакції мали розлични роботни статуси. Зменшованє числа занятих запровадзоване без огляду на тото же програмски змисти на руским язичу не зменшовани. У тим процесу редукції занятих Редакция ше почала операц на млади особи .

“На початку 2010. року Руска редакция мала реалну потребу прияз одредзене число сотруднікох же би могла спобніц програмски задачи. Жадали зме дац шансу младим, школованим особом, же би ше опробавали у новинарскей професії. У тим чаше политика Хижи була звекшиованє емисийох независней продукції. Таку можлівосц, хтору дефиновал Закон о явним информованю, медзи першим вихасновала Руска редакция Радио Нового Саду.“ (Златица Няради, одвичательна редакторка Редакції 2006-2017, од 2017. заменіца главного и одвичательного редактора РТВ Трецей програми Радия)

Таки способ ришованя потребох Редакції ше указало як добри, одволованє младих було добре. Редакция була отворена за шицких заинтересованих и тот модел сотрудзованя ище вше тирва, а дзеподни новинаре хтори креирую независну продукцию уж роками ангажовани. У тим процесу змени генерацийох достати и квантитет и квалитет. Млади сотрудніки унесли иновативни приступ у хаснованю технологий и нови програмски змисти.

„У тим периодзе Руска редакция достала емисії яки не мала у програмскей шеми. То емисия 'Швет з другого угла' хтору роби Иван Канюх, Емисия за особи з окременима потребами авторки психологині Славици Соні Виславски, потим 'Одняте од забуца' хтору робе-ла Александра Бучко а концом 2018. емисию превжал Йован Живкович. Владимир Надь Ачим рихтал емисию 'Приповедки зоз живота'.

У категорії незалежної продукції і едукативна емісія зоз спорту автора Златка Колесара.“ (Златица Няради)

Спрам словох Нярадийовой, Редакция програми на руским языку на початку такей пракси мала скоро 4% незалежної продукції у вкупней програми, же би концом 2018. року тот процент бул лем 1,2%. Причына тому недостаток фінансийних средствох.

Інтегрет и довирие слухачох медий може посцигнуц лем з почитованьом професийних стандардох и потребох своєї публіки. Редакция през ей седемдзешатрочну роботу мала професийни спокуси о хторих шведочи и тотя кніжка, але ше стандарт професийносци и медийней шлєбоды освойовало крочай по крочай.

„Руска редакция више мала вельку шлєбоду обявйовац шицко, часто и тото цо други не мали и ніхто нас прето не волат на одвичательносц.. Ми на перше место у структури вистох не мушиме положити державни верх. Кед тримаме же активносц нашого Национального совиту значнейша од других державних висткох, ми ю кладземе на перше место, або кед случованя на покраїнским уровню важнейши за нашу заєдніцу – ми то кладземе як найважнейшу інформацію.“ (Тат’яна Беук Лятак, редакторка Редакції програми на руским языку Трецей програми Радия РТВ од 2017. року)

Понеже Редакция ма редуковане число занятых, роби ше по принципе – шицки шицко. То добре же млади новинаре преходза шицки фази у креированю целосней програми, але не добре же нет обективни условия за формоване младих новинарох окреме унапрямених за одредзени обласци.

Час од 2010. по 2019. рок будзе вшелїяк запаметани не лем по велькей генераційней змени у Редакції, але и по темпу технічного оспособйованя Редакції и технічних иновацийох яки унешени до каждодьовой роботи.

„Остатні дзешец роки добри кед слово о техніки и опреманю Редакції. У тим периодзе нам помогнул и Национални совет, хтори купел компютерски гард-диск. Руска редакция солидно опремна и уж скоро каждый новинар ма свой компютер. Редакция новинаром и сотрудніком на розполаганю 24 години. Млади самостойни, швидко уча, гоч ище треба з німа робиц. Хасную интернет, дружтвени мрежи, а меней одходза на терен. То им зужує можлівосц доставаня по-

вратней інформації. Забрана обезпечованя роботи у явним секторе, хтора на моци у Сербії, вельки проблем. Млади новинаре роками у дочасовим статусу и тераз су заняти преїт Агенції. Не проблем ані мали плаци, кельо несигурносц“. (Златица Няради)

Сотрудніцтво новинарох Рускей редакції РНС зоз приходом младих достало нову димензию. Маю интензивну комуникацию и сотрудніцтво зоз младима новинарами *Руского слова*, але, нажаль, воно функциониуе на особней иницијативи.

Радио Нови Сад мал контракти о сотрудніцтве зоз локалнима самоуправами у Кули, Вербаше, Бачкей Тополі и Шидзе, односно там дзе жию Руснаци. У складзе зоз контрактами, черало ше информации и музичну продукцију зоз медиями у тих општинах. Нажаль, после 2015. року, кед окончена приватизация локалних електронских медийох, вецейрочне сотрудніцтво Рускей редакції РНС и тих локалних медийох цо емитовали програму по руски цалком престало.

„Медзиредакційне сотрудніцтво знука Радио Нового Саду на високим уровню. Добре є у смислу же вше кед маме потребу за информацију зоз другей меншинскей або векиинскей редакції, ми ю достанеме. Векиинска редакция вше пита од меншинских редакційох кед ше дацо значне случує у їх заєдніци. И добре провадза случованя..“ (Тат’яна Беук Латяк)



Тат’яна Беук Латяк

Нова технология принесла и нови можлівосци за медийни змисти. Руска редакция РНС од новембра 2006. року кладзе информации и на сайт www.rtv.rs. Сайт ше каждодьово полні зоз радио-вистками и вистками Рускей редакції РТВ. Дньово ше понука од 20 по 30 информации. Нащивеносц рошне, а найвецей ше провадзи вистки вязани за збуваня у рускей заєдніци. Сайт не ма окремну веб-редакцију, але вистки кладу сами новинаре.

Медзинародне сотрудніцтво ані у остатней децениї не мало векши интензитет. За сотрудніцтво єст интерес лем кед слово о *Ружовой заградки*. У 2018. року подписани протокол о студніцтве зоз русинским интернет-радийом ФМ зоз Польскей.

Поволанки за участюванє на рижни фестивали сцигую на адресу РНС. Млади новинаре Рускей редакції заинтересовани за радийски фестивали, та и конкурую зоз емисиями. Роками ше участвує на Фестивалє „Родимий краю“ у України. Року 2018. новинарка Александра Бучко участвовала на двох фестивалох зоз радио-документарну драму *Крочаї*. На фестивалє авторского филма подунайских жемох *Профест*, хтори ше отримує у Бачкей Тополї, емисия освоєла треце место, а на београдским интернационалним фестивалє репортажох и медийох *Интерфер* друге место.

Руснаци перши и єдини од меншинох хтори уж 29. раз у континуитету организую *Ружову заградку*, єдини музични фестивал хтори комплетно финансиє ЯМС РТВ Войводини.

« Роботу коло организовања Ружовой заградки з найвекшей часци уж превжали млади котри ше 'обрали' зоз тим Фестивалом и вон сигурно будзе тирвац и кед шицки старши поїду зоз Редакції. То вельке богатство за руску културу. То велька архива музичней продукції.» (Златица Няради)

Музични фонд ше у остатнім чаше полні лєм зоз композициями з *Ружовой заградки*, а Фестивал *Червена ружа* не ма нови забавни композиції. З оглядом на тото же Редакция не ма музичного продуцента, нет ані континуованей музичней продукції, або є барз скромна. Драмску програму ше емитує зоз документациї, але после длугошого часу достата можлівосц знімац нови радио-драми.

Континуитет роботи Рускей редакції РНС хтори тирва 70 роки подроумноє огромне искусство и високо вибудовани професийни критерії яки гарантую витворенє основней мисії такого медию: не лєм окончованє функції информованя, але и функції чуваня рускей бешеди, култури, кадровей политики у найширшим смислу, а шицко ведно то єден з фундаментох на хторим ше будує духовни идентитет рускей заєднїци.

“Думама же барз важне же єден медий континуовано роби 70 роки. То значи же континуовано провадзиме нашу заєднїцу у шицких сегментох. Можеме поровнац кеди нам було найлєпше, кеди найчеше. Шицки устухи, та и неустухи, зазначени у нашей архиви. Зачувани шицки култни емисії. Мама зазначене хто нас представлял у єдним, хто у другим периодзе. През нашу Редакцию прешли вецей як 80

новинаре и вецей як 100 сотрудніки, та мож повесц же то бул прави и квалитетни розсаднік руского новинарства. Зоз Редакції ше углавним одходзело до других руских медийох, ридко було наспак. Темпо радийского новинрства велі не могли витримац: не мали притоку, кондицію. Спрам урядових информацийох, число од 17 занятих ше не будзе зменшовац. Младих новинарох будзе у Редакції и змена генераційох не будзе стресна. Континуитет у роботі Редакції ше сигурно отрима, можлїве же ше програмска шема будзе меняц у смислу же ше достане вецей термини, та аж и 24-годинове емитованє програми. То бешедуєм з аспекту дигитализації хтора нам тото оможлїви. Думам же ше програма будзе меняц у напране зменшаня числа емисийох специялизованих, а вецей будзе мозаїчного характер, та слушачом будзе интересантнейша. “ (Тат’яна Беук Латяк)



Руска редакция 2019. року

Резиме

Програма на габох Радио Нового Саду, по одлуки Народней скупштини Автономней Покраїни Войводини, емитована першираз 29. новембра 1949. року. Од того дня, тота станїца, як підприємство од покраїнскей значносци, емитовала програму на сербскогорватским, мадярским, словацким, румунским и руским язикам. Циль Станїци бул правилно и на час информовац о успихох посцигнутих у социялистичней вибудови жеми, з акцентом на валал и културни живот у Войводини. Руска програма на своїх початках була штирогодзинова на двотижньовим уровню, а робели ю пецero новинаре.

Пре недосц познати причини, руска бешедна програма на Радио Новим Садзе поступне редукована, а потим и утаргнута штредком 1955. року. До структури Першей програми Радио Нового Саду Програма на руским язикам ознова уключена 2. октобра 1966. року и од теди ше вона без прерви емитує по нешка.

Седемдзешатих роках 20. вику програма преширена часово, а Редакция числено. Радио модернизовани, а програма унапредзена. Руска редакция теди мала найвецей занятих – 37, а програма мала шицки сегменти заокруженей целосци: информативни, културни, драмски, гумористични, забавни, музични.

У рамику Рускей редакції формована 1992. Року програма на українським языку хтора 2018. Постала самостойна українська редакция.

Зоз ришеньом о формованю державного підприємства, початком 90 тих рокох 20. вику РТВНС постала сстойна часц Радио телевизії Сербії.

Зоз войнох, репресії, економских санкцийох, бомбардованя РТНС вишла технічно зруїнована. Штредком 2006. року зоз новим Законом о радиодифузії, РТВНС вишла зоз системи Радио телевизії Сербії и трансформовала ше до Радио-Телевизії Войводини. Демократични пременки 2000. року Руска редакция дочекала зоз меней занятима и слабо чуйну програму.

Руска редакция Радио Нового Саду у седемдешатрочним егзистованю виросла до едней окремей институції хтора ма задаток не лем информовац по руски, але чувац и зазберовац руски бешедни и музични скарб и твориц нови. Дзекуючи Радио, руску бешеду ше могло чуц вшадзи покля допераю габи РНС. Руски интелектуалци зоз Радия, 87 новинаре, 9 музични редакторе, 3 драматурги и 13 технічни особи, зоз вецей дзешатки вонкашніма сотудніками, у 70-рочним периодзе участвовали у креированю руского културного живота и розвою цалей заедніци. У тей кніжки история институції хтора незаобиходна часац руского национального идентитету.

Резиме

Програм на таласима Радио Новог Сада, одлуком Народне скупштине Аутономне Покаријине Војводине, емитован је први пут 29. новембра 1949. године. Од тог дана, та станица, као установа од покрајинског значаја, емитовала је програм на српскохрватском, мађарском, словачком, румунском и русинском језику. Програм на русинском језику је на својим почецима био четворосатни на двонедељном нивоу, а програм је припремало пет новинара.

Из недовољно познатих разлога, говорни програм на русинском језику РНС је постепено редукован, а потом укинут средином 1955. године. Редакција је расформирана, а дванаест следећих година Русини су провели у борби за враћање својих говорних емисија на таласе РНС.

У структуру Првог програма РНС на језицима народности, Програм на русинском језику је поново укључен 2. октобра 1966. године и од тада се емитује без прекида.

Русинска редакција је тада имала највећи број запослених, њих 37, а програм је имао све сегменте заокружене целине, информативни, културни драмски, гумористички, музички...

У оквиру русинске редакције 1992. године формиран је програм на украјинском, који је 2018. године постао самостална Редакција на украјинском језику.

Решењем о формирању државног предузећа, почетком деведесетих година 20. века, РТВНС је ушла у састав Радио-Телевизије Србије.

Из ратова, репресије, економских санкција и бомбардовања РТВНС је изашла технички разорена. Демократске промене 2000. Русинска редакција је дочекала са мањим бројем новинара и слабом чујношћу програма.

Средином 2006. године, новим Законом о радиодифузији, РТВНС је изашла из система Радио-Телевизије Србије и трансформисала се у Радио-Телевизију Војводине.

Русинска редакција РНС је током седам деценија рада израсла у својеврсну институцију која има задатак не само да информише, већ и да негује русински говор, ствара музичку продукцију и сведочи о историјском трајању заједнице. Из Редакције је потекло 87 новинара, 9 музичких уредника, 3 драматурга и 13 техничких лица, више од стотину спољних сарадника. Та интелектуална елита је давала, и данас даје, снажан подстицај у креирању русинског културног живота и развоју заједнице у целини. У овој публикацији је историја Русинске редакције РНС и њеног настојању да кроз етар сведочи о трајању русинског бића у Војводини.

Резиме

Програма на хвилях Радіо Новий Сад, за рішенням Парламенту Автономного Краю Воеводина, вперше транслювалася 29 листопада 1949 року. Програма русинською мовою була чотиригодинною на два тижні і передачі підготовлювало п'ятеро журналістів.

З недостатньо відомих причин русинськомовні передачі РНС поступово скорочуються та часом були і скасовані половиною 1955 року. У структурі Першої програми РНС мовами національностей 2 жовтня 1966 р. повторно були введені мовленнєві передачі на русинською мовою, які транслюються безперервно по-сьогодні.

Сімдесятих років минулого сторіччя програма була розширена, а радіо модернізовано. На той час у Русинській редакції було найбільше працівників, аж 37. Цей період в РТБ НС згадується як «золоті роки». У цей час була сформована окрема русинська телевізійна редакція. Україномовна радіо передача, у рамках редакції програм русинською мовою, почала транслюватися з 6- го вересня 1992-го року. В такому статусі україномовні передачі готували та транслювали до 2018- го року коли у рамках третьої мережі Радіо НС сформовано окрему Редакцію програм українською мовою.

Воєнні часи, розпад спільної держави СФРЮ і утворення нових держав мали важкі наслідки для РНС і Русинської редакції.

Половиною 2006 року, з прийняттям нового Закону про мовлення, РТБ НС вийшло з системи Радіо-Телебачення Сербії і переоформлено у Радіо-Телебачення Воєводини, повернувшись до своєї первинної місії інформування громадськості Воєводини.

За 70 років існування Русинська редакція РНС перетворилась на своєрідну інституцію, котра має завдання не тільки інформувати русинською мовою, але й зазбирувати і зберігати русинський мовний та музичний документальний матеріал і створювати новий. Працівники Редакції належать до інтелектуальної еліти русинської спільноти і протягом сім десятиліть тут працювало 86 журналістів, 9 музичних редакторів, 3 драматурги і 12 технічних працівників, понад сто зовнішніх співробітників, які, разом з іншими членами спільноти, були творцями Русинського культурного життя і культурної творчості усього суспільства. Це видання є складовою історії діяльності цієї інституції та боротьби за хвили, на котрих буде інформуватись русинською мовою.

М. Тот

Summary

Programme on the radio waves of Novi Sad according to the decision of the National Assembly of the Autonomous Province of Vojvodina, was broadcasted for the first time on 29th November 1949. Since that day this radio station as a company of provincial significance has been broadcasting its programmes in Serbocroatian, Hungarian, Slovakian, Romanian and Ruthenian languages. The goal of the radio station was to inform correctly and on time about successes gained in socialistic development of the country with the emphasis on village, and cultural life in Vojvodina.

Due to insufficiently known reasons, Ruthenian programme on Radio Novi Sad was gradually reduced and then the speech programme was canceled in 1955. It was restored on October 2nd 1966 and since then it has been broadcasted continuously till today. In the seventies of the twentieth century the programme was expanded in time and editorial board increased in number. Radio was modernized and the programme upgraded. The programme in the Ukrainian language started broadcasting on September 6th in 1992 within the Ruthenian Editorial Board. It maintained its status until 2018 when within the Third Net of the Radio Novi Sad was formed a unique (independent) Editorial Board of the Programme in the Ukrainian language.

Ruthenian editorial board had the largest number of employees at that time and the programme had all segments of complete unities - information, culture, drama, humour, entertainment and music.

Radio television Novi Sad came out of wars, military repressions, economic sanctions, bombardment, demolished. Democratic changes of 2000 Ruthenian editorial board met with less number of employees and a low audio quality of the programme.

Ruthenian editorial board of Novi Sad has been existing and working during a few decades, as it grew up into a special institution which has the task not only to inform in Ruthenian language, but also to save and collect Ruthenian spoken and musical treasures and to create new ones.

Thanks to the radio, Ruthenian speech could have been heard as far as the Radio Novi Sad waves reached. Ruthenian intellectuals employed there, 86 journalists, 9 music editors, 3 dramatists and 12 technicians, with more than a dozen collaborators during 70 years long period have taken part in creating Ruthenian cultural life and in developing the society as a whole. In this book history is the institution which is unavoidable part of Ruthenian national identity.

M. Tot

Члени Рускей редакції од 1949. по 2019.

1949.

1. Дюра Сопка, перши редактор и сотрудник (19.11.1949. до 30.06.1953)
2. Евгений Джуња, заменік редактора (12.12.1949. до 31.08.1959)
3. Леона Венчельовски Царин, спикерка (24.11.1949)
4. Еуген Рагаї, одвичательни редактор (28.02.1950. до 5.05.1950)
5. Мария Цап, дактилографка (10.01.1950)

1950.

6. Мария Горняк Пушкаш, новинарка (4.09. 1950. до 29.06.1990)
7. Дюра Латяк, новинар (1.02.1951)
8. Микола Скубан, новинар културней хроніки (1.08.1950. до 24.08.1952)
9. Иван Бесермині, новинар сотрудник (1.12.1952. до 1955)
10. Йован Рац, новинар за валал (20.07.1950. до 23.08.1951)
11. Феброния Балинд, новинарка сотрудник (4.09.1952. до 17.07.1955)
12. Мирон Ковач, новинар сотрудник (1.10.1952. до 1954)
13. Силвестер Костелник, новинар редактор (21.08.1952. до 1955)
14. Ирина Вадаски, дактилографка и секретарка (1950. до 1967)

1.09.1955 – 2.10.1966. (утаргнута бешедна програма по руски)

1966.

15. Симеон Сакач, главни редактор (20.09.1966. до 6.02.1973)
16. Михал Ковач, редактор
«Културней панорами» (1.09.1966. до 31.08.1974)
17. Стеван Чакан, редактор Емисії за валал (1.10.1966. до 31.10.1972)
18. Мирон Жирош, редактор Емисії за валал (1.09.1966. до 31.07.1991)
19. Гелена Жирош, спикерка и прекладателька (16.01.1967 до 15.04.1967)
20. Иван Ковач, спикер и музични редактор (1.03.1959. до 31.10.1961.
и од 15.09.1969. до
31.03.1975)

1975.

- Заедніцка редакция Радия и ТВ НС (од 26. новембра 1975)
21. Владимир Гаднянски, новинар (16.05.1967. до 9.07.1976)
 22. Мария Вадаски Моснак, спикерка (15.05.1967. до 28.02.2001)
 23. Микола Корпаш, спикер (10.04.1968. до 09.04.1970.
и од 19.08.1974. до 19.
11.2000)

24. Штефан Гудак, новинар редактор (1.01.1969. до 13.02.1991)
25. Юлиан Рамач, лектор (1.09.1969. до 30.11.1972)
26. Єлена Качмарчик, новинарка (15.10.1976. до 2010)
27. Гавриїл Колесар, сотруднік (1.01.1970. до 13.07.1975.
и од 15.06.1976. по
15.08.1976)
28. Владимир Гаргаї, спикер новинар (5.05.1970. до 28.12.1970.
и од 29.05.1972. до ТВ
16.04.2003)
29. Янко Бучко, спикер новинар (15.02.1971. до 31.05.1972.
(до ТВ 20.08.1990)
30. Мелания Мудри Колбас,
спикерка и новинарка (1.03.1971. до 30.04.1993)
31. Гелена Медеши, лекторка (1972. до 1974.)
32. Владислав Югас, главни и одвичательни
редактор заедніцкей Рускей редакції РТВНС (01.09.1973. до 01.01.1993)
33. Дюра Пап, новинар-спикер (5.10.1973. до 31.01.1974)
34. Михайло Рамач, ТВ новинар (19.03.1968. до ТВ
30.04.2004)
35. Мария Пушкаш Сегеди (10.12.1976. до 1990)
36. Микола Дюранїн, новинар (1.02.1974. до 22.07.2005)
37. Михайло Биндас, новинар и
заменїк редактора (16.09.1974. до 2010)
38. Ирина Ковач Натюк, лекторка (13.11.1974. до 31.03.1975)
39. Ярослав Сабол, сотруднік (20.02.1975. до 11.10.1976.
и од 26.09. 1977. до
31.12.1979)
40. Мария Ковач, новинарка (1975. до 1977)
41. Агнета Бучко Папгаргаї, новинарка (15.03.1975 до 2009)
42. Наталия Рамач, лекторка (10.04.1975. до 22.07.2005)
43. Нада Виславски Сабол, сотрудніца,
новинарка (15.08.1975. до 18.03.1976.
и од 5.11.1976. по 2010)
44. Михайло Роман, новинар (17.11.1975. до 29.02.1976.
и од 1.07.1977. до 27.01.
1979. и од 14.01.1980. до
09.07.2003)
45. Мирон Роман, одвичательни редактор (16.12.1975. до 31.07.1991)

46. Владимир Кирда, новинар (15.02.1976. и од 29.07.1977. до 17.07.2003)
47. Мария Джуња Бучко, новинарка (1.03.1976. до 2010)
48. Амалия Хромиш, новинарка (5.04.1976. до 29.02.1980. и од 1.10.1981. до 2005)
49. Янко Пап, сотруднік (15.10.1976. до 15.08.1977)
50. Еуген Кулеба, новинар (21.01.1977. до 09.07.2003)
51. Владимир Рац, новинар (1.02.1977. до 2.09.1977. и од 6.02.1979. до 4.07.1981. и од 1.06.1982. до 2.02.1997)
52. Велимир Паплацко, новинар, одв. редактор Редакції и одв. редактор Редакції националних меншинох (16.04.1979. до 13.07.1980. и од 15.06.1981. до 17.12.2018)
53. Ирина Балїнт Колошняї, лекторка (15.08.1979. до 16.07.2015)
54. Янко Хома, новинар и одвичательни редактор (1.10.1979. до 19.03.1980. и од 1.08.1980)
55. Мирослав Кевежди, новинар (1.10.1979. до 14.01.1980. и од 1.10.1980. по 11.06.1998)
56. Олга Ковач Карлаварис, новинарка (1.12.1979. по 1975)
57. Ана Шанта Балач, новинарка (15.08.1980. до 11.07.1981. и од 21.11.1981)
58. Павлина Горняк Кухар (1.10.1980. по 6.07.1981)
59. Тат'яна Беук Латяк, новинарка (20.10.1981)
60. Владимир Паланчанин, новинар и одвичательни редактор (21.11.1981. по 31.03.2005)
61. Мария Гудак Тот, новинарка (10.02.1982. по 12.04.1982. и 1.05.1982. по 13.04.1984 и од 9.12.1985)
62. Миломир Шайтош, сотруднік (15.04.1982. до 1.08.1983. и 9.08.1983. по 31.10.1983)
63. Владислав Дудаш, сотруднік (4.01.1983. по 30.11.1983)
64. Владимир Римар, новинар (1.02.1983. на ТВ, од 16.05.1983. по 2.06.1984. на ТВ и од 1.04.1987. на Радио)
65. Славица Шовш, сотрудніца-приправніца (21.06.1983. по 14.04.1985)

66. Мартица Папуга, лекторка (4.05.1985. по 6.01.1986)
67. Вира Биндас Дян, новинарка (20.08.1985)
68. Владимир Джуджар, сотрудник (5.05.1986. по 13.08.1987)
69. Наталия Шанта Дудаш, новинарка (5.11.1986)
70. Дюра Дудаш, новинар,
одвичательни редактор у ТВ (5.11.1986)
71. Олена Планчак Сакач, лекторка (1.03.1987. по 5.05.1987)
72. София Чакан Николаевич, лекторка (1.07.1987)
73. Владимир Гарянки, сотрудник (7.01.1988. по 8.03.1988)
74. Златица Няради, новинарка и
одв. редакторка Рускей редакції и
редакцийох национальных меншинох (7.03.1988)
75. Микола Цап, сотрудник (18.07.1988. по 20.09.1988)
76. Славко Рускаї, новинар (18. 7.1988. по 28.04.1999)
77. Иван Холошняй, сотрудник (3.10.1988. по 31.05.1989)
78. Мелания Михняк, сотрудник
(15.12.1988. по 3.08.1989.
и од 25.09.1989. по
16.05.1991)
79. Люпка Варга Цвейч, сотрудник
(1.03.1991. по 9.06.1992. и
16.07.1992. по 10.08.1993)
80. Мирослава Чордаш Даждиу, спикерка (1.01.2005)
81. Анамария Пап Ранкович, новинарка
(1.09.2007. по 31.08.2008.
и од 15.04.2009)
82. Саня Колесар Маркович (15.04.2009)
83. Владислава Гарди Костич (15.06.2009)
84. Петро Няради (1.01.2011)
85. Саня Полдруги Дивлякович (1.12.2013)
86. Ася Папуга (по догварки)
87. Оля Хома (по догварки)
88. Александра Живкович Бучко (по догварки)
89. Борис Фейди (по догварки)
- Секретарки и дактилографки:
- Елена Панкович Колесар, дактилографка (1.03.1971. по 16.09.1995)
- Мелания Мудри Гарди, дактилографка
и секретарка (1.01.1976. по 2010)
- Мелания Винаї, дактилографка (1.11.1976. по 26.10.1977.
и од 1980. по 22.07.2005)

| | |
|--|--|
| Леона Бучко Чижек, секретарка | (1.10.1977. по 22.07.2005) |
| Єлена Мудри, дактилографка | (16.02.1981. по 10.07.1981) |
| Мария Джуджар, секретарка | (1.10.1982. по 13.09.1983) |
| Гелена Макаї Бабич, дактилографка | (29.04.1985. по 23.11.1985. и од 1.08.1986. по 14.01.1997) |
| Гелена Надь, дактилографка | (16.05.1986. по 17.07.1986) |
| Весна Папуга Берез, дактилографка и сотрудніца | (1.07.1987. по 18.12.1987. и 1.03.1988. по 15.01.1994) |
| Гелена Салаг, дактилографка | (14.12.1987. по 29.02.1988) |
| Вера Джуджар, дактилографка | (15.04.1988. по 29.05.1989) |
| Мария Джуджар, дактилографка | (15.06.1990. по 21.07.1990. и од 1.10.1990. по 31.12.1991) |
| Українська програма: | |
| Василь Дацешин, новинар и редактор | (23.06.1998) |
| Мария Багриї Виславски, новинарка и спикерка | (стаємна гонорарна сотрудніца) |
| Светлана Строчка, новинарка и спикерка | (стаємна гонорарна сотрудніца) |
| Музична редакция: | |
| Иван Ковач, совитнік за класичну музику | (1.03.1959. по 31.10.1961. и 15.09.1966. по 31.03.1975) |
| Ириней Тимко | (1969) |
| Мария Гирйовати Бабич, совитніца за руську музику | (1.02.1974. по 13.06.1991) |
| Олена Пушкаш | (1.10.1986) |
| Тат'яна Колесар Гвоїч, редакторка народней музики и продуцентка | (09.02.1982) |
| Агнета Тимко, редакторка народней музики и продуцентка | (15.03.1987) |
| Дюра Дудаш | (17.06.1975. по 22.07.2005) |
| Дюра Будински | (4.01.1988) |
| Музична продукция: | |
| Владимир Колбас | (6.03.1976. по 30.04.1993) |

Драматурги:

Мирон Канюх, сотруди́к

(1.06.1987. по 31.07.1988. и
драматург по 1992)

Наталия Дудаш, сотруди́ца-драматургиня

(1.12.1983. по 3.03.1984.
и од 1.09.1984. по 13.10.
1992)

Мирослав Сопка

(гонорарни сотруди́к)

Главни и одвичательни редакторе:

1. Дюра Сопка 1949 – 1955
2. Симеон Сакач 1966 – 1973
3. Мирон Жирош (дочасови) 1973.
4. Владислав Югас 1973 – 1979
5. Мирон Роман 1979 – 1991
6. Владимир Паланчанин 1991 – 2000
7. Велимир Паплацко 2000.
8. Янко Хома 2000 – 2005.
9. Велимир Паплацко 2005.
10. Златица Няради 2006-2017
11. Тат'яна Беук Латяк 2017.

Хасновани жридла:

- Руске слово, 28.11.1949, 48, 2
Руске слово, 9.12.1949, 49, 3
Руске слово, 26.10.1973.
Руске слово, 25.05.1975, 6, В. Надьмитьо
Руске слово, 10.07.1981,11, В. Надьмитьо, Ювильеине 'Червене пупче'
Руске слово, 23–30.11.1990, 9, Дю. Винаї: Стретнуца з наградзенима
Руске слово, 14.12.199, 7, Г. Колесар, Явна емисия
Руске слово, 27.12.1991, 10, Г. Колесар, Отримани концерт
Руске слово, 4.12.1992, 5, (В. Надьмитьо, Пририхтованє...)
Руске слово, 26. 12. 1994, 9, В. Надьмитьо, Швето шпиванки
Руске слово, 9.12.1994, 5, Лю. Рамач, Роки преходза
Руске слово, 24.02. 1995, 11, Я. Бучко, Ювильей
Руске слово, 28.01.1995, 7, О. Папуга, Пията музична манифестация
Руске слово, 9.02.19968, М. Римар, Шеста «Ружова заградка»
Руске слово, 2.08.1996, 8, М. Зазуляк, РНТ “Дядя“
Руске слово, 28.02.1997, 12, Дю. Винаї, Седма «Ружова заградка»
Руске слово, 27.02.1998, 12, О. Папуга, Запахли тринац шпиванки
Руске слово, 18.02.1998, 13, Дюра Винаї, Дзевята «Ружова заградка»
Руске слово,18.12.1998, 25, ОПС, Зблїзка: Мирко Гаднянски
Руске слово, 12.05.2000.14–15, М. Горняк-Кухар, Розквитли пупча
Руске слово, 24.01.2003, 9, С. Сендерак, 13 «Ружово заградки»
Руске слово, 6.02.2004, 9
Руске слово, 10.03.2006, 9, О.П.Сакач, Побиднїцка композиция
Руске слово, 9.03.2007, 9, 17. З Няради, Фестивал
Руске слово, 7.03.2008, 1, Є.П и О.П, «Ружова заградка» полнолїтна
Руске слово, 23.01.2009, 10, О. П. С, Збиванє двох фестивалох
Руске слово, 5.04.1996, 9, М. Горняк, Новосадска сцена РНТ
Руске слово, 24. новембер 2000, 28
Руске слово, 13. октобер 2000, 1–6 Одлучел народ Сербиї
Руске слово, 1. марец 2002.
Руске слово, 8. марец 2002. 12,
Руске слово, 2. фебруар 2007,3, М. Симунович, Меншином фреквенция...
Руске слово, 23.10.2009, 10, Дю. Латяк
Руске слово, 23.12.2009, 10 , Дю. Латяк
Руске слово, 23. окт. 2009,10, Дю. Латяк
МАК юний–юлий (1978)
Мак 2. фебр.1983, бок 13, Музика за каждого, Мелодром

МАК, децембер 1989, бок 12–13, С. Тамаш и А. Паланчанин, Маков госц
Михал Роман
Шветлосц (1988, 5, бок 585–595 Н. Дудаш, Радио-драма – цо то?
Шветлосц 2004, 4, бок 458, Дюра Латяк Дюра, Блізко 4 децениї у РНС
Шветлосц 3 (1968), бок 235–236.
Шветлосц 3, 2009, бок 437.
Даждиу, Андрей Ружова заградка (1990–2007), (2008), М. Биндас, 6, Н. Сад
Јогурт- револуција 1988, Војводина од Устава до Статута, Н. Сад,
Војвођански кулб и Агенција Мир, 23, 145, 146)
Варади, Тибор (1996). Осврт на колективна већинска и мањинска права,
положај мањина у Савезној Републици Југославији, САНУ, Београд
Документ Одлука о снованю РНС числ. 7402, 31.03.1947.
Поповић, Ђорђевић, Радио у Војводини 43, 45
Горњак Пушкаш Марія, Трицец роки Радио Нового Саду
Новинар, новинарство (1966), фебруар и септембер 2 – 3, 172, бок 49
Југословенски институт за новинарство.
Жирос, Мирон, Исноване без достаточней дружтвено-политичней потри-
мовки 1954 – 1965
Жирос, Мирон, Бачвански Руснаци дома и у швецце 1745–1991, 2. том,
бок 260–261. и 475–486 .
Жирос, Мирон, Радио и нашо радио-новинарство
Народни календар (1980), (108–109)
Народни календар (1990), Р. Миз, Медзинародне сотрудніцтво...
Руски календар 2002, М. Биндас, Руснаци Югославиї и радио, бок 71–73.
Руски християнски календар, 2009, бок 331, М. Римар, Марія Бабич
Руски християнски календар 2009, бок 198, Дю. Латяк, Место Михайла
Ковача у рускей литератури, гу означованю 100- рочніци
Руски календар 2002, бок 80– 81, М. Биндас
Християнски руски календар 2004, бок 76, В. Паплацко, У Ужгородзе
Руски християнски календар 2010, бок 35, О.П.Сакач
Руски християнски календар 2010, бок 32, Шлідза виберанки, С. Орос
Руски християнски календар 2010, бок 63, Р. Миз, Українски емисії на РНС
Документи з архиви Штефана Гудака, тексти Час пред тим
Павлов, Милета, Проблем културног развоја југославенских Русина
Українаца, Нови Сад. 1. XII 1967, бок 6–8, материял у архиви Ш. Гудака
Любка Фечо, Дипломска робота – (назва
РТВ Директ инфо, май – јуниї 1, (2007, До драме преко трња
Ближи вама, 1. май 2008.
Латяк, Дюра (1995). 25 роки АРТ РНТ “Дядя“, Н. Сад,

Ковач, Михал, Дияспора, НВУ «Руске слово», Н. Сад
Тамаш, Юлиан (1997) История русской литературы, бок 535–540, Завод за учебніки и наставни средства
Истраживање слушаности 1995, Центар за истраживање јавног мњења, програма и аудиторіјума РТВНС
Анкетно истраживање слушаности радија у Војводини, аудиторіјум Русина у Војводини (РУВ РТВ Центар за истраживање јавног мњења, програма и аудиторіјума, Извештаји и студије бр. 10, новембра 2009, сепарат 2)
Истраживане слушаности радио-станица у Србији, Ипсос Стратејик маркетинг, децембра 2009.
Данас, 6. октобар 2009, 8
Линк, новембар 2004, 26.
Линк, октобар 2006, 46.
Линк, новембар 2006, 47.
Линк, фебруар 2009, 74.
Новости, 16.10.2000, 21, З. Т. М, Сеоба Украјинаца
РТВ Директ инфо 1.05 – 06.2007.
РУВ Ближи вама, 05.2008. бр.1
Дневник, 20. марец 2010. 13, Игор Михаљевић, РТВ решена да се ослободи вишка запослених.
Грађански лист, 25 / 26. 07. 2009. 4 – 5, Теодора Ж. Јанковић, За столом Документ, сообщене за јавноц зоз схадзки националних совитох националних заедніцох 9.12.2005.
Документ, Призначки з нотесу Ш. Гудака, 1971. рок
Документ, Писани материял – прецена стану у РТВ представителюх ББС.
Документ, Радио Нови Сад, стан и перспективи, октобер 2009. Р. Балач
Документ, Матични кніжки РНС (од 1. до 5.)
Кніжки записнікох зоз схадзкох Редакції, роки: 2000, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2009.
Редакційни документи: о штрајку (Факс чсл: 3212661, 26. децембер, 2002; Записнік о трошкох путованя Рускей редакції 2002. року
Здогадованя новинарох
Документи зоз Редакції
Документ, Информацији емитовани у радийских емисийох рускей програми Емисия Новости у 15, 15.03.2010, прилог Смилі Дабетич
Информативна емисия РР НС 10.02.2000.
– Фотографіи у кніжки: з особней документацији новинарох и членох їх фамелиюх и документация зоз НВУ Руске слово

О професії и мисії

Кніжка *Гласи и часи* перша хронология тирваня єдного електронского медия на рускей бешеди. Руска редакция иснує 70 роки у рамикох радийскей мрежи Радио Нового Саду. Тексти о руским радийским медию нет вельо и углавним су писани з нагоди рочніцох и даєдних преламних хвилькох. Вони як жридо хасновани у тей кніжки и представляю драгоцену базу податкох, тєраз зложеноу медзи тоти рамки. Без претензії же би тото виданє було история у смислу наукового приступу, авторе и проєктна екипа хтори пририхтали тоту кніжку опредзелели ше за дефиницию же би вона представляла хронологию о Рускей редакції Радио Нового Саду. Причина за тото вецейніста. Як перше, тексти писали сами новинаре: Мирон Жирош, Дюра Латяк, Штефан Гудак, Мария Тот, Василь Дацешин и музична редакторка Агнета Тимко Мудри, авторе хтори зоз своїм професийним ангажованьом вязани за Руску редакцию, та цалком розумліва комплексносц їх приступу гу теми. Историйна дистанца гу ключним подійом у семдзешатрочней роботи Редакції не велька. Тото од авторох вимагало осторожносц у оцени прешлих часох и максималне почитованє документох. З другого боку, єдна часц информациейох ше, пре недостаток валидних жридох и оценох, опера на особни здогадованя о подійох и етапох у розвою Редакци, окреме тих цо мали або пресудни политични характер, як цо то „роки цихосци“, або питаня о националней припадносци, войны на території Югославії и транзицийних процесох.

Опредзелене же би характер виданя бул дефиновани як хронология, не значи же кніжки хиби документарносц. Напроцив, авторе прешвечлївосц своїх текстох у каждой нагоди, дзе то було можлїве, подкрипели зоз жридлову документацию: зоз записнікох зоз сходзкох Редакції, матичних евиденцийох РНС, одлукох найвисших державних або политичних органах хтори вязани за Руску редакцию РНС. Тексти у кніжки линеарно провадза часову нїтку роботи Редакції, а змист подзелени на часци у хторих ше бешедує о основней организацийней и програмней структури Редакції и ей основних технїчних стандардох. Зоз текстох вецей авторох и вецей жридлох, новинарка Мария Тот зложела кніжку хтора нас водзи през седем децениї розвою и спокосох Редакції.

Окремну вредносц кніжки представляю податки о програмних шемох, историяту дзепоедних култних емисийох, драмскей и музичней продукції хтору Редакция направела за 70 роки роботи. Понад шицкого, ту лїстина шицких занятих у Редакції од 1949. по 2019. рок, як и мена дзепоедних сотруднїкох. Податки недвосмислово потврдзую констатацию же Руска редакция РНС була розсаднїк не лем значней часци руского новинарства, але и место дзе ше профилювали припаднїки рускей интелектуалней елити.

Слена Перкович
Петроварадин, 17. фебруара 2019. року

Змист

МАРИЯ ТОТ

| | |
|--------------|---|
| Предслово | 4 |
| Уводни текст | 5 |

ГРУПА АВТОРОХ

| | |
|---|----|
| Чудо техніки-Радио | 6 |
| Початки Рускей редакції Радио Нового Саду | 11 |
| Роки цихосци | 19 |
| 70-и роки у Радио Новим Садзе | 26 |

МАРИЯ ТОТ

| | |
|---------------------------------|----|
| Програмна шема и слуханосц | 38 |
| Стаємносц и пременки у програми | 41 |
| Емисия за младих | 49 |
| Гумор на радио-габох | 56 |
| Культура | 60 |
| Емисия за дзеци | 63 |
| Емисия за валал | 66 |
| Други дзечне слухани емисії | 67 |

РОМАН МИЗ и ВАСИЛЬ ДАЦЕШИН

| | |
|------------------------------|----|
| Програма на украинским языку | 69 |
|------------------------------|----|

МАРИЯ ТОТ

| | |
|------------------------|----|
| Радио-драмска програма | 72 |
| Сотрудніцтво з другима | 77 |
| Редакцийни живот | 87 |
| Йогурт-революция | 90 |

| | |
|---|-----|
| Войново часи | 93 |
| АГНЕТА ТИМКО | |
| Музика у Радиоу | 98 |
| МАРИЯ ТОТ | |
| Ружова заградка | 104 |
| Дарунки Редакції | 107 |
| Слуханосц радио-програми и вигледоване слуханосци | 108 |
| Бомбардоване Югославиї | 110 |
| Руска редакция од 2000. по 2005. | 113 |
| Руска редакция од 2006. по 2009. | 120 |
| ЄЛЕНА ПЕРКОВИЧ | |
| Руска редакция од 2009. по 2019. | 125 |
| МАРИЯ ТОТ | |
| Резиме по руски | 130 |
| Резиме по сербски | 132 |
| ВАСИЛЬ ДАЦЕШИН | |
| Преклад резимеа на украински | 134 |
| НАДА ЗАГОРЯНСКИ | |
| Преклад резимеа на английски | 136 |
| МАРИЯ ТОТ | |
| Члени Рускей редакції од 1949. по 2019. | 138 |
| Хасновани жридла | 144 |
| ЄЛЕНА ПЕРКОВИЧ | |
| Рецензия | 147 |

CIP - Каталогизација у публикацији
Библиотека Матице српске, Нови Сад

654.191(=161.25)(497.113 Novi Sad)“1949/2019”

ГЛАСИ и часи : 70 роки Рускеј редакцији Радио Новог Саду /
[Мария Тот ... [и др.] ; редакторка виданя Ирина Гарди Ковачевич ;
преклад на англійски Нада Загорјански ; преклад на сербски Мария
Тот ; преклад на украински Василь Дацешин]. - Нови Сад : Новинарска
асоцијација Руснацох - НАР, 2019 (Петроварадин : Maxima graf).
- 149 стр. : фотогр. ; 23 см

Тираж 300. - Библиографија. - Резиме на срп., укр. и енгл. језику.

ISBN 978-86-88983-60-0

а) Радио Нови Сад - Русинска редакција - 1949-2019

COBISS.SR-ID 328459527